

III.
DIDACTICA GEOGRAFIEI.
CERCETĂRI PEDAGOGICE

Utilizarea DEA în evaluarea eficienței școlilor gimnaziale la Evaluarea Națională. Studiu de caz: județul Constanța, Dobrogea, România
DEA usage in assessing the efficiency of secondary schools in the National Assessment Case study: Constanța county, Dobrogea, Romania

Matei Gheorghe¹

Rezumat. Studiul evaluează eficiența tehnică a 111 școli gimnaziale din comunele și orașele județului Constanța (cu excepția orașului Constanța) cu metoda DEA (Analiza Anvelopării Datelor), CRS (Randamente de Scară Constante), orientată spre ieșire (output oriented). Au fost analizate patru modele, rezultate prin combinarea variabilelor (inputuri și outputuri). Eficiența medie a celor patru modele variază de la 0,432 (43%) la 0,735 (73%). Pe baza scorurilor eficienței tehnice ale modelului 4 (cel cu toate variabilele incluse), școlile gimnaziale au fost grupate în: școli eficiente (cu scorul de 1,000 sau 100%), 15 școli, multe din mediul urban, reprezentând cca 22% din totalul școlilor analizate, mediu eficiente, slab eficiente, foarte slab eficiente și ineficiente (cu scorul de 0,000 sau 0%). Un factor important în distribuția acestor rezultate îl are apropierea sau depărtarea școlilor de centrele urbane (în special, față de Constanța), orașele asigurând acestor școli un personal didactic calificat. Stabilitatea rezultatelor analizei a fost testată prin aplicarea metodei jackknife. Testul t Welch evidențiază diferența dintre eficiența tehnică a școlilor din cele două medii: rural și urban.

Cuvinte-cheie: *Analiza Anvelopării Datelor (DEA), eficiență tehnică, jackknife, rural, școli gimnaziale.*

Abstract. The study evaluates the technical efficiency of 111 secondary schools in the communes and cities of Constanța county (except the city of Constanța) by output-oriented DEA (Data Envelopment Analysis), CRS (Constant Scale Returns) method. Four models were analyzed, resulting from the combination of variables (inputs and outputs). The average efficiency of the four models ranges from 0.432 (43%) to 0.735 (73%). Based on the technical efficiency scores of model 4 (the one with all variables included), secondary schools were grouped into: efficient schools (with a score of 1,000 or 100%), 15 schools, many from the urban environment, representing approx. 22% of all schools analyzed, medium effective, weakly effective, very weakly effective and ineffective (with a score of 0.000 or 0%). A key factor in the distribution of these results is the proximity or distance of the schools from the urban centers (particularly compared to Constanța), the cities providing these schools with qualified teaching staff. The stability of the analysis results was tested by applying the jackknife method. The Welch t-test highlights the difference between the technical efficiency of schools in both rural and urban environment.

Keywords: *Data Envelopment Analysis (DEA), technical efficiency, jackknife, rural, secondary schools.*

¹ Profesor la Școala Gimnazială nr. 23 „Constantin Brâncoveanu”, Constanța; e-mail: matei67@yahoo.com

1. Introducere. Cuvântul „educație” provine din limba latină, unde „educatio”, „educationis” înseamnă *educație, creștere* (Ionescu, 1992). Dicționarul explicativ al limbii române (DEX, 1996) îl definește ca „ansamblu de măsuri aplicate în mod sistematic în vederea formării și dezvoltării însușirilor intelectuale, morale sau fizice ale copiilor și ale tineretului sau, prin extensiune, ale oamenilor, ale societății”.

Ministerul Educației Naționale (MEN, 2019) identifică în viziunea asupra viitorului educației în România „Educația ne unește” cele patru roluri pe care le are educația atât pentru fiecare individ, cât și pentru întreaga societate. Primordial este rolul pe care îl are educația „în prosperitatea economică a fiecărui individ în parte, a fiecărei comunități, a fiecărei națiuni”. Rolul cultural al educației „rămâne principala cale prin care valorile și tradițiile se transmit din generație în generație”, iar rolul social „oferă fiecărui individ oportunitatea de a acumula cunoștințele și de a își dezvolta atitudinile și abilitățile necesare pentru a deveni un cetățean informat și activ” în vederea dezvoltării sale sociale, cu scopul de a contribui la creșterea economică și socială a comunității în care trăiește și a națiunii, în final. Important este și rolul educației care se referă la dezvoltarea personală, în sensul că „fiecare individ trebuie să aibă posibilitatea de a se dezvolta potrivit potențialului propriu”, astfel încât să obțină prosperitate pentru el, pentru familia lui și pentru grupul din care face parte. Având în vedere aceste roluri, ca și scopurile și obiectivele educației, guvernul României a înscris educația în programul său drept o prioritate absolută. De altfel, Organizația Națiunilor Unite a inclus educația în Obiectivele de Dezvoltare Durabilă centrale Agendei 2030. Din această perspectivă, „școala românească este în serviciul copilului, al familiei, al comunității și al societății”.

Școlile gimnaziale/învățământul gimnazial din România sunt încadrate, în conformitate cu Clasificarea Internațională Standard a Educației - ISCED 2011, nivelului de educație corespunzător învățământului secundar inferior de nivel 2 - ISCED 2011. Este bazat pe cel puțin 4 ani de instruire (clasele V-VIII) și cuprinde, de regulă, elevi în vârstă de 11-14 ani și peste. Face parte din tipul de învățământ obligatoriu. Promovații ultimului an de studiu obțin Certificat de test național (TEMPO-online INSSE, 2023).

Teritoriul României este împărțit administrativ în județe, orașe și comune (Codul administrativ al României, 2022). Județele sunt alcătuite din comune, orașe și, după caz, municipii. Comunele sunt unități administrativ-teritoriale de bază, cele mai mici din țară, care au în componența lor una sau mai multe localități rurale denumite sate. Comunele și satele aparțin mediului rural, în opoziție cu orașele, care aparțin mediului urban. Mediul rural cuprinde regiunile din afara orașelor, caracterizate prin predominarea activităților agricole, prin numărul mic de locuitori și valori mici ale densității populației, prin venituri mai mici ale populației comparativ cu veniturile locuitorilor orașelor, prin infrastructura precară (artere rutiere principale, căi ferate), prin lipsa unor utilități publice (apă rece, potabilă, apă caldă, canalizare, energie electrică, gaze naturale, dependințe - baie, bucătărie, grup sanitar), prin lipsa unor dotări de interes public (creșe, școli, biblioteci, săli de sport, dispensare, spitale etc.), prin izolare/departare față de centrele urbane etc.

Școlile gimnaziale se găsesc în fiecare sat-reședință de comună, și prea puțin în celelalte sate ale comunei sau deloc în satele mai mici, izolate, cu un număr mic de locuitori. De asemenea, populația școlară de gimnaziu, cu vârsta sub 14 ani, este înscrisă la liceele, de regulă,

cu profil tehnologic și, mai rar, cu profil teoretic, din satele-reședință de comună mai mari și mai bine poziționate în raport cu celelalte așezări rurale și urbane.

Educația, ca fenomen social, este domeniul care a suferit poate cele mai multe schimbări în ultimii 30 de ani, în urma multor așa-zise reforme, modificări de paradigmă, transformări, legi ale educației naționale, nu toate cu impact pozitiv asupra societății (vezi de exemplu, creșterea ratei analfabetismului funcțional în rândul elevilor, a ratei abandonului școlar, subfinanțarea, adâncirea inechității sociale și educaționale dintre elevii din mediul rural și cei din mediul urban etc.).

Organizația World Vision România aduce mereu în prim-plan prin studiile și rapoartele sale anuale inegalitățile din educație dintre cele două medii: rural și urban. Astfel, în anul 2022, 9% dintre copiii din mediul rural nu au frecventat nicio instituție de învățământ, aproape unu din trei elevi de la sate n-a reușit să ia peste 5 la Evaluarea Națională, comparativ cu unu din 10 elevi din mediul urban, peste 36% dintre elevii de la sate au luat sub 5 la matematică, comparativ cu 14% în mediul urban, aproape unu din patru elevi de la sate nu a reușit să obțină o medie peste 5 la limba română (în condițiile în care 40% dintre elevii care au participat la examen au fost din mediul rural), doar 50% dintre elevii care au terminat clasa a VIII-a acum patru ani au reușit să ia Bacalaureatul, doar 8% dintre elevii din mediul rural termină o facultate ș.a.

În același context se pot aminti și rezultatele slabe ale elevilor români, în general, și ale celor din mediul rural, în special, la evaluările internaționale PISA și TIMSS din ultimii ani (Matei, 2016). Astfel, „elevii din mediile dezavantajate sunt, în medie, cu trei ani de studiu în urmă față de colegii lor”, arată datele PISA, citate de World Vision România. De asemenea, decalaje mari între cele două medii există și în ceea ce privește rata de absolvire a învățământului gimnazial, care se calculează ca raport între numărul total de absolvenți ai clasei a VIII-a și numărul populației de vârstă corespunzătoare finalului de gimnaziu (14 ani). La sfârșitul anului școlar 2020-2021, valoarea acestui indicator a fost de doar 53,8% în mediul rural, cea mai mică valoare din ultimii 18 ani în România (față de 71,1% în anul școlar 2012-2013). Această valoare se poate explica prin rata mai mare a abandonului școlar în mediul rural, precum și prin transferul elevilor către finalul gimnaziului la unități școlare din mediul urban „ca o opțiune pentru o educație de o calitate mai ridicată, care oferă șanse mai mari pentru continuarea studiilor în învățământul liceal” (Raport..., 2022).

Lucrarea de față are un scop dublu. În primul rând, măsoară eficiența tehnică a școlilor gimnaziale din județul Constanța la Evaluarea Națională (exceptând școlile gimnaziale din orașul-reședință de județ - Constanța), iar în al doilea rând, investighează factorii (input-urile) care pot afecta în mod semnificativ eficiența acestor școli (oferind și câteva explicații în acest sens). Lucrarea este organizată pe câteva secțiuni. Astfel, secțiunea 2 prezintă o trecere în revistă a literaturii de specialitate referitoare la eficiența tehnică în domeniul educației. Secțiunea 3 prezintă, pe scurt, zona de studiu în care se încadrează școlile gimnaziale studiate. Secțiunea 4 redă metodologia DEA utilizată în lucrare (cadrul conceptual, modelul inputurilor și outputurilor). În secțiunea 5 sunt prezentate rezultatele studiului și discuțiile pe baza acestor rezultate. În cele din urmă, secțiunea 6 oferă concluziile lucrării.

2. Literatura de specialitate

Literatura de specialitate privind măsurarea eficienței școlare cu metoda DEA (Data Envelopment Analysis – Analiza Anvelopării Datelor) este vastă, mai ales, la nivel

internațional, având în vedere perioada lungă de timp care a trecut de la folosirea pentru prima dată a acestei metode de către Charnes, Cooper și Rhodes, în anul 1978, într-o lucrare în care a fost analizată eficiența școlilor publice din SUA. Au apărut, în acest interval de timp, o cohortă de lucrări în foarte multe state, dezvoltate sau în curs de dezvoltare, de pe toate continentele globului. Au fost evaluate în aceste lucrări unități școlare din toate nivelurile: preșcolar, primar, gimnazial, liceal și academic, publice sau private.

Scopul acestei secțiuni nu este de a prezenta o trecere în revistă exhaustivă a literaturii de aplicare a DEA în educație, ci de a prezenta unele dintre studiile relevante pentru evaluarea eficienței școlilor gimnaziale, cele care fac obiectul de studiu al acestei lucrări. Studiile sunt redactate mai jos, în ordinea apariției lor, de la cele mai noi la cele mai vechi, și sintetizate în Tabelul 1.

Gao și Liu (2021) calculează, pe baza unui chestionar aplicat directorilor de școli în anul școlar 2014-2015, eficiența a 60 de școli gimnaziale din China. Ei determină o medie a eficienței la scară (scale efficiency) de 0,813 pentru aceste școli (doar 16 dintre ele fiind eficiente) și identifică raportul profesor-elev ca fiind inputul care duce la scăderea eficienței în aceste școli, mai bine zis calitatea predării realizate de cadrele didactice.

Akbar (2018) măsoară eficiența tehnică (technical efficiency) a școlilor gimnaziale din 33 de regiuni din Indonezia analizând testelor standardizate aplicate în anul 2012. Identifică și inputurile care influențează pozitiv scorul eficienței elevilor din aceste școli. Eficiența tehnică medie a școlilor din Indonezia a fost de 0,980, din care 9 regiuni ating eficiența maximă. Inputurile care contribuie semnificativ la creșterea scorului eficienței sunt raportul mai mare profesor-elev și numărul mai mare de profesori care dețin gradul I.

Nghiem *et al.* (2016) analizează eficiența tehnică a 832 de școli gimnaziale din Australia dintr-un total de 6.774 de școli primare, gimnaziale și licee în perioada 2009-2011. A rezultat un scor al eficienței tehnice de 0,760. Pentru a testa robustețea datelor autorii folosesc analiza de sensibilitate (sensitivity analysis). Autorii introduc, în prima fază, ca un al doilea output, scorurile rezultate inițial, iar în a doua fază scot din analiză școlile supereficiente una câte una. Scorurile rezultate cresc în acest fel: 0,760, respectiv 0,630.

Ramzi *et al.* (2016) evaluează eficiența școlilor gimnaziale și liceelor din 24 de guvernorate din Tunisia în perioada 1999-2008. Ei folosesc nouă modele diferite, cu anumite inputuri și outputuri, ajungând la concluzia că în perioada analizată scorurile eficienței tehnice au crescut în majoritatea guvernoratelor tunisiene.

Di Giacomo și Pennisi (2015) estimează eficiența a peste 1.000 de școli primare și gimnaziale din Italia pe baza rezultatelor de la evaluarea națională din anul școlar 2009-2010. Scorul mediu al eficienței tehnice la citire în limba italiană și matematică pentru școlile gimnaziale diferă între cele trei regiuni ale Italiei: 0,910, pentru regiunile Nord și Centru, și 0,790, pentru regiunea Sud.

Arshad (2013) investighează nivelul eficienței tehnice al școlilor gimnaziale din învățământul secundar din Malaezia la testul TIMSS 2007, ajungând la concluzia că Malaezia este ineficientă tehnic în ceea ce privește utilizarea resurselor sale educaționale pentru a obține rezultate mai bune la testul TIMSS comparativ cu țările care au susținut acest test. Media eficienței la scară a fost de 0,740. Aceeași medie în cazul României a fost de 0,760.

Wokadala (2011) evaluează eficiența tehnică a 283 de școli gimnaziale din Uganda în funcție de locație (rural-urban), de tipul de proprietate (privată-publică) și de statutul USE (școli care

implementează politica de educație secundară universală – USE, pentru care guvernul oferă o anumită subvenție și școli non-USE, care percep taxe de școlarizare mari de la elevii proveniți din medii socio-economice înalte). Cercetarea se bazează pe rezultatele de la evaluarea națională din anul 2009. Eficiența medie mai mare o au școlile din partea a doua a fiecărei perechi: 0,740-0,780 (rural-urban), 0,720-0,770 (privată-publică) și 0,730-0,800 (USE-non-USE). Din numărul total de școli analizate doar 19 școli ating eficiența maximă (1,000).

Borge și Naper (2005) apreciază eficiența tehnică a școlilor gimnaziale din 426 de municipii din Norvegia în anii școlari 2001-2002 și 2002-2003 prin două modele cu variabile diferite. Scorul mediu al eficienței pentru primul model a fost de 0,784, iar pentru al doilea model de 0,787. Sunt analizați factorii care contribuie sau nu la scorul mediu al eficienței tehnice. Astfel, veniturilor municipale mari, gradul ridicat de fragmentare a partidelor și ponderea mare a socialiștilor în consiliul local sunt asociate cu o eficiență educațională scăzută.

Barbetta și Turati (2003) măsoară eficiența tehnică a 497 de școli gimnaziale din regiunea Piemont din nordul Italiei în anul școlar 1998. Aceste școli sunt împărțite în școli publice, școli private pentru profit și școli private nonprofit. Eficiența tehnică medie pentru întreg eșantionul de școli se încadrează între 0,340 și 0,510. Școlile nonprofit (61 de școli) sunt mai eficiente decât cele 423 de școli publice (0,350 față de 0,340) și mult mai eficiente decât cele 13 școli pentru profit (0,170). Studiul indică și factorii cu impact negativ asupra eficienței, și anume elevii străini și elevii cu dizabilități. Și dimensiunea școlii/numărul de elevi reprezintă un factor care influențează eficiența tehnică.

Soteriou *et. al.* (1998) măsoară eficiența educațională a 55 de școli gimnaziale (33 de școli din mediul urban și 22 din mediul rural) din Cipru la testul TIMSS 1995 folosind trei modele cu variabile diferite. Valoarea medie a eficienței variază pentru toate modelele între 0,959 și 0,971 pentru școlile din mediul urban și între 0,943 și 0,967 pentru cele din mediul rural.

Tabelul 1. Rezumatul studiilor anterioare

Autori (Anul)	Eșantion	Inputuri	Outputuri
Gao, J., Liu, Y. (2021)	școlile gimnaziale ¹ din China	raportul profesor-elev, raportul calculatoare-elev, raportul numărul de locuri-elev	scorul școlii (între 1 și 4)
Akbar, R. (2018)	școlile gimnaziale din Indonezia	profesor per elevi, numărul profesorilor cu gradul I, media cheltuielilor școlii, durata medie până la școală, distanța medie până la școală	scorul mediu la testul PISA ²
Nghiem, H.S. et al. (2016)	școlile primare, gimnaziale și	raporturile profesor/elev, personal nedidactic/elev, veniturile recurente per elev, cheltuielile per elev, educația și ocupația părinților, îndepărtarea geografică, proporția	punctajele obținute la testele de gramatică și punctuație, calcul,

	liceele din Australia	de aborigeni, elevii care nu vorbesc limba engleza, tipul școlilor	citire, ortografie și scriere
Ramzi, S. et al. (2016)	școlile gimnaziale și liceele din Tunisia	numărul de profesori la 100 de elevi, numărul de săli de clasă la 100 de elevi, numărul de școli la 1 milion de locuitori, cheltuielile de educație per elev	punctajul obținut la examenul național de la sfârșitul gimnaziului (clasa a IX-a)
Di Giacomo, G., Pennisi, A. (2015)	școlile primare și gimnaziale din Italia	cheltuielile școlare per elev, profesor per elevi, alt personal per elevi, statutul socio-economic-cultural al elevilor	performanța medie la evaluarea națională din clasa a VI-a la citire în limba italiană și la matematică
Arshad, M.N.M. (2013)	școlile gimnaziale din Malaezia	cheltuielile pentru educația secundară ca procent din PIB, raportul profesor-elev	scorurile medii la matematică și științe la testul TIMSS ³
Wokadala, J. (2011)	școlile gimnaziale din Uganda	indicele facilităților materiale (biblioteci, calculatoare, ateliere, depozite, camere de locuit pentru profesori), numărul de profesori la 100 de elevi, numărul sălilor de clasă la 100 de elevi, profesorii autorizați	scorurile medii la biologie, limba engleză și matematică
Borge, L.E., Naper, L.R. (2005)	școlile gimnaziale din Norvegia	numărul de ore pentru profesorii autorizați, numărul de ore pentru profesorii neautorizați	punctajele obținute la limba norvegiană, limba engleză, matematică și la alte discipline la sfârșitul gimnaziului (clasa a X-a)
Barbetta, G.P., Turati, G. (2003)	școlile gimnaziale din Piemont (Italia)	numărul de profesori, numărul de profesori care se ocupă de elevii cu dizabilități, numărul de elevi străini, personalul administrativ, personalul nedidactic, ponderea persoanelor licențiate în arte (Bachelor of Arts) din populația totală a cartierului școlii, numărul de sucursale bancare active din cartierul școlii	numărul absolvenților la examenul final
Soteriou, A. et al.	școlile gimnaziale din Cipru	vârsta profesorilor, nivelul de educație al profesorilor, educația	scorul la matematică la testul TIMSS

(1998) părinților, statutul socio-economic,
mărimea școlii, numărul de cărți
de la domiciliul elevilor

¹ numite în multe țări lower secondary schools, junior high schools sau middle schools;

² PISA - Programme for International Student Assessment (Programul pentru Evaluarea Internațională a Elevilor);

³ TIMSS - Trends in International Mathematics and Science Study (Tendințe în Studiul Internațional al Matematicii și Științelor).

Sursa: Elaborat de autor

În România, există câteva studii în care este utilizată metoda DEA pentru evaluarea eficienței tehnice a unor instituții de învățământ superior. Liță (2018) calculează eficiența tehnică a 49 de universități publice din România folosind ca inputuri numărul de studenți repartizați unui profesor din învățământul superior public și alocația bugetară per student în învățământul superior românesc, iar ca output, ponderea numărului de absolvenți de învățământ superior public în numărul total de studenți care urmează cursuri la nivelul fiecărei unități de învățământ superior. Pentru 10 dintre aceste universități scorul eficienței educaționale depășește 0,800. Bliidișel (2013) măsoară eficiența a 40 de universități ajungând la concluzia că toate acestea ating o „performanță satisfăcătoare” în urma aplicării testelor de eficiență.

În schimb, Roman și Jaba (2009) evaluează eficiența tehnică a liceelor din București pe baza următoarelor inputuri: raportul elevi absolvenți/total elevi pentru fiecare liceu, media generală a notelor de absolvire, numărul de granturi naționale obținute de elevii liceului și numărul de premii obținute la concursuri naționale și internaționale. Ca outputuri, studiul ia în calcul: numărul total al profesorilor, reputația liceului (definită de nota minimă de admitere), calitatea echipamentelor, nivelul economic al studenților (definit de numărul de granturi sociale), numărul total al elevilor și numărul mediu de elevi din fiecare clasă.

Și în Republica Moldova există studii pentru evaluarea eficienței tehnice cu metoda DEA a unor instituții de învățământ superior. Cimpoiș *et al.* (2022) determină performanța academică a facultăților din două instituții de învățământ superior cu profil agrar, una din București și alta din Chișinău. Pentru universitatea bucureșteană, cel mai mare scor atins de una dintre facultăți este de 0,764, în timp ce pentru universitatea de peste Prut, 0,718 este cel mai mare scor înregistrat. Tomiță *et al.* (2018) analizează comparativ performanța academică a șase instituții de învățământ superior și organizații din sfera științei și inovării cu profil agronomic din Republica Moldova. Folosește 12 inputuri și două outputuri înregistrând un scor maxim de 0,799.

Din cunoștințele autorului, în România, nu există niciun studiu privind măsurarea eficienței școlilor gimnaziale prin metoda DEA. Măsurarea eficienței tehnice se face în funcție de rezultatele de la Evaluarea Națională la nivel regional, pe o anumită unitate administrativ-teritorială a țării – județul Constanța.

3. Zona de studiu

Dobrogea, cunoscută încă din Antichitate sub denumirea de Scithya Minor (Sciția Mică), este provincia istorică situată în extremitatea sud-estică a României, între Dunăre (la vest), Marea Neagră (la est), Ucraina (la nord) și Bulgaria (la sud) (Figura 1). Are o suprafață de 15.570 km², fiind alcătuită din două județe: Tulcea (în nord), cu 8.499 km² și Constanța (în sud), cu

7.071 km². Populația celor două județe este de cca 850.000 de locuitori (INS, 2023), dintre care cca 656.000 de locuitori în județul Constanța (Matei, 2022).

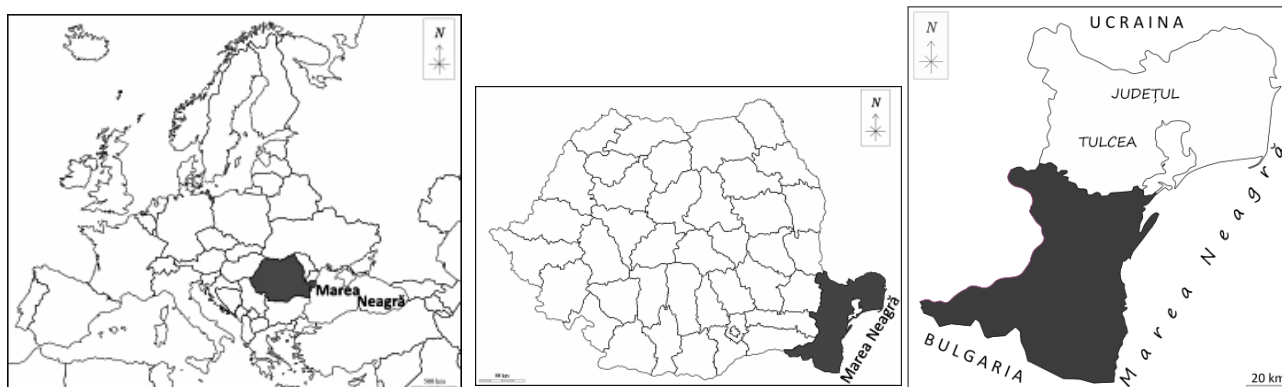

Figura 1. Poziția geografică a județului Constanța în Europa, România și Dobrogea.

Sursa: Elaborată de autor

4. Metodologie

4.1 Cadrul conceptual al Analizei Anvelopării Datelor (DEA)

Ideea de eficiența tehnică apare în literatura economică încă din 1951 într-o lucrare a lui T.C. Koopmans. Eficiența tehnică este definită ca un vector input/output pentru care este imposibil din punct de vedere tehnologic să crească orice output fără a crește simultan orice input (Ruggiero, 1996). Mai târziu, în 1957, M.J. Farrell elaborează un indice radial al eficienței tehnice bazat pe intrări, eficiența fiind măsurată ca reducere în proporție egală maximă a tuturor inputurilor în concordanță cu producția echivalentă a outputurilor observate (Ruggiero, 1996). Pe baza indicelui Farrell, se dezvoltă mai târziu, către sfârșitul anului 1970, metoda DEA (Data Envelopment Analysis – Analiza Anvelopării Datelor), o metodă matematică bazată pe programare liniară pentru calcularea eficienței frontierei (efficiency frontier) lansată de Charnes, Cooper și Rhodes (1978) și extinsă de Baker, Charnes și Cooper (1984). Cu ajutorul acestei metode se poate estima eficiența tehnică a așa-numitelor Unități de Decizie (Decision-Making Units – DMU). Aceste DMU-uri pot fi firme, întreprinderi, spitale, bănci, școli, licee, universități, porturi, țări, regiuni etc.

Măsurarea performanței în termeni de eficiență este definită de raportul:

$$(1) \quad \text{Eficiența} = \frac{\text{suma ponderată a outputurilor}}{\text{suma ponderată a inputurilor}}$$

Eficiența (E) unei unități de luare a deciziei (DMU) (j) poate fi scrisă și altfel:

$$(2) \quad E_j = \frac{\sum_{r=1}^s u_r y_{rj}}{\sum_{i=1}^m v_{ij} x_{ij}}$$

unde:

y_{rj} – cantitatea de produs r generată de DMU $_j$, output;

x_{ij} – cantitatea de resursă i utilizată de DMU $_j$, input;

u_{rj} – ponderea outputului y_{rj} ;

v_{ij} – ponderea inputului x_{ij} ;
 $r = 1, 2, \dots, s$ – numărul de produse generate;
 $i = 1, 2, \dots, m$ – numărul de resurse utilizate;
 $j = 1, 2, \dots, n$ – numărul de DMU-uri.

Conceptul metodei DEA este ilustrat în Figura 2.

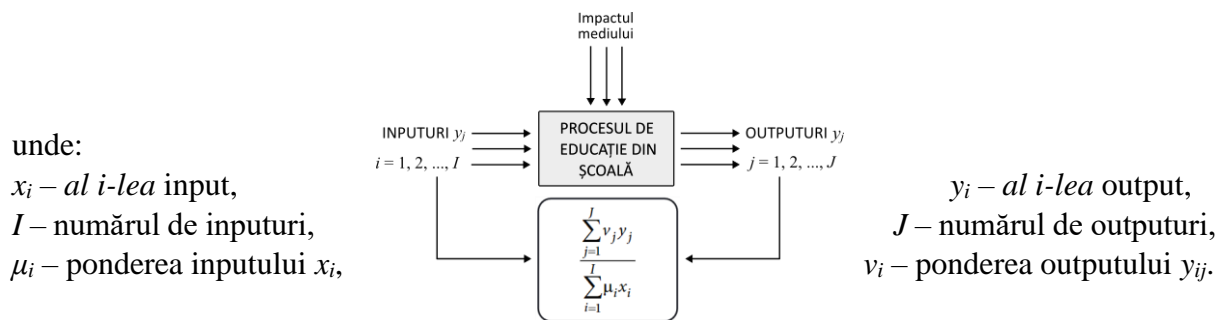

Figura 2. Reprezentarea schematică a metodei DEA.

Sursa: Nazarko și Šaparauskas (2014), bazat pe Thanassoulis și Dunstan (1994)

Aplicarea metodei DEA nu necesită a priori determinarea valorilor. Optimizarea lor se face pentru fiecare obiect în parte prin rezolvarea sarcinii de programare liniară cu scopul de a maximiza relația output-input descrisă în ecuația (2) ținând cont de restricțiile date, ca în ecuația de mai jos:

$$\max h_{jo} = \frac{\sum_{r=1}^s u_{rjo} y_{rjo}}{\sum_{i=1}^m v_{ijo} x_{ijo}} \quad (3)$$

supusă la

$$\frac{\sum_{r=1}^s u_{rjo} y_{rj}}{m} \leq 1, \quad j = 1, \dots, j_o, \dots, n;$$

$$\sum_{i=1}^m v_{ijo} x_{ij}$$

$$u_{rjo} \geq 0, \quad r = 1, \dots, s;$$

$$v_{ijo} \geq 0, \quad i = 1, \dots, m.$$

Cu alte cuvinte, trebuie să fie găsite valori pentru vectorii u și v , în așa fel încât măsura eficienței pentru acest DMU (j) să fie maximizată.

Există două modele de anvelopare a datelor. Unul dintre acestea este numit CCR (acronimul autorilor metodei – Charnes, Cooper și Rhodes) sau CRS (Constant Returns to Scale – *randamente de scară constantă*), iar celălalt BCC (acronimul autorilor modelului – Banker, Charnes, Cooper) sau VRS (Variable Returns to Scale – *randamente de scară variabilă*).

Un model DEA poate fi orientat spre intrare (*input oriented*), adică ia în calcul cu cât pot fi reduse proporțional cantitățile de intrare fără a modifica cantitățile de ieșire produse. De asemenea, poate fi orientat spre ieșire (*output oriented*), adică ia în considerare cu cât pot fi mărite proporțional cantitățile de ieșire fără a modifica cantitățile de intrare utilizate.

Frontiera producției indică nivelul maxim de output care poate fi realizat cu un anumit nivel de input. DEA optimizează fiecare obiect cu scopul de a construi frontiera producției (efficiency frontier), care constă într-o curbă formată exclusiv din DMU-uri eficiente. Această curbă învește (anvelopează) toate celelalte puncte (școli în acest caz) de pe grafic, de aici și numele metodei – Data Envelopment Analysis (Analiza Anvelopării Datelor). Zona dintre frontiera producției și axa x (a inputului) se numește set de producție fezabil, reprezentând un set de combinații de input-output fezabile din punct de vedere tehnologic pentru orice tip de DMU. Punctele din interiorul setului de producție sunt inefficiente (Oxford Reference).

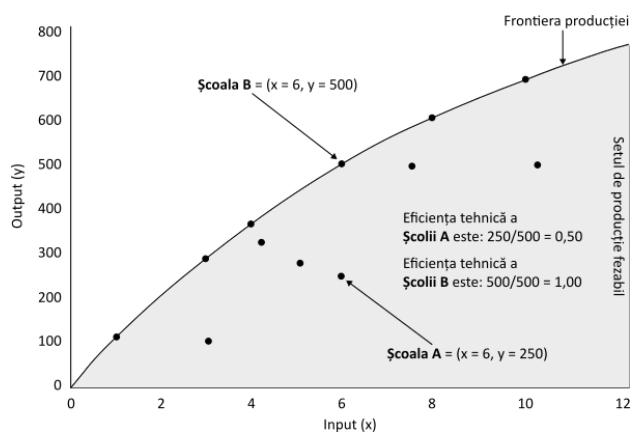

Figura 3. Ilustrarea frontierei producției cu un input și un output.

Sursa: <https://epi.org.uk/publications-and-research/blog-school-efficiency-par-introduction-to-methods-from-economics-data-envelopment-analysis/> (prelucrare simplificată)

Școlile A și B de pe grafic au același nivel de input (6), dar numai școala B este eficientă având un nivel de producție dublu față de școala A. Se poate, astfel, calcula un scor de eficiență pentru cele două școli estimând distanța dintre fiecare școală și frontiera producției. Cel mai mare output posibil la același nivel de input este de 500 pentru școala B, în timp ce școala A produce jumătate din această cantitate, 250, rezultând pentru școala A o eficiență tehnică de 0,50 (250/500) sau de 50%. În schimb, școala B se află pe curba frontierei producției realizând maximum posibil de 500. Prin urmare, eficiența tehnică este egală cu 500/500, ceea ce înseamnă că are un scor de eficiență de 1,00 sau, echivalent, că este eficientă 100%.

Studiul folosește pentru estimarea performanței școlare modelul CRS (Constant Returns to Scale – randamente de scară constante) de anvelopare a datelor, orientat spre ieșire (output oriented). Analizând sistemul de educație se pot identifica ușor atât școlile eficiente, cât și cele mai puțin eficiente la nivel național și se pot găsi factorii determinanți ai eficienței educaționale. O creștere a eficienței educaționale ar duce negreșit la rezultate mai bune ale elevilor fără o creștere a resurselor (Stupnytskyy, 2004).

4.2 Alegerea și descrierea inputurilor și outputurilor

DEA este o tehnică de măsurare a eficienței tehnice ce utilizează multiple inputuri și outputuri. Comparăția între diferitele școli din județul Constanța este dificil de realizat, pentru că operația în sine este complexă și nici pe deplin obiectivă, având în vedere mediul în care funcționează ele (rural-urban), numărul de elevi, numărul și calitatea cadrelor didactice, dotările de care dispun etc. Cu toate acestea,

alegerea cu mare atenție a variabilelor (mai ales a inputurilor) poate conduce, în final, la departajarea școlilor și la sintetizarea unor informații valoroase despre cât de eficiente sunt acestea. De aici, și avantajul indiscutabil al acestei metode, acela de a folosi valori exprimate în diferite unități pentru compararea și măsurarea eficienței tehnice a acestor DMU-uri.

Conform conceptului metodei din Figura 2, pentru a analiza eficiența școlilor constănțene s-a presupus că fiecare școală poate fi caracterizată printr-un set de inputuri care produc un set de outputuri, precum și variabilele de mediu care rămân în afara controlului școlilor.

Tabelul 2 prezintă categoriile de variabile analizate, precum și o scurtă descriere a acestora.

Tabelul 2. Modelul variabilelor

Denumirea variabilei		Descriere	
Inputuri (I)	de mediu	E ₁ dis	distanța față de orașul-reședință de județ Constanța (în km)
		E ₂ elevi/100 loc	numărul de elevi raportat la 100 de locuitori
		I ₁ elevi abs	numărul de elevi absolvenți de clasa a VIII-a
		I ₂ elevi abs/100 elevi	numărul de elevi absolvenți raportat la 100 de elevi
		I ₃ cadre didac	numărul cadrelor didactice de gimnaziu
		I ₄ săli	numărul sălilor de clasă de gimnaziu
	Outputuri (O)		O ₁ lb rom
		O ₂ mate	media la matematică la Evaluarea Națională
		O ₃ elevi repart	numărul de elevi repartizați la liceu (inclusiv la liceele militare)
Rezultate (R)		R ₁ efic	eficiența tehnică
		R ₂ superefic	supereficiența

Sursa: Elaborat de autor

În categoria inputurilor intră, după cum se poate vedea în tabelul de mai sus, două inputuri de mediu. Sunt acele variabile pe care școlile nu le pot controla, dar care au un oarecare impact în estimarea eficienței școlare. Astfel, distanța față de orașul-reședință de județ are o anumită importanță în calcularea scorului eficienței școlilor. Aproximativ, apropierea comunelor sau orașelor din județ față de orașul Constanța (sau a comunelor față de aceste orașe din cuprinsul județului) asigură școlilor un avantaj, personal didactic calificat, cu profesori titulari care garantează o vădită continuitate în pregătirea elevilor, îndeosebi la limba română și la matematică. A doua variabilă de mediu se referă la numărul de elevi din grădinițe, din învățământul primar și din învățământul gimnazial din grădinițele și școlile comunelor sau orașelor raportat la 100 de locuitori din numărul de locuitori al localităților respective. Inputurile controlate de școli sunt: numărul total de elevi absolvenți de clasa a VIII-a, numărul de elevi absolvenți de gimnaziu raportat la 100 de elevi din grădinițe, din învățământul primar și din învățământul gimnazial, numărul total al cadrelor didactice de gimnaziu și numărul total al sălilor de clasă de gimnaziu.

Categoria outputurilor cuprinde: media la limba și literatura română, media la matematică (cele două discipline la care se susține Evaluarea Națională) și numărul total de elevi repartizați la liceu în baza mediei celor două discipline și a mediei claselor V-VIII. Media la limba română și media la

matematică au fost calculate ca medie aritmetică a notelor obținute de elevii din unitățile școlare ale comunelor și ale orașelor care au susținut ambele probe la Evaluarea Națională.

4.3 Sursa datelor

Datele utilizate pentru estimarea eficienței școlilor gimnaziale din județul Constanța provin doar din două surse. Numărul de locuitori al orașelor și comunelor județului, numărul de elevi, de cadre didactice și de săli de clasă au fost extrase din baza de date statistice a Institutului Național de Statistică din București (INS) – TEMPO-online. Toate datele sunt din anul școlar 2020-2021.

De pe site-ul Evaluare Națională 2021 (evaluare.edu.ro) a Ministerului Educației au fost obținute mediile celor două discipline de la probele de examen - limba și literatura română și matematică, precum și numărul absolvenților repartizați în liceele din județul Constanța.

Distanța dintre orașul-reședință de județ Constanța și orașele și satele-reședință de comună a fost calculată de pe website-ul distanta.ro. Studiul s-a bazat pe analiza datelor a 111 școli gimnaziale și licee din comunele și orașele județului Constanța (cu excepția școlilor gimnaziale și a liceelor din orașul Constanța). Unitățile școlare analizate provin, așadar, atât din mediul rural (81 de unități școlare, cu 1.576 de elevi absolvenți, care au încheiat clasa a VIII-a în școlile gimnaziale și liceele din comunele județului), cât și din mediul urban (30 de unități școlare, cu 1.240 de elevi absolvenți, care au terminat gimnaziul în școlile gimnaziale și liceele din orașele județului).

Tabelul 3 redă sintetic valorile variabilelor calculate pentru comunele și orașele județului, dar și scorul eficienței școlare și al supereficienței.

Supereficiența se calculează atunci când se folosește distanța radială („partea radială”, în modelul CCR/BCC). Ea indică îmbunătățirea necesară atunci când toți factorii relevanți sunt îmbunătățiți de același factor în mod echiproportional. Pentru DMU-urile ineficiente, scorul de supereficiență coincide cu scorul eficienței. Pentru DMU-urile eficiente se calculează un scor care indică modificarea radială maximă care este fezabilă astfel încât DMU-ul să rămână eficient. Scorul supereficienței este definit ca scorul eficienței căruia îi sunt excluse restricțiile în evaluarea unui DMU.

Pentru calcularea scorului eficienței școlilor s-a folosit softul MaxDEA 8 Basic, iar pentru calcularea supereficienței s-a utilizat softul EMS (Efficiency Measurement System).

Tabelul 3. Calculațiile variabilelor, eficiența tehnică și supereficiența

Nr. crt.	Oraș / Comună	dis	elevi/	ele	elevi	cad	să	lb	mat	elevi	efic	supe
		(E ₁)	100 loc (E ₂)	vi abs 1 (I ₁)	vi abs 100 elevi (I ₂)	re did ac (I ₃)	li (I ₄)	ro m ² (O ₁)	e ² (O ₂)	repa rt ³ (O ₃)	⁴ (R ₁)	r efic ⁴ (R ₂)
1	CERNAVODĂ	66	9,84	131	7,21	65	44	6,6 9	6,25	109	1,0 00	103, 49
2	EFORIE	18	7,85	56	6,50	29	20	6,8 4	6,56	42	0,8 95	89,5 0
3	HÂRȘOVA	87	11,51	51	4,04	23	42	6,9 4	6,11	48	1,0 00	112, 93
4	MANGALIA	44	9,42	277	7,53	110	92	7,1 4	6,58	212	1,0 00	117, 80
5	MEDGIDIA	41	9,09	281	6,97	131	91	6,8 5	6,02	212	1,0 00	107, 63

6	MURFATLAR	20	9,82	69	6,36	33	22	5,9 3	4,99	45	0,7 61	76,0 7
7	NĂVODARI	20	8,93	244	6,36	115	79	7,2 7	6,48	181	1,0 00	176, 22
8	NEGRU VODĂ	58	10,25	28	4,81	8	8	6,1 0	4,55	18	1,0 00	116, 29
9	OVIDIU	14	9,30	72	4,83	54	25	6,3 5	5,91	29	0,8 82	88,1 8
10	TECHIRGHIO L	16	8,73	31	4,27	28	21	6,1 9	5,37	17	0,9 13	91,2 7
11	23 August	32	8,89	32	6,23	18	10	7,1 9	5,62	21	0,8 11	81,0 7
12	Adamclisi	64	12,59	9	2,52	18	9	5,0 1	3,67	1	0,6 02	60,2 1
13	Agigea	11	7,22	33	5,14	15	9	7,4 8	6,91	31	1,0 00	211, 86
14	Albești	58	12,19	17	3,64	23	0	7,4 6	5,11	8	1,0 00	big ⁵
15	Aliman	93	13,22	22	5,99	12	13	4,3 1	3,86	6	0,4 63	46,3 2
16	Amzacea	36	11,09	22	6,83	14	10	4,2 4	4,15	4	0,5 61	56,0 7
17	Băneasa	94	14,17	54	5,15	12	17	4,7 7	4,54	22	0,8 41	84,1 0
18	Bărăganu	41	12,68	14	5,12	8	4	6,6 2	5,68	6	1,0 00	122, 79
19	Castelu	32	11,18	28	3,04	20	19	5,4 4	4,37	12	0,8 34	83,4 3
20	Cerchezu	67	12,82	5	2,89	11	10	6,3 0	5,50	1	0,8 03	80,3 5
21	Chirnogeni	60	10,96	34	9,60	12	18	5,1 6	4,38	14	0,6 17	61,6 8
22	Ciobanu	90	10,60	32	7,44	15	9	5,6 9	4,32	14	0,6 15	61,5 3
23	Ciocârlia	33	12,78	17	4,22	14	8	5,5 3	4,82	8	0,8 29	82,9 4
24	Cobadin	40	10,90	62	4,43	28	25	6,0 6	5,09	44	0,8 48	84,8 4
25	Cogealac	50	10,41	39	4,71	18	27	5,5 0	4,49	20	0,6 34	63,3 8

26	Comana	46	13,12	19	7,01	12	5	6,9 3	5,25	12	0,9 43	94,2 6
27	Corbu	31	9,68	40	6,41	22	19	6,4 9	5,12	19	0,6 65	66,4 8
28	Costinești	31	8,49	15	5,21	14	9	6,0 7	5,38	10	0,9 99	99,8 8
29	Crucea	57	10,07	16	3,84	17	12	6,2 8	4,64	9	0,7 33	73,3 0
30	Cumpăna	12	10,51	101	5,38	33	22	6,6 8	6,05	58	1,0 00	100, 51
31	Cuza Vodă	41	13,99	23	3,53	23	18	5,3 2	4,00	10	0,6 77	67,7 1
32	Deleni	59	13,60	16	2,28	8	9	4,6 9	3,70	5	0,7 86	78,5 6
33	Dobromir	85	21,42	22	2,41	34	30	2,8 2	3,53	0	0,3 75	37,5 2
34	Dumbrăveni	69	9,96	4	7,54	5	4	5,4 8	4,00	1	1,0 00	124, 59
35	Fântânele	56	11,42	0	0,00	9	7	0,0 0	0,00	0	0,0 00	0,00 00
36	Gârliciu	96	10,49	12	7,22	13	8	4,3 3	3,23	2	0,4 69	46,8 6
37	Ghindărești	85	7,01	14	7,56	9	10	8,0 0	7,06	12	1,0 00	132, 31
38	Grădina	54	9,63	9	8,57	11	8	6,1 5	6,46	7	0,9 45	94,4 9
39	Horia	73	7,81	7	8,13	6	8	6,2 0	4,96	7	1,0 00	119, 48
40	Independența	59	11,07	36	8,97	40	18	4,3 2	3,65	4	0,3 80	37,9 7
41	Ion Corvin	79	11,76	15	6,31	9	11	4,7 9	4,50	6	0,6 53	65,3 4
42	Istria	60	13,68	16	4,67	16	15	6,2 4	4,90	10	0,6 74	67,4 2
43	Limanu	52	8,55	30	5,14	15	17	5,4 5	5,09	12	0,6 64	66,4 4
44	Lipnița	10	10,83	24	7,31	12	17	4,6 8	4,40	9	0,5 34	53,4 4
45	Lumina	19	11,20	85	5,31	34	29	6,0 9	5,58	53	0,8 31	83,0 7
46	Mereni	35	11,94	15	5,11	10	5	4,9 6	3,50	2	0,7 78	77,8 3
47	Mihai Viteazu	63	16,64	32	4,46	31	21	5,1 6	4,71	10	0,4 76	47,5 7
48	Mihail Kogălniceanu	29	9,57	42	3,55	27	26	6,9 6	6,24	27	1,0 00	102, 54
49	Mircea Vodă	49	12,17	38	5,74	25	15	5,3 3	4,33	23	0,6 44	64,3 6
50	Nicolae Bălcescu	36	11,32	33	4,85	32	19	4,3 6	4,10	13	0,4 83	48,2 8

51	Oltina	10 7	8,87	16	7,14	8	13	4,5 6	4,43	4	0,7 02	70,2 1
52	Ostrov	12 7	10,41	33	5,13	24	20	6,7 4	5,45	26	0,8 36	83,5 9
53	Pantelimon	56	14,00	15	5,66	11	10	5,3 0	4,23	6	0,6 43	64,3 4
54	Pecineaga	40	11,21	36	9,32	22	7	4,0 5	3,95	8	0,5 02	50,1 8
55	Peștera	56	11,56	19	4,61	13	12	5,5 3	4,47	9	0,6 36	63,6 4
56	Poarta Albă	24	13,68	56	5,21	28	29	6,7 4	5,73	39	0,8 25	82,5 2
57	Rasova	81	11,93	19	4,25	11	14	4,6 4	4,04	6	0,5 51	55,0 9
58	Saligny	72	9,10	10	4,65	11	7	4,9 0	4,42	5	0,6 15	61,5 3
59	Saraiu	84	10,77	4	2,91	10	11	6,2 6	4,52	1	0,8 04	80,4 3
60	Săcele	48	12,33	20	6,75	17	8	6,3 0	4,75	6	0,7 17	71,6 8
61	Seimeni	73	10,04	17	7,83	6	5	6,0 3	4,84	12	1,0 00	125, 15
62	Siliștea	57	13,89	11	5,28	12	9	5,6 4	4,60	5	0,7 09	70,8 7
63	Târgușor	42	10,56	10	5,98	11	9	4,4 2	3,50	2	0,7 07	70,7 4
64	Topalu	95	10,50	15	8,42	13	6	6,9 7	5,12	11	0,8 60	86,0 2
65	Topraisar	29	13,22	49	4,12	23	12	5,6 5	4,98	28	0,8 29	82,9 4
66	Tortoman	50	11,26	24	11,26	11	12	4,7 2	3,61	4	0,5 91	59,0 6
67	Tuzla	22	8,38	45	7,41	21	18	6,6 4	5,45	30	0,7 64	76,3 7
68	Valu lui Traian	15	11,47	89	4,55	41	34	6,6 1	5,98	55	1,0 00	100, 21
69	Vultur	70	10,20	1	1,35	10	4	7,4 0	7,00	1	1,0 00	619, 47

¹ numărul total de absolvenți, inclusiv cei care au susținut numai o probă la Evaluarea Națională (fie limba română, fie matematica), cât și cei care nu au susținut nicio probă;

² calculate ca medie aritmetică a notelor obținute de elevii care au susținut ambele probe la Evaluarea Națională;

³ nu sunt incluși elevii (puțini la număr) care au optat pentru liceele vocaționale (profilurile artistic, pedagogic, sportiv și teologic);

⁴ calculate înainte de eliminarea inputului I₂;

⁵ big = DMU-ul rămâne eficient în condiții de inputuri mari arbitrare crescute (orientate spre input), respectiv outputuri scăzute (orientate spre output).

Sursa: Elaborat și calculat de autor

Figura 4 redă media la limba și literatura română și matematică la Evaluarea Națională susținută în anul 2021 de elevii celor 111 școli gimnaziale și licee din comunele și orașele județului Constanța analizate în acest studiu. În prima parte a graficului, cu majuscule, sunt reprezentate mediile elevilor din școlile gimnaziale și liceele orașelor județului Constanța (cu excepția celor din orașul Constanța).

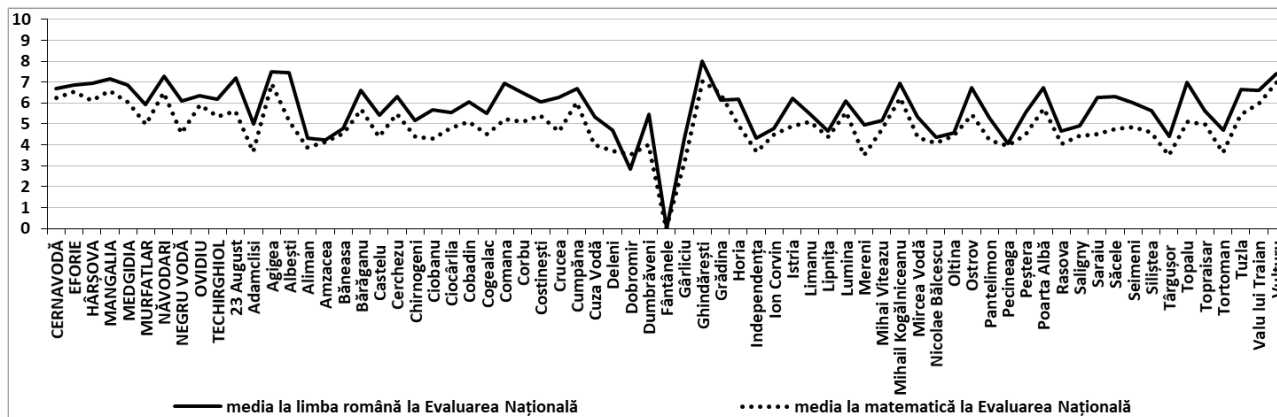

Figura 4. Media la limba și literatura română și la matematică la Evaluarea Națională din anul 2021.

Sursa: Elaborată de autor

Se poate observa din Tabelul 3 și Figura 4 că cele două medii variază între notele 0 (în școala din satul și comuna Fântânele nu a absolvit niciun elev în anul 2021) și 7,06 la matematică și 8,00 la limba română (în școala din satul și comuna Ghindărești). În schimb, cea mai mică medie la limba română în județul Constanța s-a înregistrat în școlile din comuna Dobromir (2,82), iar la matematică la școala din satul și comuna Gârliciu (3,23). Se mai poate observa că media la limba și literatura română este mai mare decât media la matematică aproape în toate unitățile școlare analizate (cu excepția școlilor gimnaziale din comunele Dobromir și Grădina). De asemenea, mediile celor două discipline de examen sunt ușor mai mari în cazul școlilor gimnaziale și liceelor din mediul urban decât cele ale școlilor gimnaziale și liceelor din majoritatea comunelor județului Constanța.

4.4 Modelul variabilelor

Tabelul 4 prezintă matricea de corelație a variabilelor realizată cu ajutorul coeficientului de corelație Pearson pentru a descoperi intensitatea relațiilor dintre aceste variabile. La nivelul outputurilor, o corelație puternică și semnificativă (nivel de semnificație $p < 0,05$) poate fi observată între variabila O_3 (numărul elevilor repartizați la liceu) cu toate celelalte variabile, mai puțin cu variabila I_2 (numărul de elevi absolvenți raportat la 100 de elevi).

Dincolo de notele obținute la limba română și matematică (disciplinele care asigură repartitia la un liceu), corelația poate fi ușor explicată prin scopul final al Evaluării Naționale, anume acela de a accede la unul dintre liceele din județul Constanța (mai ales din orașul Constanța). Limba română (O_1) și, mai ales, matematica (O_2), cele două discipline la care se susține examenul de absolvire a gimnaziului, realizează și ele o corelație puternică și semnificativă cu toate celelalte variabile, mai puțin, din nou, cu variabila I_2 . O slabă corelație se înregistrează între variabila E_1 (distanța față de orașul-reședință de județ Constanța) și câteva dintre variabile și, mai ales, între variabila I_2 și aproape toate celelalte variabile.

Tabelul 4. Matricea de corelație a variabilelor (Coeficientul de corelație Pearson - r)

Variabila	dis (E ₁)	elevi/ loc (E ₂)	elevi abs (I ₁)	elevi abs/ 100 elevi (I ₂)	cadre didac (I ₃)	săli (I ₄)	lb rom (O ₁)	mate (O ₂)	elevi repart (O ₃)
dis (E ₁)	1								
valoarea p	–								
elevi/100 loc (E ₂)	0,192	1							
valoarea p	0,115	–							
elevi abs (I ₁)	–	–	1						
valoarea p	0,307	0,207	–						
		0,088							
		0,010							
elevi abs/100 elevi (I ₂)	0,072	–	0,180	1					
valoarea p	0,559	0,346	0,139	–					
		0,004							
cadre didac (I ₃)	–	–	0,958	0,104	1				
valoarea p	0,312	0,133	<	0,393	–				
		0,276	0,001						
		0,009							
săli (I ₄)	–	–	0,947	0,083	0,937	1			
valoarea p	0,210	0,110	<	0,500	<	–			
		0,370	0,001		0,001				
		0,083							
lb rom (O ₁)	–	–	0,321	0,148	0,272	0,251	1		
valoarea p	0,236	0,416	0,007	0,223	0,024	0,038	–		
		<							
		0,051	0,001						
mate (O ₂)	–	–	0,420	0,145	0,373	0,377	0,903	1	
valoarea p	0,274	0,403	<	0,233	0,002	0,001	<	–	
		<	0,001				0,001		
		0,023	0,001						
elevi repart (O ₃)	–	–	0,988	0,160	0,938	0,942	0,377	0,462	1
valoarea p	0,275	0,255	<	0,190	<	<	0,001	<	–
		0,035	0,001		0,001	0,001		0,001	
		0,022							

Sursa: Calculat de autor

Corelația dintre variabila I₂ și aproape toate celelalte variabile este nesemnificativă. Ca atare, pentru obținerea unei judicioase analize a eficienței școlilor gimnaziale această variabilă a fost exclusă din analiză.

Tabelul 5 prezintă setul de variabile selectate pentru estimarea eficienței tehnice a școlilor gimnaziale din județul Constanța.

Tabelul 5. Variabilele selectate pentru modelul DEA

Denumirea variabilei		Descriere	
Inputuri (I)	E ₁	dis	distanța față de orașul-reședință de județ Constanța (în km)
	E ₂	elevi/100 loc	numărul de elevi raportat la 100 de locuitori
	I ₁	elevi abs	numărul de elevi absolvenți de clasa a VIII-a
	I ₃	cadre didac	numărul cadrelor didactice de gimnaziu
	I ₄	săli	numărul sălilor de clasă de gimnaziu
Outputuri (O)	O ₁	lb rom	media la limba română la Evaluarea Națională
	O ₂	mate	media la matematică la Evaluarea Națională
	O ₃	elevi repart	numărul de elevi repartizați la liceu (inclusiv la liceele militare)

Sursa: Elaborat de autor

Asemenea autorilor Kirjavainen și Loikkanen (1996), lipsa unui criteriu clar în selectarea numărului de variabile folosite pentru determinarea eficienței tehnice a școlilor gimnaziale a impus rularea a patru modele diferite. În construcția acestor modele s-a pornit de la principiul trecerii de la simplu la complex. Această procedură permite testarea stabilității rezultatelor. Inputurile și outputurile incluse în cele patru modele sunt prezentate în Tabelul 6.

Tabelul 6. Modelele utilizate în măsurarea eficienței tehnice prin selectarea variabilelor

Variabila	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4 ¹
E₁ dis			✓	✓
E₂ elevi/100 loc			✓	✓
I₁ elevi abs	✓	✓	✓	✓
I₃ cadre didac	✓	✓	✓	✓
I₄ săli	✓	✓	✓	✓
O₁ lb rom	✓	✓	✓	✓
O₂ mate	✓	✓	✓	✓
O₃ elevi repart		✓		✓

¹ Pe baza acestui model s-a elaborat harta cu eficiența școlilor gimnaziale din județul Constanța din Figura 9.

Sursa: Elaborat de autor

Modelul 1 constă din numărul elevilor absolvenți de clasa a VIII-a, numărul cadrelor didactice de gimnaziu și numărul sălilor de clasă de gimnaziu, inputuri controlate de către școli, și din două outputuri, rezultatele elevilor la limba română și matematică, cele două discipline de la Evaluarea Națională.

Modelul 2 include, pe lângă inputurile și outputurile modelului 1, un al treilea output, numărul de elevi repartizați la liceu. Acest output reprezintă, pe de-o parte, scopul final al gimnaziului pentru fiecare elev prin accesarea sa la un liceu și, pe de altă parte, criteriul pentru care o școală poate fi considerată bună în funcție de numărul cât mai mare de elevi intrați la liceu.

Din modelul 3 s-a scos outputul ce reprezintă numărul de elevi repartizați la liceu, dar s-au adăugat cele două variabile de mediu, necontrolate de către școli: distanța față de orașul-reședință de județ Constanța și numărul de elevi raportat la 100 de locuitori, fiecare având un oarecare impact asupra scorului eficienței tehnice a școlilor, mai ales prima variabilă de mediu. Modelul 4 cuprinde toate inputurile, outputurile și variabilele de mediu incluse în primele trei modele.

4.5 Analiza descriptivă

Analiza descriptivă a variabilelor este prezentată în Tabelul 7. Media celor 69 de observații (comune și orașe din județul Constanța, cu excepția orașului Constanța) este mai mare la limba română (5,74) decât media la matematică (4,88). Diferența de peste 1,00 punct (1,17) se explică prin rezolvarea mai facilă a subiectelor la limba română decât cele de la matematică, care cer un grad de abstractizare mai mare.

Tabelul 7. Statistica descriptivă a variabilelor

Variabila	dis (E ₁)	elevi/ loc (E ₂)	elevi abs (I ₁)	elevi abs/ 100 elevi (I ₂)	cadre didac (I ₃)	săli (I ₄)	lb rom (O ₁)	mate (O ₂)	elevi repart (O ₃)	efic (R ₁)	super efic ¹ (R ₂)
Media	53	11,1	40	5,57	23	17	5,74	4,88	24	0,767	89,47
Mediana	54	10,9	24	5,21	15	12	6,03	4,82	10	0,803	78,56
Deviația standard	26	2,26	54	2,00	23	17	1,25	1,12	42	0,205	71,81
Maxim (max.)	127	21,42	281	11,26	131	92	8,00	7,06	212	1,000	619,47 ¹
Minim (min.)	11	7,01	0	0,00	5	0	0,00	0,00	0	0,000	0,00
Diferența max.-min.	116	14,41	281	11,26	126	92	8,00	7,06	212	1,000	619,47
Coeficientul de variație (%)	49	20	135	35	100	100	21	22	175	26	80

Numărul de 69 69 69 69 69 69 69 69 69 69 69
observații

¹ la calcularea supereficienței nu s-a luat în considerare rezultatul „big” din tabel.

Sursa: Calculat de autor

5. Rezultate și discuții

În această secțiune sunt prezentate rezultatele empirice ale acestui studiu. În subsecțiunea 5.1 sunt descrise rezultatele a patru modele DEA, fiecare model având un anumit număr de variabile (vezi Tabelul 6). Pe baza modelului 4, care include toate variabilele propuse la începutul studiului (fără inputul I_2), au fost elaborate două reprezentări grafice: un grafic cu scorul eficienței tehnice a școlilor gimnaziale din județul Constanța (Figura 8) și o hartă a județului Constanța cu eficiența tehnică a acestor școli gimnaziale din unitățile administrativ-teritoriale ale județului Constanța (comune și orașe) (Figura 9). Pentru stabilitatea și robustețea rezultatelor obținute în acest studiu s-au folosit, în subsecțiunea 5.2, metoda jackknife și testul t Welch.

5.1 Distribuția eficienței tehnice

Tabelul 8 redă statistica sumară a variabilelor utilizate în patru modele DEA, rezultate prin combinarea acestor variabile, prin adăugarea uneia sau a mai multor variabile modelului anterior (vezi Tabelul 6). Demn de remarcat este faptul că pe măsură ce numărul de variabile dintr-un model DEA crește, și media scorului de eficiență crește (de la 0,432 în modelul 1 la 0,735 în modelul 4 sau de la 43% la 73%). Astfel, scorurile medii de eficiență ale diferitelor modele nu pot fi comparate între ele ca atare. De asemenea, scorul de eficiență variază în toate modelele de la 0 la 100%, pentru că una dintre cele 69 de observații (școli gimnaziale) nu a avut niciun absolvent de clasa a VIII-a (Fântânele).

Tabelul 8. Statistica sumară a variabilelor utilizate în modelele 1-4

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Media	0,432	0,641	0,675	0,735
Minim (min.)	0	0	0	0
Maxim (max.)	1,000	1,000	1,000	1,000
Deviația standard	0,259	0,233	0,197	0,208
Școli eficiente (%)	7,2	13,0	11,6	21,7
Numărul de observații	69	69	69	69

Sursa: Elaborat de autor

Remarcabil este și faptul că între media de eficiență a modelului 1 și mediile modelelor 2 și 3 (mai ales) există diferențe mari pe măsura introducerii anumitor variabile. Astfel, odată cu adăugarea numărului de elevi repartizați la liceu ca output pentru modelul 2, media acestui model crește de la 43% la 64%. Diferența este și mai mare atunci când modelului 3 i se adaugă cele două variabile de mediu (distanța față de orașul-reședință de județ Constanța și numărul de elevi raportat la 100 de locuitori), de la 43% la 67%. Când modelului 3 i se adaugă ca output și numărul de elevi repartizați la liceu diferența între mediile de eficiență ale celor două modele este maximă (de la 43% la 73%).

În cele din urmă, se poate observa din tabelul de mai sus că ponderea școlilor eficiente (scor 1,000 sau 100%), adică școlile care determină frontiera producției, a crescut de la 7,2% în modelul 1, la 13,0% în modelul 2, până la 21,7% în modelul 4, care înglobează toate variabilele. Două constatări se pot desprinde din analiza acestor valori: 1) între modelele 1 și 2, ca și între modelele 3 și 4, ponderea școlilor eficiente aproape că se dublează (de la 7,2% la 13,0%, respectiv de la 11,6% la 21,7%), odată cu introducerea ca output în modelele 2 și 4 a numărului de absolvenți repartizați la liceu (criteriul pentru care o școală poate fi considerată bună în funcție de numărul cât mai mare de elevi intrați la liceu); 2) diferența mare între ponderea școlilor eficiente în cazul modelelor 2 și 4 (de la 13,0% la 21,7%) odată cu introducerea în modelul 4 ca inputuri a celor două variabile de mediu (distanța față de orașul-reședință de județ Constanța și numărul de elevi raportat la 100 de locuitori).

Rezultatele celor patru modele analizate pot fi, de asemenea, comparate prin prezentarea distribuției eficienței tehnice a acestora, așa cum apare în Figura 5.

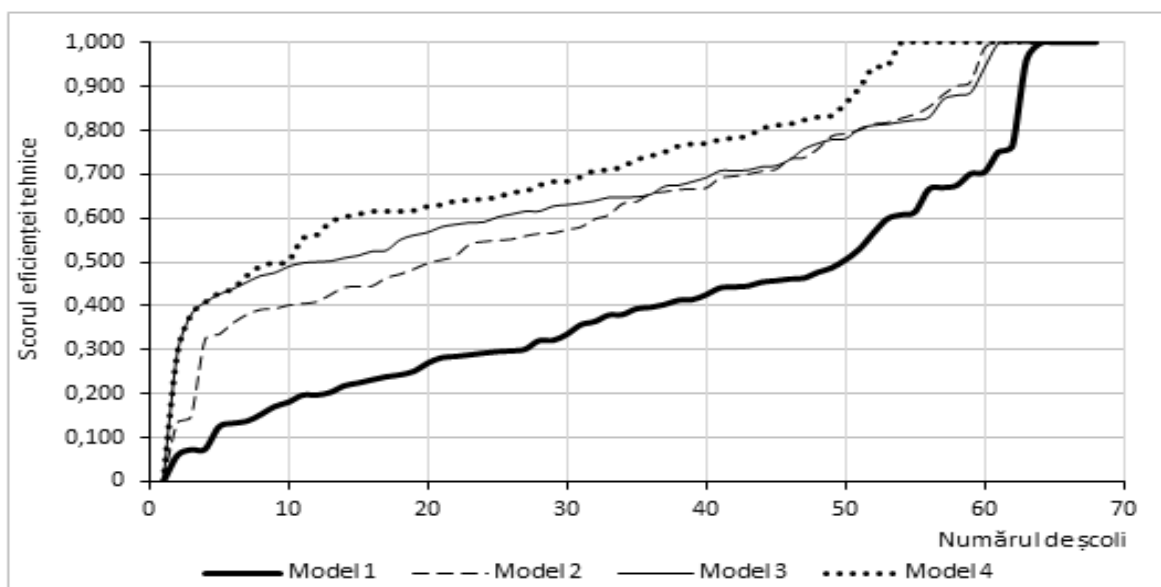

Figura 5. Distribuția eficienței tehnice a modelelor 1-4

Sursa: Elaborată de autor

Scorul de eficiență al modelului 1 se află, evident, cu mult sub scorurile de eficiență ale celorlalte trei modele, așa cum reiese din Figura 5. Adăugarea variabilei care se referă la numărul de elevi repartizați la liceu (variabilă foarte importantă în aprecierea eficienței unei școli gimnaziale) are ca efect deplasarea distribuției eficienței modelului 2 mult în partea de sus a graficului. De asemenea, se mai observă că prin scoaterea acestei variabile din modelul 3 apare o diferență a eficienței tehnice de sub 0,100 (cca 2-10%) pentru 35 de școli gimnaziale, pentru că pentru alte 35 de școli gimnaziale impact mai mare asupra eficienței tehnice să aibă cele două variabile de mediu (distanța față de orașul-reședință de județ Constanța și numărul de elevi raportat la 100 de locuitori). În sfârșit, în modelul 4, adăugarea ca output a numărului de elevi repartizați la liceu are un impact semnificativ pentru cca 45 de școli gimnaziale față de distribuția eficienței modelului 3.

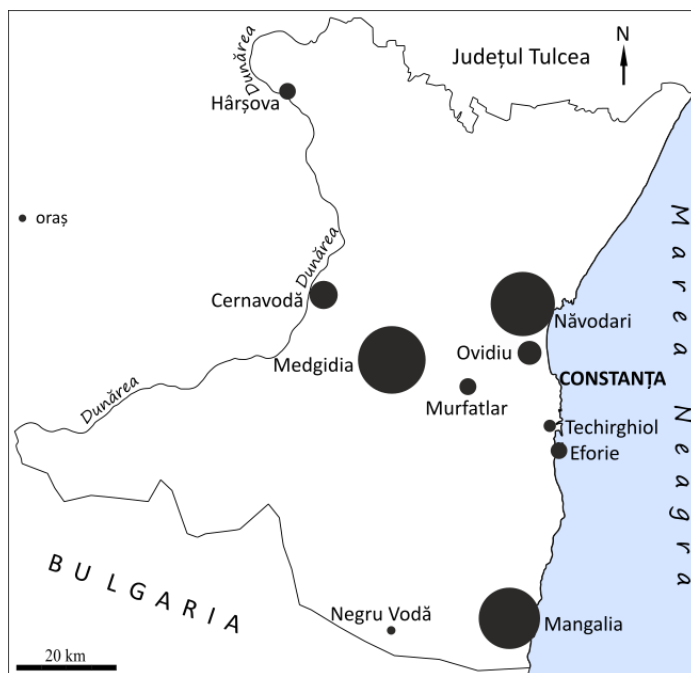

Figura 6. Poziția geografică și mărimea demografică a orașelor. *Sursa:* Elaborată de autor

Figura 7. Localitățile (satele și orașele) cu liceu din orașelor din județul Constanța (exceptând orașul Constanța). județul Constanța.

Sursa: Elaborată de autor

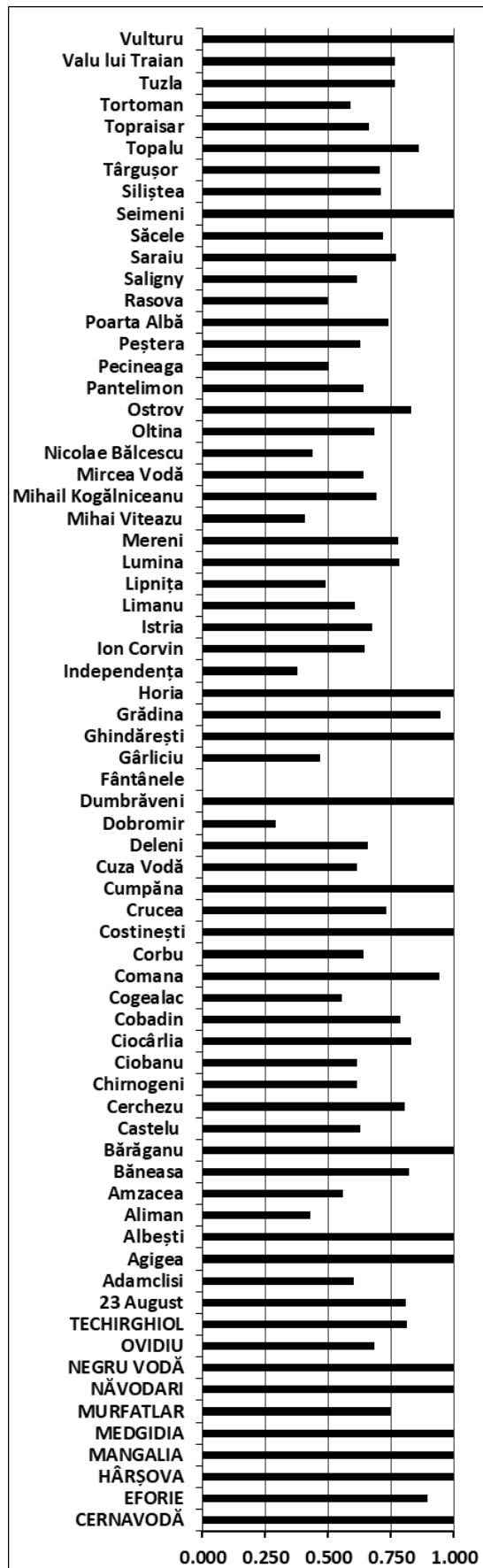

Figura 8. Scorul eficienței tehnice a școlilor gimnaziale.

Sursa: Elaborată de autor

Rezultatele modelului 4 DEA sunt prezentate în graficul din Figura 8 și transpuse în harta din Figura 9.

Unitățile administrative (școlile), în funcție de eficiența lor tehnică, pot fi distribuite în cinci grupuri:

- eficiente (scor de eficiență 1,000): *Negru Vodă*, Dumbrăveni, Ghindărești, *Hârșova*, Horia, Cumpăna, Vulturu, *Mangalia*, *Medgidia*, *Năvodari*, *Cernavodă*, Bărăganu, Albești, Agigea și Seimeni. Aceste școli reprezintă 22% din școlile gimnaziale analizate.
- mediu eficiente (scor de eficiență între 1,000 și 0,700): Costinești, Grădina, Comana, *Eforie*, Topalu, Ostrov, Ciocârlia, Băneasa, *Techirghiol*, 23 August, Cerchezu, Cobadin, Lumina, Mereni, Saraiu, Valu lui Traian, Tuzla, *Murfatlar*, Poarta Albă, Crucea, Săcele, Siliștea și Târgușor, reprezentând 33% din școlile gimnaziale investigate.
- slab eficiente (scor de eficiență între 0,700 și 0,500): Mihail Kogălniceanu, *Ovidiu*, Oltina, Istria, Topraisar, Deleni, Ion Corvin, Pantelimon, Mircea Vodă, Corbu, Peștera, Castelu, Chirnogeni, Cuza Vodă, Ciobanu, Saligny, Limanu, Adamclisi, Tortoman, Amzacea, Cogealac și Pecineaga, deținând 32% din școlile gimnaziale examinate.
- foarte slab eficiente (scor de eficiență între 0,500 și 0,200): Rasova, Lipnița, Gârliciu, Nicolae Bălcescu, Aliman, Mihai Viteazu, Independența și Dobromir, ceea ce reprezintă 12% din școlile gimnaziale studiate.
- ineficiente (scor de eficiență 0,000): Fântânele, cu 1% din totalul școlilor gimnaziale luate în calcul.

Se poate observa că școlile cu scorul de eficiență de 1,000 (sau 100%) se găsesc, mai ales, în mediul urban (șase din cele zece orașe intră în acest grup).

Ineficientă (cu scorul de eficiență 0,000) este școala gimnazială din Fântânele, care nu a avut niciun elev în clasa a VIII-a în anul școlar 2020-2021.

Figura 6 indică poziția geografică și mărimea demografică a orașelor din județul Constanța. În Figura 7 sunt marcate localitățile (satele și orașele) cu liceu din județul Constanța. Pe baza figurilor 6, 7, 8 și 9 se poate deduce existența unei strânse relații între scorul eficienței tehnice a școlilor gimnaziale și distanța acestora față de orașul Constanța, mai ales, dar și față de celelalte centre urbane din județ. Se poate, astfel, ușor constata că scoruri mari ale eficienței tehnice le înregistrează școlile gimnaziale din comunele situate în apropierea acestor orașe (Ghindărești, Horia și Vulturu de lângă Hârșova, ca și Bărăganu, Cumpăna și Agigea de lângă Constanța, sau școlile gimnaziale din sud-estul județului, din apropierea orașelor Mangalia și Negru Vodă etc.). Altfel spus, scorul eficienței tehnice scade odată cu creșterea distanței față de orașul reședință de județ Constanța, îndeosebi, dar și față de celelalte orașe din județ.

De asemenea, această constatare poate fi întărită și de o altă: lipsa unor orașe în partea de nord-est a județului, dar, mai ales, în partea sa de sud-vest, determină ca școlile gimnaziale din comunele situate în aceste părți ale județului să înregistreze scoruri mai mici ale eficienței tehnice (Fântânele, Mihai Viteazu ș.a., respectiv Dobromir, Lipnița, Aliman, Rasova ș.a.).

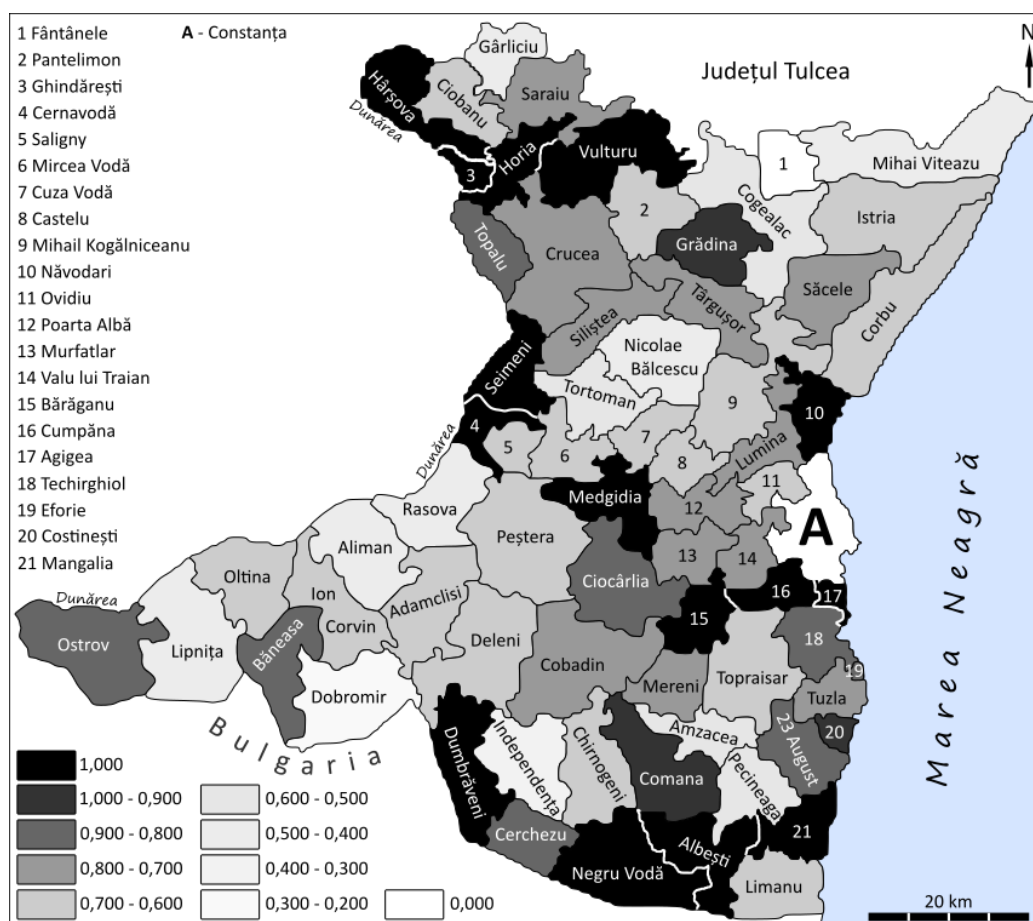

Figura 9. Eficiența tehnică a școlilor gimnaziale din județul Constanța (exceptând pe cele din orașul Constanța). Sursa: Elaborată de autor

Alte explicații referitoare la scorurile mici ale eficienței tehnice consemnate în dreptul școlilor gimnaziale din anumite comune ale județului Constanța sunt: numărul mic de școli din unele comune (cazul comunei Fântânele, cu doar o școală gimnazială în satul-reședință de comună, comuna fiind alcătuită doar din acest sat, fără elevi absolvenți de clasa a VIII-a), interesul scăzut pentru educație (școală) în rândul elevilor din anumite etnii (romă, turcă) din satele unor comune (cazul comunei Băneasa, cu satele Dobromir, unde din 14 elevi înscriși la liceul tehnologic din localitate pentru Evaluarea Națională doar un elev a reușit să ia media peste 5, și Văleni, unde din opt elevi înscriși niciunul nu a avut media peste 5, sau comuna Băneasa, cu satul Făurei, unde din 16 elevi înscriși la Evaluarea Națională niciunul nu a reușit să atingă media 5), izolarea unor sate (comuna Aliman, cu satul Dunăreni, unde din 12 elevi înscriși doar unul a reușit să obțină media 5), sărăcia din multe sate constănțene în asociere cu depopularea lor ș.a.

5.2 Stabilitatea și robustețea rezultatelor

Stabilitatea rezultatelor DEA este influențată de diverși factori. Unul dintre aceștia se referă la apariția unor valori aberante și erori de măsurare care pot modifica eficiența medie și ierarhizarea comunelor (școlilor gimnaziale) pe baza scorului de eficiență. De asemenea, folosirea diferitelor combinații de inputuri și outputuri din modelele analizate poate schimba ierarhia și clasificarea școlilor gimnaziale.

Pentru a vedea dacă există aceste valori aberante care afectează scorul de eficiență în fiecare din modelele analizate s-a folosit metoda jackknife (jackknifing), cea care testează robustețea rezultatelor DEA. Aceasta este o procedură de reeșantionare a observațiilor (a școlilor gimnaziale) prin renunțarea, rând pe rând, a câte unei școli gimnaziale din analiza DEA (precum în cazul autorilor norvegieni Bonesrønning și Rattsø) sau prin renunțarea din analiza DEA, una câte una, doar a școlilor gimnaziale eficiente (ca în cazul autorilor finlandezi Kirjavainen și Loikkanen, respectiv norvegieni, Borge și Naper).

Pentru Bonesrønning și Rattsø (1994), jackknife este o tehnică iterativă care oferă o distribuție a scorurilor de eficiență pentru fiecare observație, prin renunțarea la câte o școală gimnazială și prin recalcularea acestor scoruri pentru a lua în considerare valorile aberante. În tabelul 9, valorile medii ale eficienței și deviația standard se bazează pe 69 de estimări ale fiecăruia dintre cele patru modele, fiecare model cu 68 de școli gimnaziale incluse.

Tabelul 9. Stabilitatea rezultatelor modelelor 1-4 după aplicarea metodei jackknife (după Bonesrønning și Rattsø)

Modelul	Coeficientul de corelație a rangului Spearman	de Media eficienței tehnice: <i>non-jackknife</i> și jackknife	Deviația standard a mediei: <i>non-jackknife</i> și jackknife
Modelul 1	0,56	0,432	0,259
Modelul 2	0,71	0,641	0,233
Modelul 3	0,66	0,675	0,197
Modelul 4	0,73	0,735	0,208
		0,740	0,168

Sursa: Calculat de autor

Fiecăruia dintre cele patru modele inițiale (non-jackknife sau non-iterative) i s-a aplicat metoda jackknife. Se observă o ușoară creștere a mediei eficienței tehnice pentru toate cele patru modele, cea mai mare medie având-o modelul 4, de 0,740 (sau 74%), model ce include toate inputurile și outputurile selectate pentru această analiză. Aceasta înseamnă că școlile și-ar putea reduce inputurile cu 26% fără să-și reducă outputurile. Coeficientul de corelație a rangului Spearman indică pentru toate cele patru modele analizate o corelație moderată spre bună (între 0,56 și 0,73).

În varianta Kirjavainen și Loikkanen, respectiv Borge și Naper, s-a renunțat prin aplicarea metodei jackknife, rând pe rând, la școlilor eficiente (cu scor 1,000) din fiecare model. De exemplu, pentru modelul 1 s-au efectuat cinci analize DEA suplimentare, pentru modelul 2 s-au realizat nouă analize suplimentare ș.a.m.d. A fost testată, apoi, similitudinea ierarhiilor de eficiență între modelul cu toate școlile gimnaziale incluse și cele bazate pe renunțarea la fiecare comună (școală gimnazială) eficientă prin coeficientul de corelație a rangului Spearman. S-a calculat și eficiența medie din iterații (în urma aplicării metodei jackknife), ca și deviația

standard a randamentelor medii ale fiecărei iterații. Rezultatele acestor analize sunt trecute în Tabelul 10.

Tabelul 10. Stabilitatea rezultatelor modelelor 1-4 după aplicarea metodei jackknife (după Kirjavainen și Loikkanen)

Modelul	Numărul școlilor eficiente (1,000)	Coeficientul de corelație a rangului Spearman	Media eficienței a tehnice: <i>non-jackknife</i> și jackknife	Deviația standard a mediei: <i>non-jackknife</i> și jackknife
Modelul 1	5	0,64	0,432 0,436	0,259 0,196
Modelul 2	9	0,63	0,641 0,643	0,233 0,188
Modelul 3	8	0,51	0,675 0,690	0,197 0,148
Modelul 4	15	0,64	0,735 0,742	0,208 0,168

Sursa: Calculat de autor

Coeficientul de corelație a rangului Spearman arată pentru toate cele patru modele analizate o corelație moderată (între 0,51 și 0,64).

Și în varianta Borge și Naper s-a renunțat, de asemenea, la câte o școală eficientă în fiecare din cele patru modele. Tabelul 11 redă media eficienței tehnice a celor cinci comune (școli gimnaziale) cu eficiența tehnică de 1,000. În această variantă, atunci când o unitate eficientă este omisă, scorul mediu de eficiență a școlilor gimnaziale rămase va crește, în general. Evaluarea se face în funcție de creșterea mediei eficienței tehnice. Mediile de eficiență sunt considerate robuste numai atunci când creșterea este mică.

Tabelul 11. Stabilitatea rezultatelor modelelor 1-4 după aplicarea metodei jackknife (după Borge și Naper)

Comuna DMU	Nr. de observații	Media eficienței tehnice jackknife	Deviația standard	Valoarea minimă	Valoarea maximă
Albești	68	0,424	0,251	0,000	1,000
Dumbrăveni	68	0,434	0,253	0,000	1,000
Horia	68	0,426	0,252	0,000	1,000
Seimeni	68	0,424	0,251	0,000	1,000
Vulturu	68	0,439	0,266	0,000	1,000

Sursa: Calculat de autor

Se observă că media eficienței tehnice crește pentru toate școlile gimnaziale. Pentru unele, însă, această creștere este destul de mare (de la 0,424 la 0,439). Metoda jackknife a fost aplicată și pentru cele nouă, opt și, respectiv, 15 comune (sau școli gimnaziale) din celelalte trei modele rămase înregistrându-se aceleași creșteri ale eficienței tehnice, chiar mai mari în unele cazuri.

Coefficientul de corelație a rangului Spearman dintre scorurile eficienței modelului 1 și ale celor cinci comune cărora li s-a aplicat metoda jackknife este sub 0,50 pentru primele trei comune, doar ultimele două având un coeficient mai mare (0,86, respectiv 0,99). Aproximativ la fel se întâmplă și în cazul celorlalte modele în ceea ce privește valoarea acestui coeficient. Se poate conchide că rezultatele modelelor 1-4 prin aplicarea metodei jackknife au o relativă stabilitate (și robustețe).

Stabilitatea rezultatelor poate fi urmărită și pe baza scorurilor de eficiență de la un model la altul, a ierarhiilor dintre aceste modele. După cum se vede în Tabelul 12, cel mai mare coeficient de corelație (0,91) s-a înregistrat între modelele 2 și 4. Cu alte cuvinte, au existat diferențe foarte mici între ierarhiile de eficiență ale celor două modele, având în vedere faptul că la valoarea de 1 a acestui coeficient ierarhiile celor două modele sunt exact aceleași. În schimb, cele mai mari diferențe între ierarhiile a două modele s-au înregistrat între modelele 1 și 4, coeficientul de corelație fiind numai de 0,33.

Tabelul 12. Matricea de corelație a modelelor 1-4 (Coeficientul Spearman de corelație a rangului - rho)

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Model 1	1			
Model 2	0,39	1		
Model 3	0,59	0,67	1	
Model 4	0,33	0,91	0,79	1

Sursa: Calculat de autor

Studiul evaluează și robustețea diferențelor dintre scorurile medii ale eficienței tehnice pentru specificația rural versus urban prin aplicarea testului t Welch (testul t cu varianțe inegale). Rezultatele testului sunt prezentate în Tabelul 13. Ipoteza nulă (H_0) conform căreia școlile gimnaziale din mediul urban și școlile gimnaziale din mediul rural sunt, în medie, la fel de eficiente tehnic este respinsă în favoarea alternativei (H_a) la un nivel de semnificație α de 5% ($t = 4,45$, $p = < 0,001$). Valoarea critică-t din tabelul de distribuție-t pentru 19 grade de libertate și la un nivel de semnificație de 0,05 este de 2,093. Explicația ar fi că școlile urbane dispun de un personal didactic calificat (cu profesori titulari), cu mai multă experiență în procesul de predare-învățare-evaluare decât școlile din mediul rural (cu profesori suplینitori calificați și, chiar, necalificați).

Tabelul 13. Testarea diferențelor scorurile eficienței tehnice pentru specificația urban versus rural

testul t Welch (testul t cu variante inegale)

<i>Specificație</i>	<i>t-statistic</i>	<i>Grade de libertate</i>	<i>Valoarea p</i>
urban versus rural	4,45	19	< 0,001

Ipoteza nulă (H_0): Scorurile medii ale eficienței tehnice sunt aceleași pentru cele două grupuri
Sursa: Calculat de autor

Studiul are câteva limitări. Una dintre acestea se referă la caracteristica principală a metodei DEA, aceea că este non-stohastică. Termenul stohastic presupune aplicarea calculului probabilităților la rezultatele obținute prin folosirea metodelor statisticii. Stohastic înseamnă *întâmplător, aleatoriu*. Un cutremur este un proces stohastic. Non-stohastic se referă la caracterul determinist al metodei, la faptul că un input X determină un output Y. Drept consecință, rezultatele DEA sunt sensibile la erorile de măsurare, la valorile aberante și la selecția variabilelor.

O altă limitare, neimputabilă autorului, a fost impusă de selecția variabilelor, în sensul că studiul se bazează pe un set limitat de variabile obținute de pe doar două site-uri publice. Altele poate erau rezultatele dacă această analiză ar fi folosit alte variabile, ca de exemplu: numărul profesorilor cu gradul I (sau cu diferite grade didactice), vârsta profesorilor, numărul profesorilor navetiști, numărul elevilor cu cerințe educaționale speciale, numărul profesorilor itineranți și de sprijin care se ocupă de acești elevi, educația și ocupația părinților, numărul de elevi cu un părinte sau cu ambii părinți plecați la muncă în străinătate, numărul de elevi străini (imigranți, audienți), facilitățile materiale de la domiciliul elevului (calculator, număr de cărți personale, birou propriu), media generală a notelor de absolvire a elevilor, numărul de premii obținute la concursuri județene, naționale și internaționale etc.

6. Concluzii

Studiul analizează eficiența tehnică a 111 școli gimnaziale din 69 de unități administrative ale județului Constanța (comune și orașe, cu excepția orașului Constanța), 81 de școli din mediul rural și 30 de școli din mediul urban. Relațiile dintre variabilele (inputuri și outputuri) care întrețin procesul educațional din școli au fost analizate cu metoda DEA (Analiza Anvelopării Datelor), o tehnică neparametrică care pe baza variabilelor determină, prin programare liniară, formarea producției frontierei (efficiency frontier) în care școlile sunt unități de decizie (DMU-uri).

Prin combinarea inputurilor (inclusiv a variabilelor de mediu) și a outputurilor au rezultat patru modele. Media scorului de eficiență a acestor modele se încadrează între 0,432 (sau 43%) în modelul 1, cu cel mai mic număr de variabile, și 0,735 (73%) în modelul 4, cel care cuprinde toate variabilele.

În funcție de eficiența tehnică, unitățile administrative (școlile gimnaziale) au fost ordonate în patru grupe (pe baza modelului 4): eficiente, cu scorul de 1,000 sau 100% (22% din totalul lor, aici intrând, mai ales, unitățile școlare din mediul urban), mediu eficiente (33%), slab eficiente (32%), foarte slab eficiente (12%) și ineficiente (1%), cu scorul de 0,000 sau 0%.

Tot pe baza modelului 4 s-a realizat și o hartă a eficienței tehnice a școlilor gimnaziale din județul Constanța. Din hartă se desprinde constatarea că odată cu depărtarea de centrele urbane, mai ales față de orașul Constanța, scade eficiența tehnică a școlilor gimnaziale din unitățile administrative ale județului. De exemplu, comuna Cumpăna, situată în apropierea orașului-reședință Constanța, are o valoare a eficienței tehnice de 100% (scor 1,000), în timp ce comuna Lipnița, situată departe de orașul Constanța, în sud-vestul județului, are o valoare a eficienței tehnice de sub 50% (0,500).

Sărăcia din multe comunități rurale, izolarea unor sate și comune și depărtarea lor față de centrele urbane (mai ales față de orașul Constanța), dezinteresul față de școală al elevilor din rândul anumitor etnii, calitatea și experiența corpului profesoral din fiecare școală, numărul mic de absolvenți din anumite localități rurale sunt numai câteva din cauzele care explică valorile mici ale performanței școlare în multe din școlile satelor și comunelor din județul Constanța.

Pentru a surprinde stabilitatea rezultatelor DEA s-a aplicat metoda jackknife în două variante. În prima variantă (Bonesrønning și Rattsø) s-a renunțat, la fiecare analiză DEA efectuată, rând pe rând, la fiecare observație (școală gimnazială/comună), iar în a doua variantă (Kirjavainen și Loikkanen, respectiv Borge și Naper) s-a renunțat, una câte una, la observațiile eficiente (adică la cele care sunt situate pe frontiera producției și care au scorul 1,000 de eficiență). Prin omiterea acestor observații se poate observa dacă rezultatele obținute sunt sau nu afectate. Coeficientul de corelație a rangului Spearman a fost utilizat pentru a vedea dacă s-au produs sau nu modificări ale scorurilor de eficiență și ale ierarhiilor școlilor gimnaziale din modelele 1-4. Coeficientul indică pentru modelele analizate o relativă stabilitate a rezultatelor, în varianta omiterii școlilor eficiente, și o corelație moderată spre bună (între 0,56 și 0,73), în varianta renunțării, rând pe rând, a câte uneia dintre școlile gimnaziale din unitățile administrative ale județului Constanța.

Coeficientul de corelație a rangului Spearman a fost folosit, de asemenea, și pentru a urmări stabilitatea rezultatelor modelelor 1-4 pe baza scorurilor de eficiență. Coeficientul indică pentru aceste modele valori între 0,33 (între modelele 1 și 4) și 0,91 (între modelele 2 și 4).

Pentru a evidenția diferența dintre scorurile eficienței tehnice în ceea ce privește performanța școlilor din mediul rural și a celor din mediul urban a fost aplicat testul t Welch (testul t cu varianțe inegale). Testul respinge, în favoarea alternativei, ipoteza nulă (H_0) conform căreia școlile gimnaziale din mediul urban și școlile gimnaziale din mediul rural sunt, în medie, la fel de eficiente tehnic.

Studiul de față reprezintă începutul unei mai ample analize a eficienței tehnice a sistemului de educație din județul Constanța prin utilizarea DEA. Cercetările viitoare se vor axa atât pe studiul eficienței tehnice a școlilor gimnaziale din orașul Constanța la Evaluarea Națională, cât și pe studiul eficienței tehnice a liceelor din județul Constanța la Bacalaureat.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Akbar, R., „Evaluating the efficiency of Indonesia’s secondary school education”, *Jurnal Pendidikan Indonesia*, Vol. 7, No. 1, 2018. <https://doi.org/10.23887/jpi-undiksha.v7i1.13163>
- [2] Arshad, M.N.M., „How efficient is Malaysia’s secondary education?”, *Jurnal Pendidikan Malaysia* 38(1), pp. 25-40, 2013.
- [3] Banker, R. D., Charnes, A., Cooper, W.W., „Some models for estimating technical and scale inefficiencies in data envelopment analysis”, *Management Science* 30(9), pp. 1078-1092, 1984.
- [4] Barbeta, G.P., Turati, G., „Efficiency of junior high schools and the role of proprietary structure”, *Annals of Public and Cooperative Economics*, Vol. 74, No. 4, pp. 529-552, 2003. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8292.2003.00234.x>
- [5] Bliidișel, R.G., „Data Envelopment Analysis and the efficiency of Romanian public higher education”, *Metalurgia International*, Vol. XVIII, No. 3, pp. 221-223, ISBN: 978-84-616-3822-2, 2013.
- [6] Bonesrønning, H., Rattsø, J., „Efficiency variation among the Norwegian High Schools: Consequences of equalization policy”, *Economics of Education Review*, Vol. 13, No. 4, pp. 289-304, 1994. [https://doi.org/10.1016/S0272-7757\(05\)80053-6](https://doi.org/10.1016/S0272-7757(05)80053-6)
- [7] Borge, L.E., Naper, L.R., „Efficiency potential and efficiency variation in Norwegian lower secondary schools”, *Working Paper Series*, Department of Economics, Norwegian University of Science and Technology, 2005. <https://EconPapers.repec.org/RePEc:nst:samfok:6205>
- [8] Charnes, A., Cooper, W.W., Rhoses, E., „A Data Envelopment Analysis approach to evaluation of the Program Follow Through experiment in U.S. public school education”, *Research Report 331*, Center for Cybernetic Studies, Austin: The University of Texas at Austin, 1978.
- [9] Charnes A., Cooper, W.W., Rhodes, E., „Measuring the efficiency of decision making units”, *European Journal of Operational Research* 2(6), pp. 429-444, 1978.
- [10] Cimpoiș, D., Racul, A., Reșitca, R., „Determination of academic performance by using the nonparametric method in the agricultural higher education institutions in Romania and the Republic of Moldova”, în *30 years of economic reforms in the Republic of Moldova: economic progress via innovation and competitiveness*, Vol. 3, Academia de Studii Economice din Moldova, pp. 80-87, ISBN 978-9975-155-60-1, Chișinău, Republica Moldova, 2022. [\[378:63\]:005.216.1\(478+498\)](https://doi.org/10.1007/s40797-014-0002-3)
- [11] Codul administrativ al României, București, 2022.
- [12] Di Giacomo, G., Pennisi, A., „Assessing primary and lower secondary school efficiency within northern, central and southern Italy”, *Italian Economic Journal* 1, 287–311, 2015. <https://doi.org/10.1007/s40797-014-0002-3>
- [13] Dicționarul explicativ al limbii române. Ediția a II-a, Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, Univers Enciclopedic, București, 1996.
- [14] Farrell, M.J., „The measurement of productive efficiency”, *Journal of the Royal Statistical Society, Series A (General)*, Vol. 120, No. 3, pp. 253-290, 1957.
- [15] Gao, J., Liu, Y., „Research on input-output efficiency of junior high school: A case study of DEA-OLS model”, *Journal of Physics: Conference Series*, Vol. 1955, 2021. [10.1088/1742-6596/1955/1/012121](https://doi.org/10.1088/1742-6596/1955/1/012121)
- [16] Ionescu, V., *Dicționar latin-român*, Ediția a II-a, Editura Orizonturi, București, 1992.
- [17] Institutul Național de Statistică (INS), București, 2023.
- [18] Kirjavainen, T., Loikkanen, H., „Efficiency differences of finnish senior secondary schools: An application of DEA and Tobit-Analysis”, *ETLA Discussion Papers*, No. 570, The Research Institute of the Finnish Economy (ETLA), Helsinki, 1996.
- [19] Koopmans, T.C., „An analysis of production as an efficient combination of activities”, *Activity Analysis of Production and Allocation*, Cowles Commission for Research in Economics, *Monograph*, No. 13, Wiley, New York, 1951.
- [20] Liță, I., „Data Envelopment Analysis techniques – DEA and Malmquist indicators, in CRS mode, for measuring the efficiency of Romanian public higher education institutions”, *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, Issue 3, Vol. 52, 2018.

- [21] Matei, Gh., „Activități remediale în domeniul geografiei în contextul evaluării internaționale TIMSS”, *Paradigme și provocări ale educației actuale*, pp. 106-111, Editura Punct Ochit, Constanța, 2016.
- [22] Matei, Gh., „Aplicarea legii lui Zipf pentru orașele din Dobrogea / The application of the Zipf's law for the cities of Dobrogea”, *Repere geografice*, nr. 17 (1), Iași, pp. 90-99, 2022.
- [23] MEN, „Educația ne unește. Viziune asupra viitorului educației în România”, București, 2019.
- [24] Nazarko, J., Šaparauskas, J., „Application of DEA method in efficiency evaluation of public higher education institutions”, *Technological and Economic Development of Economy*, Vol. 20(1), pp. 25-44, 2014.
- [25] Nghiem, H.S., Nguyen, H.T., Connelly, L.B., „The efficiency of Australian schools: A nationwide analysis using gains in test scores of students as outputs”, *Bankwest Curtin Economics Centre Working Paper* 16/03, Perth: Curtin University, 2016. <https://doi.org/10.1111/1759-3441.1214>
- [26] Oxford Reference on line, „A Dictionary of Economics”, *Oxford University Press* (accesat în 7.05.2023).
- [27] Ramzi, S., Afonso, A., Ayadi, M., „Assesment of efficiency in basic and secondary education in Tunisia: A regional analysis”, *International Journal of Educational Development*, Vol. 51, pp. 62-76, 2016. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2016.08.003>
- [28] „Raport privind starea învățământului preuniversitar din România”, 2021-2022, Ministerul Educație, București, 2022.
- [29] Roman, M., Jaba, E., „Educational process efficiency analysis by Data Envelopment Analysis method”, *EDULEARN09 Proceedings*, pp. 4751-4762, 1st International Conference on Education and New Learning Technologies, Barcelona, Spain, 2009.
- [30] Ruggiero, J., „Efficiency of educational production: An analysis of New York school districts”, *The Review of Economics and Statistics*, Vol. 78, No. 3, pp. 499-509, MIT Press, 1996.
- [31] Soterio, A.C., Karahanna, E., Papanastasiu, C., Diakourakis, M.S., „Using DEA to evaluate the efficiency of secondary schools: the case of Cipru”, *International Journal of Educational Management* 12(2): 65-73, 1998. <https://doi.org/10.1108/09513549810204441>
- [32] Stupnytskyyy, O., „Secondary schools efficiency in the Czech Republic”, *Center for Economic Research and Graduate Education and the Economics Institute (CERGE-EI)*, Prague, Czech Republic, 2004.
- [33] TEMPO-online INSSE, București (accesat în 15.01.2023).
- [34] Thanassoulis, E., Dunstan, P., „Guiding schools to improved performance using Data Envelopment Analysis: An illustration with data from a locale education authority”, *The Journal of the Operational Research Society*, Vol. 45, No. 11, pp. 1247-1262, 1994.
- [35] Tomiță, P., Racul, A., Toma, E., „Analiza comparativă a performanței academice în cadrul instituțiilor de învățământ superior și a organizațiilor din sfera științei și inovării cu profil agronomic din Republica Moldova”, în *Perspectivile dezvoltării durabile a spațiului rural în contextul noilor provocări economice*, Vol. 50, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, pp. 48-52, ISBN 978-9975-64-299-6, Chișinău, Republica Moldova, 2018. [378.2:33\(478\)](https://doi.org/10.378.2:33(478))
- [36] Wokadala, J., „Evaluating technical efficiencies of lower secondary schools in Uganda: A non-parametric approach”, *Africa Educational Research Journal*, Vol. 2, pp. 36-54, 2011. https://doi.org/10.50919/africaeducation.2.0_36
- [37] World Vision România, „Bunăstarea copilului din mediul rural din România”, 2022.

Cunoștințe geografice explicative

Explanatory geographical knowledge

Niculița Gheorghi², Paraschiv Viorel³

Rezumat. În studierea geografiei elevii sunt dependenți de două noțiuni: factor și consecință. Prin propria experiență am constatat că unele persoane, inclusiv și unii profesori de geografie, nu pot explica unele fenomene și noțiuni utilizate în viața de toate zilele, ne cătând la faptul că ele fac parte și au explicație geografică, ori sunt legate de științele naturii. Din aceste considerente scopul acestei lucrări este de a face legătură dintre geografie și unele evenimente din viața, a aprecia Soarele ca factor ritmic, diurn și anual.

Cuvinte-cheie: *echinocțiu, unghiul de incidență, fazele lunii*

Abstract. In studying geography students depend on two ideas: factor and consequence. From my own experience, I found out that some people, including some geography teachers, cannot explain some everyday life phenomena and notions, by not taking into account the fact that they are part of and have a geographical explanation, or they are related to the natural sciences. For these reasons, this article aims to make a connection between geography and some life events, to appreciate the Sun as a rhythmic, diurnal and annual factor.

Keywords: *equinox, incidence angle, moon phases*

Introducere. Printre disciplinele învățământului primar geografia are o deosebită menire, să ne fie călăuză zi cu zi de dimineața până seara prin evenimentele și fenomenele care în ansamblu se numesc „viață”. Începând cu răsăritul soarelui, inconștient, suntem martori ai deplasării lui pe bolta cerească în rezultatul rotirii Pământului în jurul axei⁴.

Discuții. 1. Mișcarea diurnă a Soarelui și cunoștințe aplicative – AM și PM. După aplicarea îndelungată a divizării zilei în intervale de „24 ore”, în spațiul Europei de est a apărut subdivizarea diurnă răspândită în occident: cadranul ceasornicului împărțit în 12 ore AM, și 12 ore PM. Până în prezent mulți oameni nu pot explica abrevierile AM și PM, deși alții știu că ele se pronunță „ante-meridian” și „post-meridian”. Explicativ, aceste intervale de timp sunt despărțite de „amiază”, moment când soarele se găsește în zenit la meridianul pe care este situat observatorul. Pentru elevi este simplă și convingătoare experiența în teren petrecută în zi însorită, în intervalul de timp „până la amiază, amiază și după amiază”. Pe suprafața terenului se trasează o linie care corespunde direcției meridianului – nord - sud.

a) Observatorul ocupă poziția pe linia trasată, direcție orientată spre nord, înainte de ora 12. Umbra lui se va plasa la stânga față de linia meridianului local „imaginar”, spre vest. Soarele se va găsi la est de observator, până la meridianul local, în sectorul „ante” meridian.

b) La amiază umbra observatorului va coincide cu direcția liniei – nord-sud: amiază.

² Conferențiar dr. în Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, e-mail: nicgeo@rambler.ru

³ Profesor dr. la Liceul Tehnologic Economic de Turism din Iași, Str. Milcov, nr. 18A, e-mail: paraschiv03@gmail.com

⁴ Pentru comoditate în lucrare se va folosi expresia indirectă „Soarele se mișcă”.

c) După amiază, umbra observatorului se va plasa la est de linie, sau spre dreapta. Soarele se va găsi la vest față de observator și meridianul local, în sectorul „post” meridian.

2. *Mișcarea anuală a Soarelui și cunoștințe explicative.* Geografia explică consecința schimbării poziției Soarelui față de linia orizontului, în direcție latitudinală. Înclinația axei Pământului față de planul orbitei și mișcarea în jurul Soarelui se reflectă în condițiile și schimbările fenologice la suprafața lui. Acestea se găsesc în elementele matematice ale hărții, succesiunea anotimpurilor, declinația Soarelui și unghiul de incidență al razelor solare. În ansamblu acestea duc la încălzirea neuniformă a suprafeței terestre în parcursul anului.

Punctul extrem de sud al Republicii Moldova se găsește la 45°28' l.n., de nord – la 48°29' l.n., întinderea latitudinală este de 3°01' de latitudine. Neluând în considerare faptul că distanța dintre punctele extreme nu este mare (cca 350km), observăm diferențe de temperaturi medii ale aerului în anotimpurile de vară și iarnă când vorbim de condițiile agroclimatice pe teritoriul țării. Acest fapt se datorează unghiului de incidență al razelor solare și poate fi urmărit clar în timpul solstițiilor de vară și de iarnă. La punctul extrem de sud al Republicii Moldova – s. Giurgiulești, înălțimea soarelui în timpul solstițiilor se încadrează între 67°59' (solstițiul de vară) și 21°05' (de iarnă). (fig.1) La Chișinău (47°21' l.n.) – corespunzător între 66°25' și 19°31', la Tiraspol – (46°50') – între 66°37' și 19°43', la Bălți (46°46' l.n) între 65°41' și 18°47' și în extremul de nord, s. Naslavcea (48°29' l.n.) între 64°58' și 18°04' . În orice punct din Republica Moldova și al globului pământesc diferența dintre înălțimea maximală (vara) și cea minimală (iarna) la amiază este de 46°54'. Această diferență nu este întâmplătoare și se explică prin valoarea unghiului de înclinație al axei Pământului față de planul orbitei sale.

- ▶ Giurgiulești: $67^{\circ} 59' - 21^{\circ} 05' = 46^{\circ} 54'$,
- ▶ Naslavcea: $64^{\circ} 58' - 18^{\circ} 04' = 46^{\circ} 54'$,
- ▶ Unghiul de înclinație a axei: $46^{\circ} 54' / 2 = 23^{\circ} 27'$.

23° 27'- unghiul de înclinație a axei Pământului față de planul orbitei sale determină latitudinea cercului polar ($90^{\circ} - 23^{\circ} 27' = 66^{\circ} 33'$), și a tropicilor de nord și de sud - 23°27'.

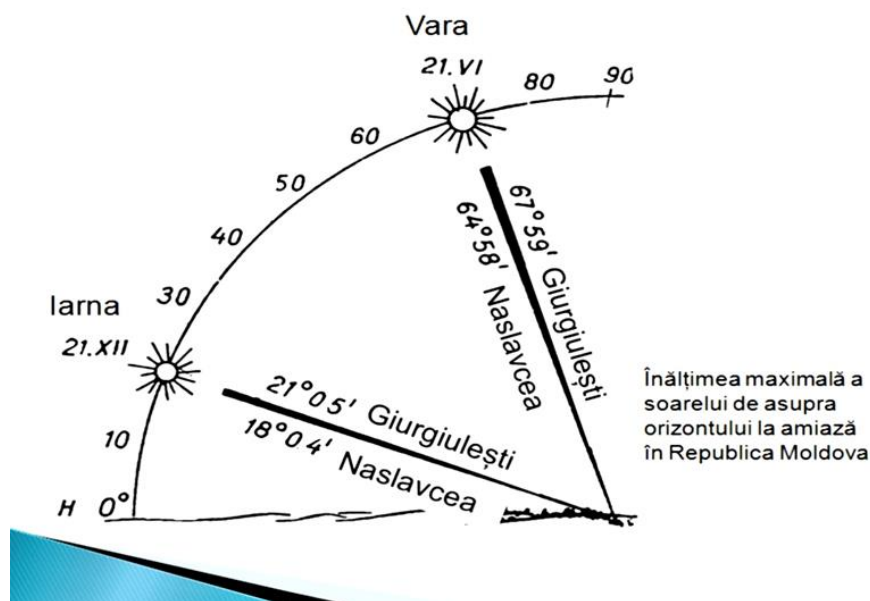

Fig.1. Poziția Soarelui în timpul solstițiilor în Republica Moldova.

La Ecuator Soarele se găsește în zenit la 90° de două ori și de două ori coboară până la $66^\circ 33'$ în emisfera de sud și de nord (solstițiile de iarnă și de vară). La tropice înălțimea Soarelui față de linia orizontului oscilează între 90° (la 22.VI. și 22.XII) și $43^\circ 06'$. Pe cercul polar Soarele se înalță vara până la $23^\circ 27'$, în timpul de iarnă polară 6 luni nu se ridică de asupra orizontului (la poli).

Tehnica modernă și observările efectuate asupra polului din sateliți au stabilit că în anii '60 – '70 ai secolului trecut polul de nord s-a deplasat spre insula Groenlanda cu 12 cm, apoi a revenit la locul inițial. În prezent se deplasează lent spre insulele britanice. Dacă unghiul de înclinație se va schimba și polul se va deplasa în valori mari de distanță, în învelișul geografic vor avea loc schimbări esențiale.

3. **Evenimente fenologice și cunoștințe aplicative.** Pentru Republica Moldova în trecutul cu temperaturi coborâte și zăpadă, către sfârșit de iarnă era de așteptat ca la tulpina pomilor să se adune grămezi de zăpadă. Această procedură era explicată, inclusiv și în manualul școlar, ca acumulare de umezeală pentru pomi, ceea ce nu este corect.

Către sfârșitul perioadei de iarnă, în a treia decadă a lunii februarie, ca regulă, vremea se încălzea, temperatura aerului ziua uneori depășea $+10^\circ\text{C}$, stratul de zăpadă se topea iar unii pomi înfloreau. Pentru meleagurile noastre istoric este cunoscut fenomenul „Odochia își scutură cojoacele” când la începutul lunii martie vremea se răcește brusc, au loc vijelii cu depuneri de zăpadă. Pomii înmuguriți, florile nepolenizate înghețau și ca rezultat viitoarea roadă era compromisă. Grămezile de zăpadă la tulpina pomilor au rol de a reține începutul mișcării sevei în tulpina pomilor și reținerea procesului de înflorire și înmugurire. În aceste cazuri pomii înfloreau după „Odochia” și roada era salvată.

4. **Fazele lunii și calendarul.** Oamenii de credință ortodoxă anual sărbătoresc Paștele în zile de duminică, cu diferite date din calendar ale lunilor aprilie și mai. Cine determină data sărbătorii, care este principiul și de ce data calendaristică deviază în limite de câteva săptămâni? Apare și întrebarea: ce legătură are sărbătoarea de Paști cu geografia? Răspuns – legătură directă, deoarece data sărbătorii depinde de fazele lunii. Creștinii sărbătoresc Paștele după șapte săptămâni de post, numit Postul Mare, iar sfârșitul lui depinde de data calendaristică a începutului perioadei de post.

Postul Mare începe odată după (sau cu) a doua fază de lună nouă de la Crăciunul sărbătorit după calendarul Gregorian, adică pe stil nou. Fazele lunii deviază în timp față de luna calendaristică, de aceea variază și data sărbătorii.

Tabel 1

Îndepărtarea liniei orizontului odată cu altitudinea

Altitudinea, (m)	0	2	10	50	100	500	1000	3000	5000	10000
Îndepărtarea liniei vizibile a orizontului pe suprafață sferică, km	0	5,5	12,2	27,3	38,6	86,4	122,1	211,5	273,1	386
Îndepărtarea liniei vizibile a a orizontului pe pe suprafață plană, km	0	6,9	34,4	172	344	1720	3440	10320	17200	34400

5. Linia orizontului și spațiul vizibil. Unul din primele elemente geografice însușite de om, inconștient, este orizontul. Linia orizontului este limita spațiului în care omul își acumulează experiență și cunoștințele despre lumea înconjurătoare. La țărmul mării de la înălțimea omului linia orizontului se îndepărtează la cca 5,0 km (tabel 1).

Interesul față de această informație a apărut în timpul aplicației de teren în peninsula Crimeea (Ucraina), când unul din profesori a declarat că dacă te urci pe muntele Roman – Koș (1.545 m altitudine) poți vedea țărmul Turciei. Calculele au arătat că nu este adevărat. Pentru călătorul care zboară cu avionul poate apărea întrebarea: la ce distanță se găsește linia orizontului?

Concluzii. În predarea geografiei conținutul didactic trebuie să fie racordat la necesitățile și aplicațiile în viață și activitatea profesională a viitorilor cetățeni. În procesul de instruire a tinerei generații și perfectarea programelor e necesar de respectat principiul interdisciplinar. Cunoștințele teoretice obținute în cadrul lecțiilor de geografie să se aprofundeze prin aplicații practice în teren.

BIBLIOGRAFIE

1. Roșcovan, D., *Practicum la geografia fizică generală*. Editura USM, Chișinău, 1995.
2. Șrira, I.N., *Atmosfera, stările de timp, clima*. Chișinău, „Lumina”, 1978
3. *** , *Atlas geografic*, GUGK, Moscova, 1982.

Împărățiile floristice ale Terrei. Vegetația holarctică a Americii de Nord The floristic kingdoms of the Earth. Holarctic vegetation of North America

Niculita Gheorghe⁵

Rezumat. Condițiile specifice ale mediului determină evoluții diferite ale vegetației pe cele două țărmuri ale Americii de nord. Sunt analizați factorii principali care determină aceste mutații temporale, precum și predominanța speciilor vegetale caracteristice.

Cuvinte-cheie: *holarctic, floră, coridoare de migrație, specii vegetale*

Abstract. Specific environmental conditions determine different vegetation developments on the two coasts of North America. The key factors that determine these temporal mutations as well as the predominance of characteristic plant species are analyzed.

Keywords: *holarctic, flora, migration corridors, plant species*

Introducere. Secolul al XIX se remarcă ca o nouă treaptă de evoluție a științelor naturii prin sistematizarea cunoștințelor și formarea concepțiilor despre fenomenele naturale. Primele concepții au fost întemeiate de C. Darwin, V. Docuceaev, Al. von Humboldt, V. Vernadschii. În prima jumătate a secolului XX botanistul englez Rudolf D. Good (1896-1992) a pus baza regionalizării floristice a Terrei, definitiv revăzută în a IV-a ediție a lucrării sale „Geografia plantelor cu flori” din anul 1974 în care evidențiază 6 „împărății” (regate) floristice. Mai târziu savantul Levon A. Takhtadjean (1910-2009) a concretizat și detaliat 6 „împărății” și 35 de regiuni floristice [1,2].

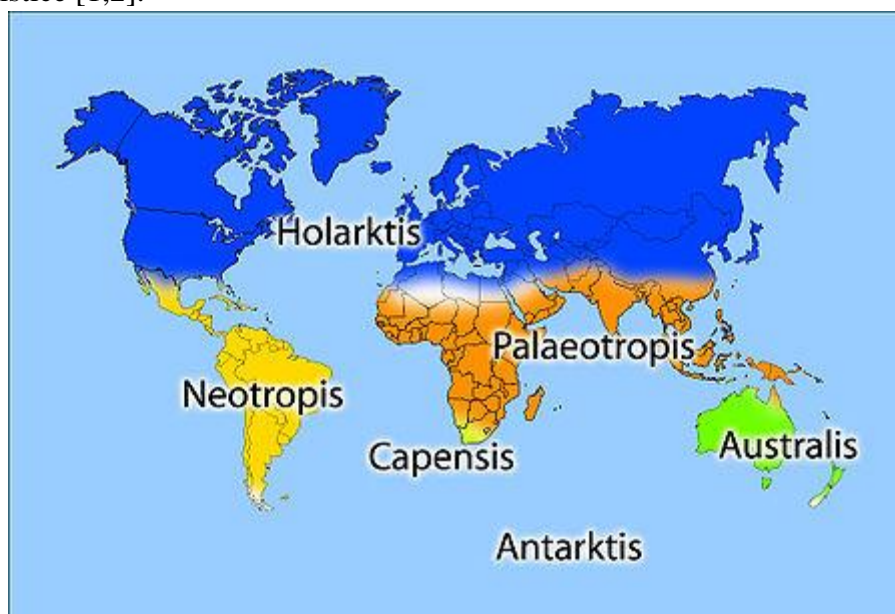

Fig. 1. Împărățiile floristice ale Terrei. 1. Holarctica¹ (Holarctis), 2. Paleotropicala (Palaeotropis), 3. Neotropicala (Neotropis), 4. Australiană (Australis), 5. Cap (Capensis), 6. Antarctica (Antarctis)

⁵ Conferențiar dr. la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova, e-mail: niculita.gheorghe@upsc.md

Discuții. Armen L. Takhtadjan este cunoscut ca autorul subdivizării lumii vegetale a uscatului planetei în împărății floristice prin „evidențierea locurilor cu număr deosebit de mare de familii, genuri de plante care nicăieri nu se mai întâlnesc, și sunt clar delimitate de locurile învecinate, unde predomină alte specii endemice” [1,4]. Care sunt cauzele izolării arealelor floristice din Madagascar, Australia, Noua Caledonie ș.a., de învelișul vegetal al continentelor? În afară de insule, izolarea geografică și răspândirea regională a unor specii de arbori se înregistrează și în interiorul continentelor: în California – sequoia veșnic verde și sequoia gigantică, Bradul Douglas, chiparosul; în Sud-est – arborele de lea (Liriodendron tulipifera), magnolia (Magnolia ocuminata), hiori – nucul american (Carya alba) – specii vechi, iubitoare de căldură ș.a. Lumea organică a acestor două regiuni de la început se dezvoltau separat, fiind despărțite de bazine acvatice, care ocupau suprafețele actuale ale Marilor Câmpii și partea centrală a continentului, iar după regresia apelor au fost ocupate de vegetația de stepă. În afară de aceasta Munții Cordiliera au devenit barieră în calea migrației speciilor de plante. Răspândirea plantelor are loc prin intermediul vântului, curenților oceanici, animalelor etc. Cunoscutul biogeograf D. J. Simpson a numit căile de migrație accesibile a plantelor drept „coridoare” [4]. Acestea sunt traseele prin care speciile de plante se deplasau și ocupau locuri noi de viață. Astfel, partea de nord-est a Asiei a servit cale de pătrundere a vegetației asiatice pe continentul nord-american, iar istmul ce unește continentele americane din perioada neogenului – cale de migrație a speciilor și florei (de cactuși) dinspre sud. „Coridoare” servesc văile râurilor și lanțurile montane compacte, neîntrerupte. Căile pe unde migrația speciilor de plante are loc selectiv au fost numite „filtre” de către Dj. Simpson. Pentru unele specii „filtrul” este favorabil extinderii teritoriale, iar pentru altele – obstacol de netrecut. Stepă reprezintă filtrul pentru vegetația arboricolă, iar pentru stepă – pustiul. Același rol poate fi atribuit și istmului Panama.

„Împărăția” (regat, regiune biogeografică)[5] floristică holarctică este cea mai mare după suprafață și ocupă tot spațiul continental extra tropical din emisfera de Nord, în Oceanul Atlantic – până la insulele Cabo Verde. Ea mai include partea de nord a deșertului Sahara și a peninsulei Arabia, litoralul Golfului Persic, versanții de sud ai Munților Hindukush și Himalaya, precum și extremitatea de sud a Chinei. Flora holarctică în America de Nord acoperă suprafața până la hotarul cu Podișul Mexic și litoralul golfului Mexic. Holarctica include suprafețe de uscat populate de numeroase specii de plante cu flori (peste 30 mii) din familiile Aceraceae (arțar), Umbeliferae sau Apiaceae (umbrela, sau țelina), Cruciferae sau Brassicaceae (varza), Caryophyllaceae (cuișoare), Betulaceae (mesteacăn), Fagaceae (fag), Salicaceae (salcie), ranunculacee, careofilacee ș.a.

Cel mai mare număr de specii de plante de pe continentul America de Nord sunt incluse în „Împărăția” floristică holarctică. Speciile răspândite în partea de sud, inclusiv Mexicul și extremitatea de sud a peninsulei Florida aparțin „împărăției” floristice neotropicală. Complexul floristic arctic al Americii de Nord s-a format în legătură cu condițiile naturale de pe continentului Laurasia și este evidențiat de A.L. Takhtadjean ca regiunea circumboreală.

Flora „împărăției” neotropicală are legături istorice cu împărăția paleotropicală și include multe familii comune ambelor: lauracee, urticacee, piperacee, bambucacee, euforbiacee ș.a. În rezultatul interacțiunilor reciproce dintre unele formațiuni floristice cu rocile pedogenetice, în condiții hidroremice asemănătoare după valori și regimul sezonier, au apărut asemănări și în spectrul învelișului de sol. Spectrul pedologic pe continentul nord- american în ansamblu este o repetare a celui din Eurasia. Mesoamerica a dat lumii un șir de plante de cultură: porumbul, bumbacul, unele soiuri de fasole, orez spontan indian, bostănoase, ardeiul, numeroase soiuri de

cartof, cacao ș.a. De pe continent provin unele plante decorative: thuia, pinul Weymouth, unele specii de arțar și stejar, flori decorative precum conduraș, calendula, brumărele ș.a. Schimbul de plante se face și în direcție opusă: din Europa au fost introduse culturile cerealiere, inul, sfecla, unele leguminoase, pomi fructiferi.

Vegetația holarctică a Americii de Nord. Aspectul floristic contemporan al Americii de Nord a fost determinat de condițiile hidrotermice din era Kainozoic: răcirea globală periodică la latitudinile înalte și formarea condițiilor de climă aridă în partea de sud-vest. Acest fapt a contribuit la formarea unor regiuni floristice izolate. În sectoarele de Est și Vest ale continentului s-a dezvoltat vegetația silvică, iar în centru și sud-vest vegetația ierboasă, în special stepe xerofite și landsaft de semideșert. Ultima glaciațiune a dus la deplasarea vegetației silvice spre centrele de „refugiu” de unde, după retragerea glaciațiunii s-a răspândit spre nord. Asemănările floristice ale Americii și Eurasiei s-au păstrat în formațiunile de tundră, silvotundră⁴ și păduri conifere. Configurația continentului, individualitatea orografică și condițiile climatice au determinat spectrul pedo-vegetal contemporan pe continent. Zonele de tundră, silvotundră și pădurile conifere ocupă nordul continentului, partea cea mai lată, și cea mai mare suprafață 5,9 ml.km². Ele au extindere sub formă de fâșii care se succed în direcție latitudinală. În partea de est zona tundrei și silvotundrei deviază spre sud până la latitudinea de 55-54° din cauza apelor reci a curentului Labrador și vecinătatea cu insula Groenlanda.

După componența de specii acestea se deosebesc puțin de tundra euro-asiatică. La periferia de nord a continentului predomină tundra arctică cu vegetație sărăcăcioasă din mușchi și licheni și unele specii de plante superioare crio-fite: bumbăcărița, driada, casiopeea. Partea de sud este ocupată de tundra cu graminee, mac polar, rogoz, păpădie, ochiul șoricelului, ledum de tundră, iarba neagră, afine, hidropsie și merișor brumăriu. Covorul vegetal la periferia de sud a tundrei subarctice este format din ierburi, rogozuri și specii arborescente pitice: mesteacăn (*Betula glandulosa*), pinul târător, arinul și vegetație de mlaștină. Zona de tundră trece în silvotundră unde apar specii de arbori caracteristici periferiei de nord a coniferelor: molidul alb (*Picea glauca*), molidul negru (*Picea mariana*) și zadă (*Larix laricina*) [3].

Mai la sud zonele naturale au amplasare concentrică: la periferii se dezvoltă zona pădurilor care spre centrul continentului trec în silvostepe, stepe, semideșerturi și deșerturi. Ele au formă de fâșii, întindere meridională și nicăieri nu ajung la țărnm. Zonalitatea naturală silvică se păstrează pe tot litoralul atlantic: pădurile conifere trec în păduri mixte, apoi urmează zona pădurilor de foioase ale latitudinilor temperate și pădurile subtropicale veșnic verzi. Datorită faptului că în partea de sud continentul se îngustează, zona deșerturilor, pădurilor și savanelor tropicale se amplasează fragmentar și ocupă suprafețe relativ mici.

În latitudinile temperate suprafețe imense cuprinse între paralelele 42° și 61°, de la țărnmul peninsulei Labrador până la versanții de est ai munților din Alaska sunt ocupate de zona pădurilor conifere, omogene la nivel de specii. Multe genuri ale florei arborescente sunt comune cu coniferele din Europa. Pădurile litoralului Pacific se deosebesc de cele din est după aspect, dar și după componența de specii. Aici predomină specii și genuri endemice comune cu cele din estul Asiei. Pădurile de conifere care se dezvoltă mai la est de Munții Cordelieri uneori sunt numite Laurențiene sau Hudsonice, sunt constituite din molidul Canadian (*Picea canadensis*), zada americană (*Larix americana*), pinul Banks (*Pinus Banksiana*), numit și „de piatră” sau „negru”, bradul balsamic (*Abies balsamea*) ce produce o substanță prețioasă denumită „balsamul canadian”. Pe toată întinderea de la nord spre sud sunt răspândite câteva specii de arbori cu frunza aspră: mesteacănul papirifer (*Betula papirifera*), plopul balsamic

(*Populus balsamifera*), plopul tremurător (*Populus tremuloides*). Tufişurile de pomuşoare, coacăza neagră, coacăza roşie, zmeura, afine formează un subarboret bogat.

Clima maritimă a litoralului de vest formează condiții deosebite de dezvoltare și un aspect specific al pădurilor de conifere din numeroase specii endemice de arbori cu înălțimea de până la 100 m, tufişuri, ferigi arborescente și ierburi, care le fac de „nestrăbătut”. Cele mai răspândite specii sunt molidul Sithin (*Picea sitchensis*), bradul Douglas (*Pseudotsuga mucronata*), tsuga (*Tsuga heterophylla*), tuia gigantică sau cedrul roșu (*Thuja plicata*). Pădurile conifere higrofile ale litoralului pacific se răspândesc spre sud până la paralela 40° l.n. Odată cu îndepărtarea de litoral, la aceste latitudini, cantitatea de precipitații se reduce și apar păduri xerofite din bradul Douglas și pinul galben (*Pinus ponderosa*), bradul alb (*Abies concolor*), pinul saharin (*Pinus lambertiana*) și cedrul de tămâie (*Libocedrus decurrens*), răspândite în văile intramontane, pe platoul Colorado. Pe litoral la această latitudine apare sequoia veșnic verde (*Sequoia sempervirens*), iar pe versanții munților Sierra Nevada, la altitudinea 1.500 m, s-au mai păstrat crânguri de sequoia gigantică (*Sequoia gigantea*), (Parcul Național Sequoia).

O situație ce ține de speciile de arbori care populează pădurile din vest (sequoia veșnic verde) este că acestea nu se găsesc în pădurile din est. Chiar și unele genuri de conifere comune pădurilor laurențiene și pădurilor litoralului pacific sunt reprezentate de diferite specii (*tabel 1*) formând areale disjunctive (Pișota, 2002).

Tabel 1.

Pădurile laurențiene	Pădurile litoralului pacific
<i>Pinus strobus</i>	<i>Pinus monticola</i>
<i>Picea rubra</i>	<i>Picea sitchensis</i>
<i>Tsuga canadensis</i> (orientală)	<i>Picea heterophylla</i>
<i>Thuja occidentalis</i>	<i>Thuja plicata</i>
<i>Larix americana</i>	<i>Larix occidentalis</i>

În centrul continentului, pe platourile Marilor Câmpii, pădurile de conifere trec în silvostepe și stepe. Aici nu se formează zona pădurilor de foioase datorită climei continentale. În partea de est, în regiunea Marilor Lacuri zona pădurilor de conifere este succedată de zona pădurilor mixte, de amestec⁶, cu specii de pin alb (*Pinus strobus*), pin roșu (*Pinus resinosa*) și tsuga canadiană (*Tsuga canadensis*), Thuia⁷ și specii de foioase: mesteacănul galben (*Betula lutea*), frasinul american (*Fraxinus nigra*), ulmul american (*Ulmus americana*), arțarul de zahăr a cărui frunză este emblema Canadei (*Acer saccharum*), fag (*Fagus grandifolia*), tei (*Tilia americana*).

În sud-estul continentului, la latitudini temperate și în condiții hidrotermice optimale, cresc păduri formate din numeroase specii de arbori cu frunza căzătoare, numite și „apalașiene”. După numărul de specii ele sunt cele mai bogate din lume printre pădurile de acest tip specifice latitudinilor temperate. Cele mai răspândite sunt speciile de stejar (*Quercus macrocarpa* (*Q. alba* ș.a.), castanul (*Castanea dentata*), frasinul, teiul, fagul (*Fagus grandifolia*), platanul (*Platanus occidentalis*). Periferia de sud este populată de specii de arbori caracteristici climei mai calde, printre care hicori (nucul american) – (*Carya alba*), magnolia (*Magnolia ocuminata*), arborele de lălea (*Liriodendron tulipifera*). În aceste păduri predomină arbori înalți cu coroana stufoasă, încolăciți de lianele speciei de viță de vie sălbatică. Spre sud ele trec în păduri „sud-atlantice” subtropicale veșnic verzi cu specii subtropicale de stejar, magnolii și

⁶ Marin I., 1989, pag. 42

⁷ Thuia și Tsuga sunt specii endemice (Marin, I., 1989)

fag, cu liane și epifite. Pe locurile mai uscate cresc desișuri de palmier pitic – sabal (*Sabal minor*). Pe țărmurile peninsulei Florida, bine umezite, sunt răspândite păduri din chiparos de baltă (*Taxodium distichum*). Astfel, coasta de Est a continentului, de la paralela 54° spre sud este ocupată de păduri. În concluzie, se pot menționa unele particularități ale florei arboricole: predominanța speciilor de foioase în pădurile din estul continentului și a speciilor de conifere în pădurile de pe litoralul de vest, chiar și în cazurile când condițiile hidrotermice sunt aceleași. Cele mai răspândite specii de arbori în pădurile de foioase din est sunt: stejarul, arțarul, frasinul, carpenul, teiul, nucul american (hickori), magnolia, arborele de lea, fagul, castanul, mesteacănul, care lipsesc din flora silvică de pe litoralul de vest.

Spre interiorul continentului vegetația forestieră este treptat înlocuită de complexe și asociații de plante ierboase în corespundență cu reducerea cantității de precipitații. Pădurile trec lent în zona de silvostepă, după care urmează stepa cu ierburi înalte – preeria. Delimitarea generală ar fi între râurile Saskatchewan, Athabaska în nord și până la aliniamentul râului Arkansas (Larion, 2010, pag.156). Învelișul vegetal este alcătuit din specii de graminee înalte de până la 150 cm: specie americană de negară/colilie (*Stipa spartea*), pir (*Agropyron tenerum*), bărboasa (*Andropogon furcatus*). Spre vest preeria trece în stepă tipică apoi în stepă uscată, cu iarba grama (*Bouteloua gracilis*) și iarba bizonilor (*Bulbis dactyloides*). Zona stepelor se întinde sub formă de fâșie în direcție meridională și ocupă suprafața platourilor înalte fizico-geografice ale țării, ca Marile Câmpii [11].

În sud-vestul SUA fâșia țărmului pacific de la paralela 42° latitudine nordică până în nordul peninsulei California, inclusiv valea Californiei, în condiții de climă subtropicală cresc păduri xerofite de tip mediteranean formate din pin și ienupăr, formațiuni de vegetație secundară apărută pe locurile defrișate – maquis-ul mediteranean din specii de stejar veșnic verde, ericacee și tufari cu frunze aspre pubescente și catifelate. Relieful dezmembrat și accidentat a condiționat modificări ale condițiilor hidrotermice și neomogenitate floristică verticală. Aspectul vegetal al Munților Cordelieri este mai complicat decât pe litoralul cu păduri unde predomină speciile de conifere. În depresiunile intramontane, în condiții de climă continentală se dezvoltă stepe, deșerturi în care putem întâlni desișuri de *Artemisia* (pelin), în alternanță cu asociații de tufișuri ghimpoase [1, 7].

Suprafețe imense ale podișurilor intramontane, cum ar fi podișul Mexic, sunt ocupate de semideșerturi și deșerturi. Partea de nord a podișului este centru secundar de formare a florei de cactuși și aparține „împărăției” floristice neotropicale. Unele specii de cactuși au înaintat spre nord până pe teritoriul Podișului Marelui Bazin cu climă continentală. În unele locuri flora cactacee enumeră câteva sute de specii, de la opunții până la exemplare de cactuși giganti. În rând cu agavele și juca ele oferă landșaftului un aspect original. Datorită îngustării continentului, zonele naturale ocupă suprafețe relativ mici. Vegetația și solurile în deșerturile din sud-vestul SUA nu formează un covor compact. Pe lângă cactuși, mai sunt răspândiți tufarul de creozot (*Covillea tridentata*), și scumpia (*Fouquieria splendens*) – ce formează tufe scunde de formă sferică cu ramuri în formă de mănunchiuri. Un rol deosebit în deșerturile și semideșerturile continentului îl are pelinul care pe alocuri formează desișuri compacte, cu înălțimea de până la doi metri. Pe locurile salinizate cresc plante din subfamilia Chenopodioideae, familia Amaranthaceae printre care un tufar ghimpos numit arborele gras (*Sarcobatus vermiculatus* – fig. 2).

Fig. 2. Arborele gras.

În America de Nord sunt cunoscute deșerturile Hila și Mojave care ocupă ambele maluri ale cursului inferior al râului Colorado (California), Arizona, Sonora (Parcul Național Sonora), Chuaaha ș.a. Flora californiană este foarte specializată: din genurile de plante caracteristice numai pentru America de Nord, 86% nu trec mai la est de Munții Stâncosi, iar dintre specii – 53% sunt răspândite exclusiv în California sau numai în sudul acesteia. Un astfel de fenomen se observă și printre speciile de plante din deșerturile și semideșerturile Mexicului [9,10,11]. În unele cazuri constatăm identitatea florei cu flora europeană: flora arctică a Americii de Nord este identică cu flora Laplandiei; flora din statul Alaska, de la Munții Mackenzie spre vest, la 90% se aseamănă cu flora din Asia de nord-est și totodată nu se aseamănă cu flora din vestul insulei Groenlanda. Călătorul european ușor va găsi în estul Americii genuri de plante cunoscute, dar speciile vor fi diferite. Un caz curios îl reprezintă situația în care câteva genuri de plante răspândite și în Europa până în epoca miocen – au dispărut. Azi ele sunt prezente în estul Americii de Nord, în China de sud-est și Japonia, cu toate că regiuni intermediare de uscat nu au existat, așa cum este cazul magnoliilor care în vest are doar puncte fosile (Pișota, 2002). Faptul se explică prin evoluția independentă de la origine, și totodată prin migrație condiționată de schimbările climatice, și poate chiar prin existența suprafețelor de uscat, care le uneau.

Concluzii. Vegetația Americii de Nord este puternic modificată [6]:

1. **HOLARCTICA** (din gr. *holos* – întreg și *arctos* – urs). *Arctica este regiunea sub constelația Urselor, de la care se determină poziția stelei Polare.* Regiune biogeografică circumpolară de Nord. Reprezintă o zonă cu climat rece [5].
2. Deseori când se vorbește despre vegetația deșertică, inclusiv și a deșertului Sahara, studenții enumeră și cactușii, care de fapt sunt răspândiți doar în „Împărăția” Neotropicală, America Latină. Pe de altă parte, Sahara este inclusă, de rând cu deșerturile asiatice, în împărăția holarctică deoarece în toate este răspândit saxaulul: (lat. *Haloxylon*), arbore mic din subfamilia *Chenopodioideae*, familia *Amaranthaceae*.
3. În realitate, pentru noi, silvotundra se aseamănă cu o livadă tânără, unde pomii tineri (arborii) au înălțime de 3-5 metri, iar printre ei se poate vedea la distanță mare spre linia orizontului.

BIBLIOGRAFIE

1. Тахтаджян А. Л., *Флористические области Земли*, Академия наук СССР, 1978
2. Good, Ronald, *The Geography of Flowering Plants*. Longmans, Green and Co, New York, 1947
3. Takhtajan, Armen, *Floristic Regions of the World*, (translated by T.J. Crovello & A. Cronquist). University of California Press, Berkeley, 1986
4. Тахтаджян А. Л., „Флористические области Земли”, журнал „Знание - сила”, 8/1982
5. Dediu Ion, *Enciclopedia de Ecologie*. Ed. „Știința”, 2010
6. Боли Анри, *Северная Америка*. Географгиз, 1948
7. Т.В.Власова, *Жеография физикэ а пэрицлор лумий*. Едитура Лумина, Кишинэу, 1972
8. Pișota, I., *Biogeografie*, Editura Universitară, București, 2002
9. Călinescu, R. și col., *Biogeografie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972
10. Marin I., *Geografia continentelor - America de Nord- partea I*, Universitatea din București, 1989
11. Larion, Daniela, *Geografia mediilor temperate și reci ale Globului*. Editura Pim, Iași, 2010

Investigația, dezbateră și eseul de cinci minute – trei metode utile pentru dezvoltarea inteligenței naturaliste la orele de Geografie (clasa a IV - a)

The investigation, the debate and the five-minute essay – three useful methods to develop the naturalistic intelligence in Geography classes (4th grade)

Corduneanu Flaviana⁸, Corduneanu Doina⁹

Rezumat. Din cinci în cinci ani mă prezint în fața elevilor motivată și plină de energie. Sunt, înainte de toate, geograf - inima-mi bate diferit când împărtășesc elevilor din pasiunile mele. „Doamna e cu adevărat pasionată de Geografie” (Denisa, fostă elevă). Eseul de 5 minute este metodă de stimulare a creativității, pe care o utilizăm în momentul evaluării, deoarece ajută elevii să fixeze principalele noțiuni și oferă profesorului o idee clară despre capacitatea elevilor de a analiza și sintetiza informația.

Cuvinte-cheie: *investigația, dezbateră, eseul de cinci minute, inteligența naturalistă*

Abstract. Every five years I present myself motivated and full of energy in front of my students. I am first and foremost a geographer - my heart beats differently when I share my passions with students. „Our teacher is really passionate about Geography” (Denisa, former student). The 5-minute essay is a creativity-stimulating method that we use at the time of assessment, as it helps students fix the key concepts and gives the teacher a clear idea of the students' ability to analyze and structure information.

Keywords: *investigation, debate, five-minute essay, naturalistic intelligence*

Introducere. Pasiunile profesorului, devin surse de inspirație la catedră, iar investigația, dezbateră și eseul de cinci minute sunt metodele ce se regăsesc frecvent în proiectele de lecție. “Lecțiile noastre” pentru că atât acasă, cât și în clasă, mama reprezintă modelul dascălului devotat, orientat spre curiozitățile sau aspirațiile elevilor, așadar... spre reușită. Alegem metode care susțin învățarea care începe și se termină în clasă (ca investigația sau dezbateră), deoarece în clasele primare elevii învață să învețe acasă. Dezbateră stimulează capacitatea elevilor de argumentare, care se construiește prin activitate de documentare, organizare și exercițiu. Documentarea îi ajută să-și construiască un punct de vedere pertinent asupra temei, dar își dezvoltă și competențele de comunicare, de formulare a ideilor astfel încât să fie concise, coerente, reale. Organizarea facilitează structurarea ideilor și o bună disciplinare a gândirii, ce se materializează într-o prezentare logică, adecvată temei, accesibilă audienței.

Discuții. Investigația este o metodă care aduce în discuție o situație complicată, motiv pentru care începe și se termină în clasă. Elevul primește o sarcină de lucru cu instrucțiuni precise, acesta rezolvă după ce clarifică și înțelege misiunea sa. Profesorul urmărește în activitatea elevului: strategia de rezolvare aleasă, felul în care aplică principiile / cunoștințele, acuratețea înregistrării datelor, claritatea argumentării și maniera de prezentare, dorința de a explora situații noi în raport cu experiența anterioară (Ianovici N., 2007.b).

⁸ Prof. Dr. Flaviana Corduneanu, Școala Gimnazială „George Călinescu”, Iași, e-mail:

corduneanuflaviana@gmail.com

⁹ Prof. Corduneanu Doina, Liceul Tehnologic Vlădeni, județul Iași, e-mail: doina_asu@yahoo.com

În cazul investigației de grup, profesorul lansează o temă de cercetare vastă, motivantă, care va fi investigată din mai multe perspective. Elevii inventariază resursele, formulează întrebări clare pe marginea temei și identifică direcțiile de cercetare posibile.

Aceștia pot găsi surse de informare proprii, se înscriu în grupe de cercetare și propun un plan de lucru, profesorul are rolul de ghid. Fiecare grup poate desemna un reprezentant care se va întâlni cu ceilalți, într-un fel de comitet director, pentru a vedea dacă demersurile întreprinse acoperă întreaga temă de cercetare (Ianovici N., 2007b).

Am descoperit că elevii accesează cu lejeritate *Google Maps* sau *Google Earth* și propun utilizarea echipamentelor proprii (telefoane, tablete) în activitățile curente. În aplicație am inserat atât hărți (pe care le găsesc în atlasele proprii), cât și link-uri, pentru a le oferi posibilitatea de a alege materialul pe care îl consideră accesibil (fig. 1).

În noul manual de *Geografie*, pentru clasa a patra, Rădulescu C. și Popa I. (2021), la aceeași lecție propun următoarea investigație:

2. Marea Neagră a fost este un lac (inteligență naturalistă, logico-matematică, vizual – spațială)?

Fluviul Dunărea se varsă în Marea Neagră. Mările și oceanele reprezintă ape foarte întinse, sărate, care înconjoară continentele și sunt legate între ele.

Analizează harta din manual sau accesează link-ul: <http://www.geotutorials.ro/atlas-geografic/harti-romania/atlas-geografic-1980/marea-neagra-harta-fizica> . Marea Neagră ar fi fost considerată un lac imens dacă nu ar fi avut legătură cu alte mări. Numește mările cu care comunică Marea Neagră.

Identifică o altă mare pe harta Europei din atlasul geografic. Explică de ce aceea întindere de apă este mare și nu lac.

Marea Neagră comunică cu Marea Azov prin Strâmtoare Kerçi.

Bosfor sau Strâmtoarea Istanbul leagă Marea Neagră cu Marea Marmara. Pe ambele maluri se află orașul Istanbul care este o punte de legătură între Europa și Asia.

Marea Mediterană se află între Europa centrală, Asia vestică și Africa de nord, comunică cu Atlanticul prin intermediul Strâmătorii Gibraltar și cu Marea Roșie prin Canalul Suez. Prin Strâmtoarea Dardanele pătrund apele Mării Marmara.

Practic, prin cele două strâmători, Bosfor și Dardanele, comunică și cu Marea Neagră.

Concluzia investigației: Marea Neagră și Marea Mediterană nu sunt lacuri. Strâmătorile sunt canale înguste care leagă mări diferite, așadar sunt dovezi vii care susțin această afirmație.

Recomandăm accesarea link-ului următor:
<https://haarkleurenfotos.blogspot.com/2017/06/marea-mediterana-harta.html>
<https://www.google.com/maps/place/Mediterranean+Sea/@39.8475306,20.3451281,6z/data=!4m5!3m4!1s0x131421b81c473c9f:0x2e93598afecf840!8m2!3d34.5531284!4d18.0480105> .

Fig. 1. Bazinul mediteranean – Harta fizico-geografică

„Dezbaterea reprezintă o confruntare de idei între două echipe pe o anumită temă, prin avansarea unor argumente structurate. Implică participarea unei persoane neutre, care nu intervine, *judcătorul*, având rolul de a decide care dintre echipe a oferit explicațiile convingătoare. Desfășurarea unei astfel de activități transformă clasa într-o sală de judecată în care echipele implicate au rolurile avocaților, iar decizia asupra temei dezbătute este luată de judecător, în funcție de argumentele prezentate. Elevii vor observa că punctele de vedere diferite asupra problematicii dezbătute, pot fi reale, valide și veridice, dar și contradictorii. Judecătorul nu decide cine are dreptate, nu stabilește adevărul despre tema discutată, ci stabilește care echipă este mai convingătoare. În acest fel se diferențiază dezbaterea educațională, în care primează capacitatea de argumentare, de cea competitivă, în care se urmărește justetea acesteia (Pânișoară O., 2006).

În organizarea unei dezbateri se vor urmări două perspective complementare: din perspectiva *procesului*, această tehnică este un demers structurat în care participanții își confruntă ideile. Regulile de organizare și desfășurare sunt precise, iar elevii respectă algoritmul prestabilit. Din perspectiva *conținutului*, atât pentru membrii echipelor, cât și pentru judecător sau public, dezbaterea este o resursă de informare și de organizare a ideilor.

Apostu Otilia (2016) propune următoarele etape ale unei dezbateri:

Se formulează un enunț asupra căruia există puncte de vedere diferite, care va fi supus interpretării. Acesta va fi controversat, semnificativ și discutabil, dar va face referire la o singură idee.

Interpretările asupra enunțului pot fi incluse în două categorii: acord sau dezacord. Cadrul didactic va avea în vedere ca elevii să formeze două grupuri, să existe opoziția și să se poziționeze corect, prin argumente, fiecare.

Argumentarea va include puncte de vedere importante ale echipei, motiv pentru care elevii vor nota idei concise, care vor asigura coerență internă.

Coerența externă implică formularea unui răspuns la contraargumentele echipei adverse. Discursul poate fi reconstruit pe baza argumentelor atacate și poate respinge contraargumentele.

Implicarea elevilor într-o dezbatere stimulează capacitatea lor de argumentare, care se construiește prin activitate de documentare, organizare și exercițiu. Documentarea îi ajută să-și construiască un punct de vedere pertinent asupra temei, dar își vor dezvolta și competențele de comunicare, de formulare a ideilor astfel încât să fie concise, coerente, reale. Organizarea facilitează structurarea ideilor și o bună disciplinare a gândirii, ce se va materializa într-o prezentare logică, adecvată temei, accesibilă audienței. Exercițiul presupune întrebuintarea argumentelor în contexte variate, în mod repetat și sistematic, în vederea dezvoltării aptitudinii de a formula puncte de vedere temeinice asupra unei teme.

Geografie, clasa a IV-a

Unitatea de învățare: România. Elemente de geografie regională

Conținuturi vizate: Carpații Occidentali

Competențe specifice:

2.2. Aplicarea unor elemente și cunoștințe dobândite la alte discipline (Științe ale naturii, Istorie) în descrierea și explicarea realității înconjurătoare;

4.2. Dobândirea interesului pentru înțelegerea rolului mediului înconjurător pentru viața și activitatea societății;

4.3. Dezvoltarea interesului pentru cunoașterea și înțelegerea diversității naturale și umane;

1.1. Realizarea de deducții simple pe baza audierii unui text literar sau informativ simplu;

3.1 Formularea de concluzii simple pe baza lecturii textelor informative sau literare;

3.6. Manifestarea interesului pentru lectura literară și de informare;

Item: ***Aduceți argumente pro și contra afirmației : “Pentru a preveni defrișările și poluarea, oamenii vor fi supravegheați și vor petrece un timp limitat în Parcul Natural Apuseni ”. Dezbateți! – inteligența naturalistă, lingvistică, logico – matematică, vizual – spațială.***

Elevii formează grupuri a câte 17 elevi, discută, se informează și organizează argumentul într-un model Bomber B (Tab. 1, 2). Acest model deține etape bine structurate, aflate într-o succesiune logică și într-o organizare ciclică (începe și se finalizează cu un moment de uimire care captează și reține atenția asupra subiectului). Cadrul didactic oferă câte o fișă de lucru fiecărui grup și menționează că timpul de lucru este de 25 de minute.

Tab. 1. Modelul Bomber B – discursul reprezentantului „Acuzării”

Etapetele modelului Bomber B	Descriere	Ponderea timpului alocat
BANG!	<p>Momentul de început, în care se poate formula o întrebare, se poate citi o poveste scurtă și conține elemente de impact (declarații provocatoare, statistici șocante, scurte și clare, citat interesant).</p> <p><i>De-a lungul timpului, se spune că în Munții Apuseni s-au petrecut întâmplări stranii. Legenda Detunatelor, două piscuri din Munții Metaliferi, spune că au apărut pe vremea când uriașii și zânele își împărțeau supremația peste târâmurii, Detunata Goală se află la 1 km de Detunata Flocoasă.</i></p> <p><i>Într-o noapte, fiul căpeteniei a rămas în pădure și a fost trezit de vocea suavă a unei zâne. Tânărul s-a îndrăgostit de gingașa ființă.</i></p> <p><i>Dragostea lor era imposibilă, deoarece uriașii și zânele se aflau într-un conflict continuu. Auzind că cei doi se întâlnesc, conducătorul i-a urmărit și i-a găsit în pădure. Furios, a străpuns zâna cu o sabie, dar nu a apucat să se bucure de fapta sa deoarece propriul fiu l-a ucis cu un pumnal.</i></p> <p><i>În acel moment, cerul a fost cuprins de tunete și fulgere, pământul s-a despiciat în două și i-a înghițit pe cei doi tineri. Părintele ucigaș a fost transformat în stană de piatră, precum și restul uriașilor (http://www.emunte.ro/povesti-cu-uriasi-regi-si-comori-legendele-muntilor-apuseni).</i></p>	10 – 15 %
Opening (Deschiderea)	<p>Reprezentantul „Acuzării” se prezintă, anunță tema și argumentează importanța sa.</p> <p><i>Mă numesc Petrescu Alexandra, reprezint tabăra „Acuzării” și am stabilit împreună faptul că oamenii au nevoie de educație și de o reală împrietenire cu mediul înconjurător pentru a se putea implica în combaterea defrișărilor sau a efectelor poluării.</i></p>	
Mesajul	<p><i>După aproape doi ani în care am fost izolați și ni s-au impus restricții, oamenii nu vor respecta altele noi. Natura a fost din cele mai vechi timpuri un prieten de nădejde, este momentul să răspundem cu bunățate și responsabilitate.</i></p>	
Bridge (legătura)	<p><i>Munții Apuseni reprezintă un punct de întâlnire pentru simpatizanții „Târgului de fete de la Găina”, o manifestare ce are loc la 1467 de m, într-o frumoasă poiană, unde se adună locuitorii din diferite văi ale Apusenilor pentru a-și vinde produsele.</i></p>	75 %

Exemple	<i>Astăzi evenimentul s-a transformat într-o mare sărbătoare folclorică la care concurează tineri talentați din zona Apusenilor, din județele apropiate sau din ținuturi mai îndepărtate ale țării.</i>	
Recapitularea	<i>Din cele mai veghi timpuri moșii și-au dat întâlnire la poalele Apusenilor pentru a comercializa produse locale sau pentru divertisment. Oamenii au nevoie de comunicare, apropiere și înțelegere, iar aceste evenimente sunt o ocazie pentru a desfășura campanii de informare, astfel încât oamenii să cunoască problemele cu care se confruntă (defrișări, poluare), pentru a desfășura acțiuni de combatere a lor (https://www.welcometoromania.ro/DN75/DN75_Gaina_r.htm).</i>	10 – 15%
BANG!	<i>Considerăm că oamenii merită o șansă să demonstreze că sunt responsabili și informați, că pot respecta legile. Este benefic să încurajăm schimbul de produse pentru că moșii din asta trăiesc.</i>	

Tabel 2. Modelul Bomber B – discursul reprezentantului „Apărării”

Etapele modelului Bomber B	Descriere	Pondere a timpului alocat
BANG!	<p>Momentul de început, în care se poate formula o întrebare, se poate citi o poveste scurtă și conține elemente de impact (declarații provocatoare, statistici șocante, scurte și clare, citat interesant).</p> <p><i>În 1920 la Primul Congres al Naturaliștilor din România, marele explorator și biolog, Emil Racoviță, a propus elaborarea unei legi care să protejeze ariile naturale.</i></p> <p><i>În 1935 ia ființă primul parc național (Parcul Național Retezat), iar la în 1990, numărul acestora ajunge la 13, între care și Parcul Natural Apuseni (https://ro.wikipedia.org/wiki/Parcul_Natural_Apuseni).</i></p> <p><i>Două treimi din suprafața de pădure primitivă a Europei Centrale, adică 200000 de hectare, se află în România, însă numai o zecime este protejată de lege.</i></p>	10 – 15 %
Opening (Deschidere)	<p>Avocatul „Apărării” se prezintă, anunță tema și argumentează importanța sa.</p> <p><i>Mă numesc Bostan Luca – Andrei, sunt avocatul „Apărării”. Am decis împreună că sunt grave consecințele defrișărilor și ale poluării în Munții</i></p>	

	<i>Apuseni. Oamenii trebuie să vegheze aplicarea și respectarea legilor.</i>	
Mesajul	<p><i>Anterior, pădurile absorbau ploaia ca un burete și o dirijau spre izvoare. Tăierile masive generează inundații frecvente și, în urmă, rămâne un peisaj înspăimântător.</i></p> <p><i>Localnicii care trăiesc din vânzarea produselor locale (ciuperci, fructe de pădure, miere, dulceață) și-au pierdut sursa de venit, la fel și cei care dețin pensiuni, hoteluri sau restaurante, pentru că nimeni n-ar vizita o zonă mai săracă.</i></p>	75%
Bridge (legătura)	<i>După anul 2000 au fost tăiați 260 milioane de copaci din pădurile primitive. Agenția de presă Addendum din Austria a apelat la un biolog, Horea Petrescu, care le-a arătat o suprafață de pădure, distrusă prin tăiere masivă, exact în Parcul Natural Apuseni.</i>	
Exemple	<p><i>Padiș, una din cele mai spectaculoase zone din Apuseni, unde turiștii pot campa, a fost distrusă de firmele care exploatează lemnul (https://www.bihorinimagini.ro/zona-turistica-padis-paradisul-carstic-al-romaniei/).</i></p> <p><i>Pentru colegii care doresc, pot consulta un articol din Monitorul de Cluj care conține informații detaliate. http://www.monitorulcj.ro/actualitate/72610-defrisarile-din-apuseni-subiect-de-presa-in-austria-260-de-mil-de-copaci-au-fost-taiati#sthash.9Jc17MXv.dpbs</i></p>	
Recapitularea	<i>Să montezi cortul pe malul apei e ilegal, iar în poiana de pe platou autoritățile au interzis acest lucru. Defrișările și deșeurile depozitate au făcut ca zona să nu mai fie primitoare și sigură pentru turiști.</i>	10-15%
BANG!	<i>Oamenii trebuie să cunoască legile și să le respecte. Din nefericire, mulți dintre noi ne dăm seama că faptele noastre afectează mediul, abia când ni se impun restricții.</i>	

Cadrul didactic poate avea rolul judecătorului, într-o oră obișnuită, însă o astfel de activitate le poate oferi elevilor ocazia să cunoască profesorul de Geografie sau de Limba și literatura română cu care vor colabora începând din clasa a cincea.

Judecătorul: „*Avocatul Acuzării a surprins printr-o prezentare foarte bine argumentată.*”

Cadrul didactic: „*Am vrut să observați câteva fotografii ce surprind potecile Apusenilor. Mi-ar plăcea să mergeți în drumeție măcar o dată !*

„*Apreciez că ambele echipe au oferit surse de informare, este adevărat că oamenii trebuie să cunoască și să respecte legile care vizează ariile protejate, că au nevoie de educație.*

Am învățat în perioada restricțiilor că nu ne putem dezvolta armonios fără activități în aer liber. Putem reveni în mijlocul naturii mai conștienți că faptele noastre au consecințe, mai hotărâți să respectăm reguli, fără ca cineva să ne supravegheze permanent.

a)

b)

c)

Figura 2. a), b), c) Ștafeta Munților – Trofeul Apusenilor, iunie 2018, Aldo Tudoran

Munții Apuseni pentru mine înseamnă credință, prietenie, competiție (în raport cu ceilalți, la Ștafeta Munților, în iunie 2018 și cu mine însămi) și responsabilitate. Nu ne aventurăm fără echipament corespunzător, fără să ne prezentăm la biroul Salvamont aflat în apropiere pentru a obține informațiile necesare (starea traseului sau a vremii)!

Eseul de 5 minute este o provocare cu care elevii se întâlnesc frecvent, chiar dacă abordăm elemente de geografie fizică, istorie sau literatură. Este o metodă de stimulare a creativității, utilizată frecvent în momentul evaluării, la încheierea activității deoarece îi ajută să fixeze principalele noțiuni și oferă profesorului o idee clară despre capacitatea elevilor de a analiza și sintetiza informația.

Ca metodă de evaluare, se aplică în faza de reflecție, în care elevii pot explica un concept, pot formula o întrebare, dacă au nedumerire cu privire la acesta.

Elevii vor valida propria cunoaștere (revizuiesc și notează succint ce au învățat, clarifică), iar cadrul didactic beneficiază de un feed-back eficient, în funcție de care va planifica activitățile viitoare (Ianovici N., 2007).

Utilizarea acestei metode are următoarele avantaje: creează premisele pentru proiectarea activității din următoarea oră și stimulează învățarea activă și conștientă.

4. Ce filme / cărți recomanzi (inteligentă vizual – spațială, naturalistă)?

Recomand să vizionați filmul „Delta Dunării – paradisul aproape pierdut”

(<https://www.youtube.com/watch?v=k9tvD0PRbso>), realizat de *Mediana Communication* pentru Asociația Salvați Dunărea și Delta, în anul 2013. Acesta vine în sprijinul unei campanii de informare și conștientizare cu privire la protejarea speciilor de plante și animale endemice.

Geografie, clasa a IV-a

Unitatea de învățare: România – Elemente de geografie regională

Conținuturi vizate: Clima, apele, vegetația, animalele și solurile

Competențe specifice:

1.2. Precizarea, în cuvinte proprii, a sensului termenilor geografici de bază;

2.3. Identificarea unor fenomene și procese cu caracter geografic din mediul înconjurător al orizontului local, al regiunii, țării și continentului;

4.1. Recunoașterea și remedierea greșelilor de ortografie și de punctuație în redactarea unui text;

4.5. Manifestarea interesului pentru scrierea creativă și pentru redactarea de texte informative și funcționale;

Item: **Realizează un eseu de 5 minute în care să prezinți succint informații despre fluviul Dunărea (intelență naturalistă, lingvistică).**

Dunărea este al doilea fluviu al Europei, după Volga, atât ca lungime (2860 km), cât și ca debit mediu (aproximativ 6500 m³/s). Străbate zece țări (Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croația, Serbia, Bulgaria, România, Republica Moldova, respectiv Ucraina) și patru capitale (Viena, Bratislava, Budapesta și Belgrad).

Izvorăște din Munții Pădurea Neagră și se varsă în Marea Neagră, formând o deltă.

Concluzii. Practica didactică a evidențiat faptul că elevii aleg investigația de grup, deoarece profesorul lansează o temă de cercetare vastă, motivantă, care este studiată din mai multe perspective. Aceștia inventariază resursele, formulează întrebări clare pe marginea temei și identifică direcțiile de cercetare posibile.

Desfășurarea unei dezbateri transformă clasa într-o sală de judecată în care echipele implicate au rolurile avocaților, iar decizia asupra temei dezbătute este luată de judecător, în funcție de argumentele prezentate. Elevii vor observa că punctele de vedere diferite asupra problematicei dezbătute, pot fi reale, valide și veridice, dar și contradictorii. Judecătorul nu decide cine are dreptate, nu stabilește adevărul despre tema discutată, ci stabilește care echipă este mai convingătoare.

Alegem ca metodă de evaluare, eseu de cinci minute și îl aplicăm în faza de reflecție, în care elevii pot explica un concept, pot formula o întrebare, dacă au nedumerire. Aceștia vor valida propria cunoaștere (revizuiesc, notează succint ce au învățat, clarifică), iar profesorul beneficiază de un feedback eficient, în funcție de care planifică activitățile ulterioare.

BIBLIOGRAFIE

1. Gardner, H., *Mintea disciplinată*, Editura Sigma, București, 2005
2. Iacob, M., Mihailescu, A. (coord.), Apostu, O. C., Bercu, N., Bostan, C.G., Notnariuc, P.F., Voinea L. – *Arta în școală. Concepte și practici*, Editura Universitară, București, 2016
3. Ianovici, N., *Proiectul – metodă alternativă de evaluare în contextual educației pentru o dezvoltare durabilă*, Conferința Națională de Biologie GENESIS, ediția a IV-a, 23-25 noiembrie 2007, Timișoara, 2007
4. Joița, E. (coord.), *Formarea psihopedagogică a profesorului. Instrumente de învățare cognitiv – constructivistă*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007
5. Pânișoară, I. O., *Comunicarea eficientă*, ediția a III-a, Editura Polirom, Iași, 2006
6. Rădulescu, C., Popa, I., *Manual de Geografie*, clasa a IV-a, Editura Art Klett, București, 2021.

**Formarea de competențe în activități didactice extrașcolare
(excursia școlară – aplicații practice în Munții Bucegi)
Skills development in extracurricular teaching activities
(The school trip – field trips in the Bucegi Mountains)**

Constantin Dorina¹⁰

Rezumat. Activitatea didactică îmbracă diferite forme de organizare, forme care reprezintă modalități specifice de proiectare a procesului instructiv-educativ la nivelul dimensiunii sale operaționale, realizabilă în diferite contexte: frontal, pe grupe, individual, în clasă și/sau în afara clasei, prin activități școlare și/sau extrașcolare, conform obiectivelor pedagogice elaborate la nivel general, specific și concret. Este tot mai elocvent că activitățile extrașcolare, desfășurate dincolo de procesul de învățământ, au un rol esențial în formarea unei personalități desăvârșite. Prin profesia de cadru didactic avem misiunea de a-i forma pe copii din punct de vedere psihointelectual, fizic și socio-afectiv, ceea ce presupune îmbinarea activităților școlare cu cele extrașcolare. Activitățile extrașcolare oferă recreere, satisfacția de a fi parte integrantă a unui grup, posibilitatea de a cultiva anumite interese sau aptitudini. Din multitudinea de activități extrașcolare vom insista asupra excursiilor școlare.

Cuvinte-cheie: *competențe didactice, excursia școlară, organizare*

Abstract. The teaching process takes on different types of management representing specific ways of designing the instructive-educational process at the level of its operational dimension, achievable in different contexts: face-to-face, in groups, individually, in the classroom and/or outside the classroom, through school activities and/or extracurricular, according to the pedagogical objectives developed at a general, specific and concrete level. It is increasingly obvious that the extracurricular activities carried out beyond the educational process have a key role in structuring a perfect personality. As teachers, we have the mission to train children from a psycho-intellectual, physical and socio-emotional point of view, which involves combining school and extracurricular activities. The latter offer recreation, the satisfaction of being within a group, and the opportunity to develop certain interests or skills. Therefore, from various extracurricular activities, we will insist on school trips.

Key words: *teaching skills, school trip, method*

Introducere. Pornind de la motto-ul „*Opera dascălului se prelungește și după clasă*”, putem afirma că excursia școlară reprezintă una dintre cele mai atractive, plăcute și utile activități de recreere și odihnă activă, având multiple valențe de informare și educare a elevilor și, totodată, facilitează contactul direct cu frumusețile naturii, stârnind interesul, producând bucurie și determinând acumularea de cunoștințe. Astfel, o excursie are un rol formativ-educativ pentru că în cadrul excursiilor se urmăresc îmbogățirea cunoștințelor teoretice generale și antrenarea elevilor în activități de studiu atât individual, cât și în grup, încât elevii să învețe ce înseamnă „a fi împreună (joc)”, „a vedea lucruri noi (deschidere, perspectivă)”, „a schimba impresii (comunicare)”, „a avea amintiri comune (etos al clasei)”.

Organizarea excursiei:

Principalele etape în organizarea unei excursii sunt:

¹⁰ Profesor la Școala Gimnazială „George Bacovia”, sectorul 2, București, telefon 0727-326722; e-mail: constantin.dorina13@gmail.com

1. discutarea ofertei la ora de geografie, însușirea noțiunilor teoretice și stabilirea aplicației;
2. constituirea grupului de organizatori;
3. stabilirea opțiunilor:
 - traseu - obiective turistice naturale și antropice;
 - domeniile de studiu (Geografia României, Istorie etc.);
 - componența grupelor - elevi din clasa a VIII-a.

Competențele-cheie și geografia școlară

Competențele-cheie reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini, de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru incluziune socială și inserție profesională. Acestea trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament pentru învățarea în continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți.

Competențelor-cheie au următoarele caracteristici:

- competențele se definesc printr-un sistem de cunoștințe-deprinderi/abilități-atitudini;
- au un caracter transdisciplinar implicit;
- competențele-cheie reprezintă într-un fel finalitățile educaționale ale învățământului obligatoriu;
- acestea trebuie să reprezinte baza educației permanente.

Dimensiunea geografică a realității cuprinde trei componente majore:

- a) dimensiunea „cartografică” a existenței cotidiene (care este totodată o dimensiune metodologică a educației permanente);
- b) interacțiunea natură-om (interferența științelor despre natură cu științele despre om și societate);
- c) dimensiunea atitudinală de înțelegere a mediului de viață al omului și societății.

Pornind de la domeniile de competențe-cheie:

- (1) comunicarea în limba maternă,
- (2) comunicarea în limbi străine,
- (3) competențe matematice (3.1.) și competențe de bază în științe și tehnologii (3.2),
- (4) competența digitală (TSI – Tehnologia Societății informației),
- (5) competența socială și competențe civice,
- (6) a învăța să înveți,
- (7) inițiativă și antreprenoriat,
- (8) sensibilizare și exprimare culturală,

putem să desprindem competențele actuale ce pot fi formate în cadrul disciplinei Geografie:

- utilizarea corectă a terminologiei specifice pentru explicarea mediului geografic, folosind limbaje diferite;
- raportarea elementelor semnificative din societate, știință și tehnologie la mediul înconjurător ca întreg și sistemele sale componente;
- integrarea aspectelor din natură și societate într-o structură obiectivă (mediul înconjurător) și o disciplină de sinteză (geografia);
- relaționarea elementelor și fenomenelor din realitate (natură și societate) cu reprezentările lor cartografice și grafice, pe imagini satelitare sau modele;
- dobândirea unor priceperi, deprinderi, metode și tehnici generale de învățare, care să faciliteze o pregătire permanentă asumată;

- dobândirea unor competențe sociale, interpersonale, interculturale, civice și antreprenoriale pe baza studierii geografiei.

Competențele generale și specifice care sunt formate în școală prin procesul educațional centrat pe geografie au la bază și promovează următoarele valori și atitudini:

- atitudinea pozitivă față de educație, cunoaștere, societate, cultură, civilizație;
- curiozitatea pentru explorarea mediului geografic;
- respectul pentru diversitatea naturală și umană;
- conservarea și ocrotirea mediului de viață.

Competențele dobândite în cadrul excursiilor școlare pot fi:

1. competența de „a învăța să înveți“; în cadrul acesteia identificăm următoarele competențe specifice:

- identificarea principalelor elemente naturale (forme și unități de relief, ape, vegetație, faună) și socio-economice (orașe, sate, obiective industriale și turistice, căi de comunicații etc.) din realitatea observată;

- analiza comparativă a elementelor din realitatea geografică observată direct, după caracteristicile solicitate, stabilind asemănări și deosebiri;
- utilizarea și interpretarea hărților.

2. competența „comunicarea în limbă maternă”, constând în utilizarea limbajului specific în prezentarea și explicarea realității geografice. Obiectivele operaționale urmărite sunt:

- elevii vor formula întrebări, pe baza cărora colegii vor observa, analiza și descrie componentele peisajului;
- elevii vor evalua răspunsurile primite de la colegi.

3. „Competența socială și competențe civice” prin care se urmărește identificarea și explicarea dimensiunii sociale, civice și culturale a caracteristicilor spațiului geografic. Obiectivele operaționale urmărite:

- elevii vor fi capabili să gândească critic, să ia decizii, având în vedere situațiile nou create;
- elevii vor fi capabili să descrie cel mai frumos peisaj observat;
- elevii vor fi capabili să descrie științific, cronologic, un proces natural observat în realitate.

4. competența „Inițiativă și antreprenariat” prin care se dorește ca elevul să poată elabora unele modele și soluții de organizare a spațiului geografic din perspectiva dezvoltării durabile, în cadrul căreia obiectivele operaționale pot fi:

- elevii vor fi capabili, prin observații directe, să descrie gradul de degradare a mediului în anumite locuri;
- elevii vor identifica factorii care au contribuit la degradarea mediului în anumite locuri;
- elevii vor elabora planuri, schițe de hartă și soluții privind organizarea spațiului geografic din perspectiva dezvoltării durabile.

Studiu de caz: Excursie tematică pe traseul București - Munții Bucegi

Obiectivele propuse spre a fi atinse de către elevi în timpul și la finalul excursiei au fost:

O1 - să compare informațiile însușite teoretic cu realitatea descoperită;

O2 - să identifice unitățile de relief traversate;

O3 - să recunoască formele de relief specifice Munților Bucegi;

O4 - să relaționeze factorii care au contribuit la formarea reliefului;

O5 - să compare caracteristicile mediului montan cu cel de câmpie.

Excursia s-a desfășurat pe durata a trei zile.

Astfel, în prima zi, aplicația practică din prima zi s-a desfășurat la Cascada Urlătoarea-Bușteni și a constat în atingerea următoarelor obiective:

1. Orientarea în teren cu ajutorul indicatoarelor și/sau marcajelor;
2. Identificarea tipurilor de roci întâlnite pe traseu;
3. Procesele întâlnite și cercetarea lor:
 - eroziunea liniară,
 - eroziunea regresivă - retragerea cascadei,
 - transportul pe fundul apei râului - specific râurilor cu viteză mare din zonele montane;
4. Observarea elementelor climatice: tipuri de nori, temperatura aerului, viteza vântului;
5. Măsurători hidrologice: temperatura apei, viteza, debitul;
6. Observații privind vegetația, fauna și tipul de sol caracteristic.

A doua zi ne-am deplasat cu telecabina la Cabana Babele. Activitatea practică a constat în:

1. Studiarea reliefului structural /eolian;
2. Observarea reliefului glaciatic: eroziunea glaciatică (exarația), formarea circurilor glaciare, a văilor glaciare (Valea Ialomiței la obârșie);
3. Identificarea proceselor și formelor create de vânt pe conglomerate (coroziunea ce determină apariția reliefului rezidual-coloane, sfîncși, babe etc.

În a treia zi activitățile au fost:

1. Observații asupra orașului Bușteni;
2. Vizită la Mănăstirea Caraiman;
3. Pregătirea bagajelor și deplasarea la gară;
4. Întorcerea în București.

Evaluarea activității, respectiv ultima etapă a excursiei, a avut loc în cabinetul de geografie. Ca de exemplu, pentru obiectivul „*elevii vor fi capabili să descrie cel mai frumos peisaj observat*”, sarcina de lucru a fost *Descrieți, din punct de vedere literar, cel mai frumos peisaj observat în timpul excursiei. Dați titlul descrierii. Localizați pe hartă peisajul. Anexați fotografii. Argumentați de ce preferați acest peisaj.* Pentru obiectivul „*elevii vor fi capabili să descrie științific și cronologic un tip de relief observat*”, sarcina de lucru a fost: *Descrieți științific și cronologic un tip de relief observat în realitate. Dați titlu descrierii. Argumentați cu ajutorul fotografiilor realizate în excursie.* De asemenea, feedback-ul excursiei se poate realiza și sub forma unui concurs privind cele văzute și învățate în timpul excursiei, sub formă de eseuri, postere, expoziție de fotografii etc.

Concluzii. *Călătoriți pentru a vă simți bine, dar și pentru a învăța!* Excursia școlară reprezintă o latură importantă a procesului instructiv-educativ pentru că îmbogățește viața spirituală prin achiziția de cunoștințe din domenii variate, prin formarea perspectivei interdisciplinare. Prin excursii școlare elevii își exersează capacitatea de autoorganizare și își dezvoltă stilul participativ, devin mai responsabili și își dezvoltă creativitatea. „*Cea mai plăcută metodă de a-i face pe copii buni este să-i faci fericiți!*” (Oscar Wilde)

BIBLIOGRAFIE

1. Dulamă, Eliza Maria, 2009, *Cum îi învățăm pe alții să învețe - teorii și practici didactice*, Ed. CluSium, Cluj-Napoca
2. Dulamă, Eliza Maria, 2010, *Didactică axată pe competențe - teorie și aplicații*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
3. Mândruț, O., Apostol, Gabriela, 1998, *Curriculum școlar Geografie – Ghid metodologic*, Ed. Corint, București
4. Mândruț, O., Apostol, Gabriela, 2003, *Ghidul profesorului pentru clasele V-VIII*, Ed. Corint, București.

Proiectarea demersului didactic Planning the didactic approach

Amironesei Elena-Denisa¹¹

Rezumat: Proiectarea demersului didactic de la nivel macro- la cel micro- trebuie să fie corelată cu normele legislative și metodologice în vigoare prevăzute în documentele curriculare și este esențială pentru desfășurarea activității didactice. Această activitate complexă, variată și necesară trebuie să cuprindă toate elementele componente pentru a anticipa feed-back-ul și a determina obținerea acestuia.

Cuvinte-cheie: *proiectare didactică, unitate de învățare, competențe, demers didactic*

Abstract: Planning the didactic approach from the macro- to the micro- level must be connected with the legislative and methodological norms in force provided in the curriculum documents essential to perform the didactic activity. This complex, varied, and necessary activity must include all the elements to anticipate and retrieve feedback.

Keywords: *didactic design, learning unit, skills, didactic approach*

Instrumentul de lucru, documentul central al cadrului didactic pentru proiectarea activității didactice este **Curriculum național (programa școlară pentru nivelul respectiv de școlaritate/disciplină)**.

Activitatea de proiectare a activității didactice este o condiție a eficienței activității didactice și centrează cadrul didactic prin transpunerea într-un personaj care își va juca propriul rol, rol care va fi direcționat spre elev pe parcursul demersului instructiv-educativ.

Unitatea de învățare reprezintă, de fapt, activitatea didactică desfășurată într-o perioadă determinată de timp, care are ca scop formarea la elevi a unui comportament specific generat prin integrarea unor competențe specifice.

Proiectarea demersului didactic pentru o unitate de învățare, indiferent de durata alocată, începe cu lectura personalizată a programei școlare. Lectura se realizează în următoarea succesiune: de la competențe generale, la competențe specifice, la conținuturi, de la acestea din urmă la activități de învățare. Este necesar *să se răspundă succesiv* la următoarele întrebări:

- ✓ **În ce scop voi face?** Care sunt competențele specifice care trebuie vizate prioritar pentru a asigura un început semnificativ al învățării (se identifică competențele specifice de format la elevi în cadrul respectivei unități de învățare); competențele specifice, prin formularea lor, pot oferi puncte de sprijin pentru construirea unui context de învățare eficient;
- ✓ **Ce conținuturi voi folosi?** (sunt selectate conținuturi din programă, care constituie baza de operare pentru formarea competenței);
- ✓ **Cu ce voi face?** (sunt analizate resursele; de exemplu resursele materiale și procedurale, de timp, forme de organizare a clasei de elevi);

¹¹ Profesor de geografie, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță”, str. Buridava, nr.10, Loc. Iași, Jud. Iași, tel. 0741432109, denisa.amironesei@yahoo.com, denisamironesei@gmail.com

- ✓ **Cum voi face?** (sunt determinate acele activități de învățare adecvate vârstei și particularităților individuale ale elevilor, stimulative pentru elevi, fiecare activitate fiind corelată unei anumite competențe);
- ✓ **Cât s-a realizat?** (se precizează instrumentele de evaluare care pot oferi o măsură a nivelului de performanță atins de elev).

Începutul primei unități de învățare va include aspecte privind testarea inițială pentru a stabili nivelul de performanță al elevilor și totodată legături între achiziția anterioară și achiziția nouă, prevăzută pentru prima unitate de învățare.

Avantajele proiectării didactice pe unități de învățare sunt multiple.

Dacă ar fi să realizez o listă cu câteva dintre cele mai importante, acestea ar putea fi:

- programa școlară nu mai reprezintă o listă de conținuturi care trebuie tratate separat, în lecții individuale pentru care ar trebui eventual să concep fișe de lucru cu exerciții care nu aduc mari beneficii elevilor și pot deveni chiar plictisitoare, atât pentru profesor, cât și pentru elev, Conținuturile sunt grupate în jurul unei teme, ajută la formarea unor aptitudini concrete (situarea în spațiu, localizarea pe un suport grafic, cartografic lettric sau digital, realizarea unui material pe o temă dată sau printr-o anumită metodă), utile în viața cotidiană, deci o anumită disciplină devine mult mai relevantă și interesantă pentru elevi;
- de asemenea, conținuturile fiind grupate pe unități de învățare tematice, am o perspectivă mai clară asupra legăturii dintre ele, aspect valabil și pentru elevi, și asupra a ceea ce trebuie realizat într-un an școlar, ce competențe trebuie dezvoltate sau formate;
- unitatea de învățare se realizează pe o perioadă mai mare de timp decât o lecție, fiind vizat un interval mai mare de timp pentru o temă majoră, am în mai mare măsură posibilitatea unor abordări diferențiate, individualizarea învățării în raport cu ritmul de învățare pe care îl au elevii;
- elevul este actor implicat în propria învățare, care este una activă astfel că elevul își fixează mai bine noțiunile, înțelege mai bine, va reveni prin întrebări suplimentare asupra lor;
- elevul este determinat să își mobilizeze un ansamblu de resurse integrate, nu juxtapuse;
- elevul este implicat într-o situație nouă, nu una în care ar trebui să reproducă ceva iar pe măsură ce avansează în cunoștințe și competențe, elevul își dă seama de drumul pe care l-a parcurs;
- proiectarea conținuturilor pe unități, care la sfârșit pot fi evaluate prin realizarea unui proiect de către elevi (individual sau pe grupe) este în plus cea mai adecvată pentru a exploata potențialitatea didactică specifică internetului, elevii sunt imediat și în mod direct în contact cu un volum imens de documente și informații;
- economisesc timp pentru pregătirea orelor, îmi dezvolt gândirea strategică;
- îmi oferă mie, cât și elevului, o structură care respectă ierarhia cunoștințelor anterior dobândite;
- realizez o acțiune complexă, actul didactic este abordat într-o manieră holistică, mai coerentă și mai generalizatoare.

Cum proiectez eficient?

1. Proiectez doar pe baza programei, nu a manualului, deși mă pot ghida după acesta sau după manualele alternative avizate, segmentez contextele de învățare în funcție de nevoile elevilor, vizând competențele specifice precizate în aceasta.

2. Prin proiectare vreau să ofer răspunsuri adaptate grupului țintă și adecvate propriului profil didactic la întrebările majore:

- Ce fac și de ce fac?
- Cum fac?
- Cu ce resurse?
- Cât de mult am realizat?

3. Când proiectez am mereu în față grupul de elevi – tot ceea ce scriu în proiect să se raporteze la activitățile pe care anticipez că le vor parcurge realmente, proiectarea fiind un act personalizat, creativ, plăcut, realizabil;

4. Fiecărei competențe specifice îi corespunde o activitate de învățare sau mai multe, în funcție de nivelul și potențialul grupului de elevi;

5. Realizez o corelație reală stânga – dreapta: competență – activitate – resurse adecvate fiecărei activități, acceptând că modul în care a fost proiectată o secvență poate fi contrazis la aplicarea efectivă, fiind supus astfel unui proces de îmbunătățire;

6. Completez modalitatea de evaluare doar pentru ceea ce estimez că voi evalua în mod real (de ex. dacă o activitate reprezintă tema pentru acasă sau o temă de lucru în clasă și va fi evaluată, marchez acest lucru).

Pe baza acestor elemente e facilă următoarea secvență ce reprezintă proiectarea unui demers didactic din cadrul unei activități de predare-învățare-evaluare ca în exemplul ce urmează:

PROIECT DIDACTIC

Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă

Clasa: a VI-a

Disciplina: Geografie

Unitatea I: Cunoașterea lumii în care trăim

Subiectul: Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă

Scopul activității: Dezvoltarea capacității de localizare în timp și spațiu a unor evenimente istorice și geografice prin utilizarea IT și a tehnicilor specifice e-learning.

Competențe cheie vizate:

Competența de comunicare

- Frontal, elevii vor analiza pe baza imaginilor din manual sau a celor reale din cabinetul de geografie instrumentele utilizate de exploratori în timpul marilor descoperiri geografice, categoriile de resurse cu avantaje și dezavantaje, respectiv limitări ale utilizării acestora și vor completa un rebus geografic pe a cărei verticală să corespundă termenul „descoperire”

Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii

- Elevii vor analiza hărți cu rutele exploratorilor și vor calcula / compara lungimea traseelor parcurse de aceștia în drumul spre „noua lume”.

Competențe digitale

- Elevii vor vizualiza și accesa prin intermediul dispozitivelor electronice (telefon mobil, tabletă, laptop) aplicațiile digitale Google Earth Pro, Google Maps și secvențele video despre Cristofor Columb, Iuri Gagarin și Dumitru Prunariu din manualul digital,

- se utilizează în cadrul activității resurse digitale, ca sprijin în demersul de învățare- MozaBook

https://www.mozaweb.com/ro/Microcurriculum/view?azon=dl_124

Foto 1: https://www.mozaweb.com/ro/Microcurriculum/view?azon=dl_124

- Elevii folosesc tableta pentru a culege informații despre exploratorii spanioli/portughezi, țările de origine, conducătorii acestora, mijloace de transport folosite în perioada respectivă, etc

- De asemenea vor accesa platforma KIDIBOT pentru a rezolva online testul: *Marile descoperiri geografice* <https://www.kidibot.ro/marile-descoperiri-geografice/>
Competențe „A învăța să înveți”

- elevii învață cum pot accesa Wikipedia sau alte site-uri în domeniu, pentru a învăța cât mai multe despre marile descoperiri geografice, respectiv cum pot realiza diferite sarcini de lucru scriptic sau digital.

Competențe sociale și civice

- în cadrul orei elevii vor interacționa și vor colabora la realizarea sarcinilor primite, iar ca feed-back al activității în vederea evaluării, la realizarea unui proiect de grup referitor la personalitatea unui explorator

Competențe generale ale disciplinei Geografie vizate:

1. Prezentarea realității geografice, utilizând mijloace și limbaje specifice
2. Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice
3. Studiarea spațiului geografic, realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare

Competențe specifice vizate:

- 1.1. Utilizarea termenilor geografici în contexte diferite
- 2.3. Citirea reprezentărilor grafice și cartografice simple
- 3.1. Descrierea unor elemente, fenomene și procese geografice folosind noțiuni din matematică, științe și tehnologii
- 4.1. Utilizarea metodelor simple de investigare
 - a) *Momentul de reflecție premergător*

Fiecare elev are pe masă miniglobul pământesc. Ca exercițiu de reflecție, li se cere să răspundă la întrebarea: *La ce te gândești când privești globul pământesc?*

Vor completa un rebus geografic pe a cărei verticală să corespundă termenul „descoperire”

Ideile enunțate de copii sunt sumarizate apoi pe tablă.

Pe baza diagramei rezultate, este anunțată tema.

b) *Dirijarea învățării*

- Se împart elevii în grupe de câte 5 elevi, cu ajutorul unor jetoane ce reprezintă corăbii în culori diferite, corespunzătoare unui explorator Cristofor Columb, Marco Polo, Vasco da Gama, Fernando Magellan, Dumitru Prunariu,
- Se analizează în echipă conținutul unui fragment literar despre exploratorul pe care îl reprezintă și li se cere copiilor să completeze diagrama cu informațiile culese. Diagrama va fi completată pe spatele „corabiei” corespunzătoare și va reprezenta semnul distinctiv al echipei.
- Se vizualizează secvența animată 3D Marile descoperiri geografice de pe Mozaweb și se discută pe marginea informațiilor:
- <https://www.mozaweb.com/ro/Search/global?search=marile%20descoperiri%20geografice&lexikontypeid=3D>

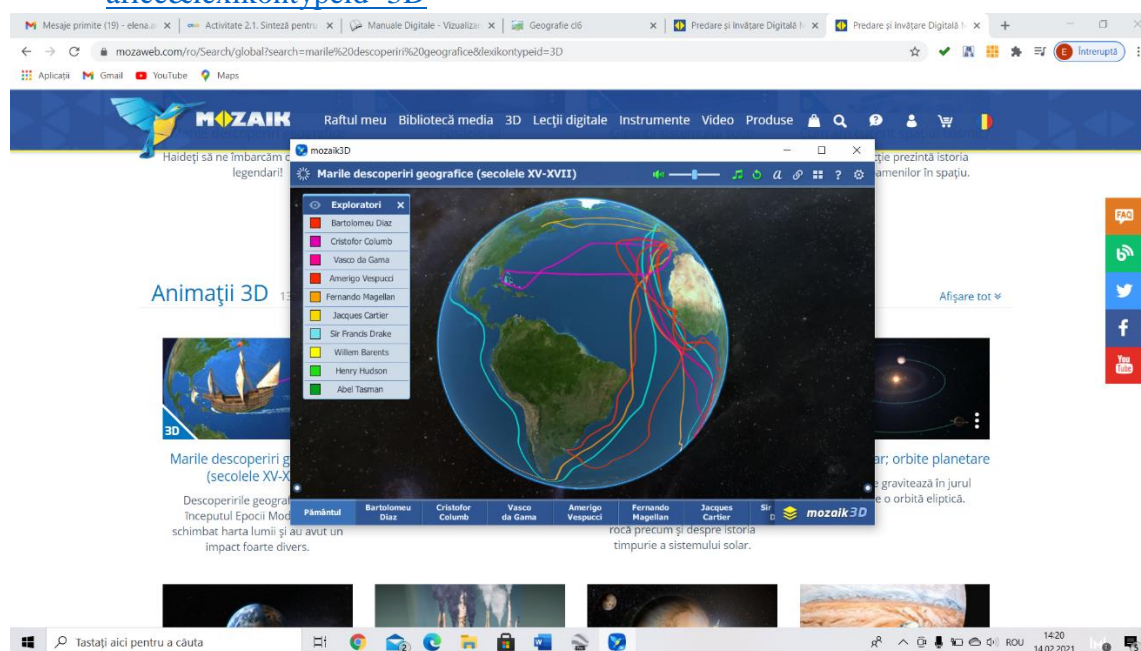

Foto 2:

<https://www.mozaweb.com/ro/Search/global?search=marile%20descoperiri%20geografice&lexikontypeid=3D>

- Cu ajutorul resurselor digitale și IT, activitatea de învățare va fi dirijată pe fiecare echipă de lucru, astfel încât elevii vor găsi informații despre contextul călătoriei fiecărui explorator, țara de proveniență, noile teritorii descoperite, beneficii și urmări.
- Se va calcula lungimea traseului conform etapelor de călătorie, apoi se va face comparația între rutele utilizate;
- Informațiile obținute de elevi vor fi prezentate apoi celorlalți colegi, astfel încât fiecare va învăța despre exploratori și călătoriile lor

c) *Obținerea performanței și evaluarea*

Se va utiliza platforma pentru completarea unei fișe de lucru:

https://www.mozaweb.com/ro/Microcurriculum/view?azon=dl_124

Foto 3: https://www.mozaweb.com/ro/Microcurriculum/view?azon=dl_124

Evaluarea va fi făcută în etapa următoare, cu ajutorul proiectelor de grup, prin care vor fi prezentați exploratorii. Fiecare echipă își va alege câte o mapă în care vor avea detalii cu privire la temă, criteriile de evaluare, timp de lucru, mod de prezentare a rezultatelor/produselor, etc.

BIBLIOGRAFIE

Mândruț, O., *Instruirea centrată pe competențe la geografie în învățământul preuniversitar*, Editura Press, Arad, 2012

*** Curs CRED, *Modulul 1 Un nou Curriculum național pentru învățământul primar și gimnazial – conceptualizări necesare*

*** Curs CRED, *Modulul 2 Aplicarea noului Curriculum național pentru învățământul gimnazial. Disciplina de studiu Geografie*

Pagini web:

https://www.mozaweb.com/ro/Microcurriculum/view?azon=dl_124

<https://www.kidibot.ro/marile-descoperiri-geografice/>

Programă pentru Curriculum la decizia școlii
Erbiceni – vatră de locuire milenară
School curriculum decision making
Erbiceni – a millennial living hearth

Ivan Elena¹²

Rezumat. Curriculum-ul opțional se înscrie în cadrul preocupărilor actuale de evidențiere a elementelor de istorie locală și de valorificare a acestora. El explică și exemplifică aspectele geografice din orizontul local, raporturile de interdependență dintre comunitățile omenești din zona de interes, în evoluția lor istorică, și elementele mediului natural, ca suport al vieții și activității umane. Programa valorifică informațiile din lucrarea *Comuna Erbiceni. Repere monografice*¹³ și cuprinde: competențe generale și specifice, valori și atitudini, cu exemple de activități de învățare, conținuturi, resurse materiale și procedurale, aplicații și modalități de evaluare, precum și o bibliografie orientativă.

Cuvinte-cheie: *istorie locală, Curriculum la decizia școlii, Erbiceni.*

Abstract. The optional curriculum is part of the current concerns highlighting elements of local history and capitalizing on them. This explains and exemplifies the geographical aspects of the local horizon, the interdependent connections between the human communities within the area of interest, in their historical evolution, and the elements of the natural environment, as a support for human life and activity. The program capitalizes on the information provided by *Erbiceni Commune. Monographic highlights*: general and specific skills, values and attitudes, with examples of learning activities, contents, material and procedural resources, applications and methods of assessment, as well as an indicative bibliography.

Keywords: *local history, school curriculum decision making, Erbiceni*

1. Argument:

„Istoria este singurul mijloc capabil să deștepte în sufletul nostru iubirea cea sfântă de țară; ea ne învață moralitatea, respectul datoriei, puternica viață de familie ce sunt condiții ale înfloririi popoarelor. Tot istoria ne învață că dreptatea este legea supremă și că nici o faptă abătută de la norma naturală de purtare nu rămâne fără a atrage pedeapsa după sine.”

(A.D. Xenopol)

Orice localitate a avut o evoluție specifică în timp și spațiu, dar integrată istoriei naționale. Fiecare așezare are locuri unice, fapte și oameni care le-au realizat. Evoluția societății s-a datorat sacrificiilor făcute de înaintași. Din acest motiv ele trebuie cunoscute și respectate. Cu siguranță, fiecare dintre noi dorește să știe ce s-a întâmplat cu secole sau milenii în urmă, măcar din pură curiozitate, dacă nu din patriotism. Acum când se vorbește tot mai mult de „unitate în diversitate”, considerăm necesară apropierea elevului de tradițiile și valorile locale, pentru a nu ne pierde identitatea. Pentru a le apăra, copilul trebuie în primul rând să le cunoască. În momentul în care elevul conștientizează valorile trecutului, le va însuși, le va împărtăși tuturor și le va apăra atunci când este nevoie. Prin valorificarea elementelor de istorie locală stimulăm curiozitatea, respectarea adevărului, obiectivitatea, participarea activă

¹² Profesor de Istorie și Geografie la Școala Gimnazială Vânători, com. Popricani, jud. Iași; e-mail: elenaiivan32@yahoo.com

¹³ Elena Ivan, *Comuna Erbiceni. Repere monografice*, Editura Sapienția, Iași, 2019.

și conștientă la identificarea și promovarea valorilor sociale și culturale. De asemenea, elevii vor afla care sunt metodele unei investigații istorice, cum se realizează un interviu și modul în care se valorifică informațiile obținute.

Acest opțional dezvoltă elevilor competențe de utilizare a informațiilor de la alte discipline în contexte noi, diferite, să cunoască istoria propriilor familii, experiența înaintașilor și le permite să compare modul de viață contemporan cu cel din trecut. De asemenea, oferă posibilitatea de aplicare a competențelor formate la alte discipline: limba și literatura română, T.I.C., religie, biologie. Prin implicarea elevului în procesul de analiză și cercetare a surselor istorice și a spațiului geografic se realizează trecerea la învățarea activă, centrată pe elev.

Rezultatele activităților (fotografii, filme, proiecte) ar putea determina autoritățile locale să își schimbe atitudinea față de clădiri, monumente și alte obiective în sensul revalorizării și promovării lor.

Opționalul își propune să explice elemente de geografie, evoluția așezărilor în timp, mărturiile arheologice descoperite, organizarea administrativă, moștenirea rămasă de la marile familii boierești care au stăpânit satele (parcul cu stejari seculari, biserica, clădirile în care funcționează dispensarul comunal-de la familia Cantacuzino-Paşcanu), participarea localnicilor la diferite evenimente istorice.

2. Domeniul: transdisciplinar istorie-geografie-cultură civică-T.I.C.-literatură

3. Obiective:

- să localizeze pe harta județului Iași localitatea natală;
- să identifice elementele spațiului geografic ocupat de localitatea natală;
- să evidențieze elementele naturale care au favorizat desfășurarea activităților umane în zonă;
- să identifice legătura dintre mediul geografic și viața oamenilor;
- să recunoască și să utilizeze informații despre localitatea natală din surse diverse (arhive, presă, amintirile persoanelor din localitate etc.)
- să folosească în comunicare termeni specifici temei;
- să formuleze puncte de vedere cu privire la evenimente, fapte, personalități;
- să exprime opinii personale;
- să relaționeze eficient în elaborarea de proiecte.

4. Valori și atitudini:

- gândire critică;
- relaționare pozitivă cu ceilalți;
- dezvoltarea atitudinilor pro-active în viața socială;
- antrenarea gândirii prospective prin înțelegerea rolului istoriei în viața prezentă și ca factor de predicție a schimbărilor;
- rezolvarea pe cale non-violentă a conflictelor;
- aprecierea corectă a informației istorice din surse diferite;
- acceptarea diversității etnice, sociale, religioase;
- asumarea critică a unui punct de vedere;
- înțelegere pentru puncte de vedere care nu coincid cu propriile convingeri.

5. Metode și strategii didactice:

-explicația, conversația euristică, dezbaterea, învățarea prin descoperire, interviul, investigația, problematizarea, brainstormingu-ul, jocul de rol, lucrul cu sursele istorice, Turul Galeriei, Știu-Vreau să știu-Am învățat, Cubul, Frisco, Predarea reciprocă, Jurnalul cu dublă intare, Tehnica

Lotus (Floare de nufăr), lucrul cu harta, Gândiți-lucrați perechi-comunicați, SINEGL, Pălăriile gânditoare, proiectul, portofoliul.

6. Competențe și exemple de activități de învățare:

1. Utilizarea eficientă a comunicării și limbajului de specialitate pentru organizarea demersurilor de cunoaștere și explicare a unor procese, evenimente, fapte istorice și realități geografice.

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
<p>1.1. Utilizarea termenilor istorici specifici cronologiei, civilizațiilor preistorice, antice și medievale, din spațiul românesc în diferite situații de comunicare scrisă sau orală;</p> <p>1.2. Utilizarea termenilor istorici specifici Epocii Moderne și secolului XX, din spațiul românesc în diferite situații de comunicare scrisă sau orală;</p> <p>1.3. Identificarea termenilor geografici în texte diferite;</p> <p>1.4. Descrierea elementelor, fenomenelor, proceselor sau sistemelor geografice utilizând termeni geografici;</p> <p>1.5. Elaborarea unui text coerent utilizând termeni istorici și geografici specifici temei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - descrierea instrumentelor de măsurare a timpului (an, deceniu, secol, mileniu, epocă, eră, î.Hr., d.Hr); - definirea izvoarelor istorice; - definirea noțiunilor de cronologie, cultură, civilizație; - identificarea termenilor geografici precizați în texte noi, situații diferite (surse non-formale și informale); - lucrul cu harta și textul istoric; - descrierea, în cuvinte proprii, a cadrului geografic observat; - elaborare de texte ; - întocmirea unui glosar de termeni specifici;

2. Studiarea spațiului geografic folosind informații dobândite la alte discipline.

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
<p>2.1. Identificarea legăturilor dintre realitatea geografică și evoluția comunităților umane din zona de interes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - analizarea importanței râului Bahlui și a reliefului în evoluția comunității umane din zonă; - activități de observare în natură; - completarea unor fișe de observare.

3. Exersarea demersurilor și a acțiunilor civice democratice.

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
<p>3.1. Cooperarea în vederea realizării unei mape istorice;</p> <p>3.2. Manifestarea interesului pentru valorile locale;</p> <p>3.3. Explicarea importanței mediului geografic pentru om și societate;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pregătirea, realizarea și prezentarea unui proiect pe o temă dată; - elaborarea și prezentarea unui plan de dezbateri pe o temă dată; - realizarea de interviuri; - identificarea unor exemple care evidențiază progresul societății omenești pe baza utilizării resurselor mediului geografic; - identificarea unor exemple care evidențiază elemente ale mediului înconjurător utilizate de om;

4. Aplicarea principiilor și a metodelor adecvate în abordarea surselor istorice.

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare

4.1. Localizarea în timp și plasarea în spațiu a faptelor istorice din zona de studiu, pe baza surselor istorice.	- lucrul cu harta; - lucrul cu surse istorice; - prezentarea de proiecte cu temă dată sau la alegere;
4.2. Prezentarea unor aspecte ale istoriei locale;	- prezentarea experienței personale;
4.3. Stabilirea relației de cauzalitate pentru fapte istorice;	- realizarea unei mape istorice; - realizarea de expoziții tematice;
4.4. Formarea deprinderilor de cercetare, documentare, investigare și organizare a informațiilor;	- dezbateri; - interpretarea unor texte din folclorul local utilizate la diferitele evenimente (nunta, botezul, înmormântarea) culese de la bătrânii satului.

5. Folosirea resurselor care susțin învățarea permanentă.

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
5.1. Utilizarea tehnologiilor de informare și comunicare;	- utilizarea calculatorului, camerei foto și video, reportofonului, internetului; - realizarea unei pagini web;
5.2. Utilizarea surselor istorice pentru susținerea unui punct de vedere.	- editarea unei reviste; - realizarea unui film;

7. Conținuturi:

Capitolul I

INTRODUCERE ÎN STUDIUL OPȚIONALULUI - 1 oră

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

- *istorie locală*

Conținuturi:

1. Obiectul de studiu al opționalului;

2. Teme de cercetare.

Capitolul II

TEHNICI DE CERCETARE-1oră

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

- surse de cercetare;

- metode de cercetare;

- istorie orală;

- interviu.

Conținuturi:

1. Tehnici de cercetare istorică;

2. Istorie orală-obiect de studiu;

3. Resurse materiale și logistice.

Capitolul III

CADRUL NATURAL AL COMUNEI ERBICENI-2 ore

Termeni geografici, concepte, probleme de atins:

- județ, comună, sat;

- platformă, costă, con dejecție, platou, eroziune, terasă, albie;

- climă, vreme, crivăț,

-sol aluvionar, cernoziom;

Conținuturi:

1.Cadrul natural:așezare,relief,climă,hidrografie,vegetație,faună,soluri-prezentare generală

2.Discuții pe baza informațiilor identificate în drumeții pe teritoriul comunei și notate în fișele de observare individuale;

Capitolul IV

NUMELE LOCALITĂȚILOR ȘI ATESTARE DOCUMENTARĂ-1 oră

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

-atestare documentară;

Conținuturi:

Numele localităților și atestarea lor documentară.

Capitolul V

EVOLUȚIA COMUNITĂȚILOR OMENEȘTI DIN TERITORIUL COMUNEI PE BAZA DESCOPERILILOR ARHEOLOGICE (caracteristicile generale ale fiecărei perioade, locurile în care s-au descoperit vestigii arheologice, inventarul arheologic)-10 ore

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

-silex, figurine antropomorfe feminine, gratoar, ceramică, culturi arheologice, bronz;

Conținuturi:

1.Paleolitic;

2.Mezolitic;

3.Neolitic;

4.Perioada de trecere de la eneolitic la epoca bronzului;

5.Epoca bronzului;

6.Epoca fierului;

7.Perioada corespunzătoare provinciei Dacia (secolele al II lea și al III lea d.H.r.);

8.Perioada de trecere la Evul Mediu (secolele IV-X);

9.Evul Mediu (secolele X-XVIII);

Capitolul VI

ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ - 1 oră

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

sate domnești, sate boierești, sate mănăstirești, Sfat domnesc, ținut, plasă, ocol, raion, regiune.

Conținuturi:

Organizarea administrativă a comunei Erbiceni.

Capitolul VII

OBICEIURI ȘI TRADIȚII LOCALE-6 ore

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

Ignat, plugușor, fuior de cânepă, păzirea usturoiului, claca, lada de zestre(sipet), stative(război de țesut), descântec, deochi, vânzarea pe fereastră, drușcă, vornicel;

Conținuturi:

1.Obiceiuri calendaristice, credințe și tradiții magice, distracții;

2.Momentele esențiale din ciclul vieții;

3.Casele și interiorul lor; tehnici arhaice de construire a locuințelor.

Capitolul VIII

INSTITUȚIILE: ȘCOALA ȘI BISERICA -1 ore

Termeni istorici,concepte, probleme de atins:

școală de băieți, școală de fete, religie ortodoxă, religie catolică.

Conținuturi:

- 1.Începuturile învățământului, primele școli și evoluția lor;
- 2.Biserica și credința.

Capitolul IX

EROII ȘI PERSONALITĂȚILE COMUNEI - 2 ore

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

prizonier, chiabur, dușman al poporului.

Conținuturi:

- 1.Eroii satului;
- 2.Personalități.

Capitolul X

POVEȘTILE SATULUI- 8 ore

Conținuturi:

- 1.În timpul războaielor;
- 2.Despre boieri;
- 3..Viața în comunism: colectivizarea, munca „în colectiv” și naveta la oraș
- 4.Copilăria în comunism.

8. Modalități de evaluare

Evaluare formativă:

1.scrisă:

- elaborare de eseuri, proiecte, articole - individual, de grup, frontal;
- realizare de interviuri;
- întocmirea unui glosar de termeni;
- jurnal;
- reviste, afișe, pliante;
- filme;
- chestionare;

2. orală:

- observare sistematică;
- joc de rol;

Evaluare sumativă:

- chestionare;
- albume cu fotografii;
- portofolii individuale și de grup cu elemente impuse de profesor și la alegerea elevilor;
- dicționar cu termeni specifici;
- jurnal de reflecție.

Model de *JURNAL DE REFLECȚIE*

Numele și prenumele:

Data :

- Informații semnificative pentru mine:
- Vreau să știu mai multe despre:
- Cel mai mult mi-a plăcut :
- Aș vrea să fiu de ajutor la:
- Cel mai greu mi s-a părut:
- Obiectivele activității următoare:

Informații necesare	Resurse/ Materiale necesare

BIBLIOGRAFIE

- Adăscăliței, Felicia, Bercea, Marilena, Dumitrescu, D., Lazăr, L., Manea, M., Popescu, Mirela, *Elemente de didactică a istoriei*, Editura Nomina, București, 2013.
- Bontaș, I., *Tratat de pedagogie*, Editura All, București, 2008.
- Booth, A., Booth, Jeanne, *Învățarea activă în domeniul istoriei și științelor sociale*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2000.
- Cosmovici, A., *Psihopedagogie pentru examenul de definitivat și gradul didactic II*, Editura Spiru Haret, Iași, 1995.
- Cucoș, C., *Pedagogie pentru examenul de definitivat și grade didactice*, Editura Polirom, Iași, 1998.
- Doicescu, Rozalia, coord., *Ghid de evaluare la istorie*, Editura Pro Gnosis, București, 2001.
- Gliga, Lucia, Spiro, Jody, coord., *Învățarea activă. Ghid*, Ministerul Educației și Cercetării, București, 2001.
- Iuțiș, Gh., Cozma, Iuliana, *Elemente de didactică a istoriei*, Editura Graphys, Iași, 2008.
- Lisievi, P., *Evaluarea în învățământ. Teorie, practică, instrumente*, Editura Aramis, București, 2002.
- Mândruț, O., Dan Steluța, *Didactica geografiei. O abordare actuală*, Editura Corint, București, 2014.
- Paraschiv V., *Mentoratul în geografie*. Editura Pim, Iași, 2012
- Păun, Ș., *Didactica Istoriei*, Editura Cartea Universitară, București, 2005.
- Oprea, Crenguța-Lăcrămioara, *Strategii didactice interactive*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2009.
- Roaită, Alice, Ionela, *Didactica istoriei*, Editura Paralela 45, București, 2012.
- *** *Programe școlare, clasele a V-a –a VIII-a*, Ordin nr.5097 din 09.09.2009, Ministerul Educației Cercetării și Inovării, București, 2009.

Stimularea creativității elevilor prin jocul geografic Stimulating students' creativity through geographical game

Chipăilă Mirela¹⁴

Rezumat. Articolul sintetizează modalitățile prin care creativitatea elevilor la lecțiile de geografie din ciclul gimnazial pot fi stimulate ușor prin joc, cu exemple concrete de aplicare.

Cuvinte-cheie: *geografie, creativitate, joc didactic*

Abstract. The article summarizes the ways in which secondary school students' creativity during geography lessons can be easily stimulated by real examples of games.

Keywords: *geography, creativity, teaching game*

Motto

Copilul râde:

“Întelepciunea si iubirea mea e jocul!”

Tânărul cânta:

“Jocul si-nțelepciunea mea-i iubirea!”

Bătrânul tace:

“Iubirea si jocul meu e-nțelepciunea!”

“Trei fete”-

(Lucian Blaga)

Deși specialiștii susțin ca exista mai multe definiții ale creativității, sintetizând, putem aprecia, conform “Le petit LAROUSSE en couleurs” ediția 1995 cum ca termenul creativitate înseamnă putere creatoare, capacitatea de a imagina, de a inventa, de a crea ... Acest termen provine de la latinescul „creare”, ceea ce înseamnă a „zămisli”, „a făuri”, „a naște”. Stimularea creativității în școală presupune favorizarea unui mediu de învățare interactiv, incitator și dinamic.

În acest sens învățarea creativă a geografiei se bazează pe capacitatea elevului de a elabora ceva nou, original, valoros, important și util pentru sine și pentru mediul în care activează. Procesul dat stimulează imaginația și curiozitatea, inițiativa și încrederea în forțele proprii, independența în găsirea variatelor soluții-atitudini atât de solicitate în societatea contemporană. Geografia ca *știința a legăturilor dintre geosfere* (după cum preciza Simion Mehedinți) are avantajul de a integra prin obiectul său de studiu (Pământul) - elementele naturale cu cele sociale și economice iar în școală, împreună cu alte științe, *geografia* permite dezvoltarea la elevi a numeroase atitudini, capacități și aptitudini (a ști să culeagă informații, a ști să identifice o problemă, a ști să pună în legătură fenomene, a ști să imagineze o soluție,

¹⁴ Profesoară de geografie în Școala Gimnazială „Oana Diana Renea”, Focsani -Vrancea, e-mail: chipailamirela@gmail.com

citirea unei fotografii, constituirea unui grafic, utilizarea unui program informatic). Geografia reușește să cuprindă sintetic dinamica spațială și temporală a schimbărilor actuale pe Terra.

De aceea, *educația geografică* reprezintă un obiectiv fundamental promovat de *Uniunea Internațională de Geografie (UIG.)*. Scopul educației geografice (prin orice mijloace și la orice nivel mass-media, preuniversitar, universitar) este de a proceda în așa fel încât oamenii să-și înțeleagă spațiul și să acționeze asupra lui în mod conștient.

Școala contemporană, centrată pe elev, are un rol bine precizat în dezvoltarea uriașului potențial intelectual, reprezentat de inteligența și creativitate care, pus în valoare, va asigura neîntrerupt progresul socio-uman. Alături de alte metode de învățământ active jocul didactic este un important mijloc de educație care pune în valoare și antrenează capacitățile creatoare ale școlarului. Rolul și importanța jocului constă în faptul că el facilitează procesul de asimilare, fixare și consolidare a cunoștințelor. Datorită caracterului său formativ, jocul influențează dezvoltarea personalității elevului și devine metodă de instruire în cazul în care el capătă o organizare și elementele sale se succed în ordinea implicată de logica cunoașterii și a învățurii. În acest caz, intenția principală a jocului nu este divertismentul, rezultat din încercarea puterilor, ci învățătura care pregătește copilul pentru muncă și viață.

Pentru a atinge aceste scopuri, jocul didactic trebuie să fie instructiv, să le consolideze cunoștințele. Folosirea jocului didactic ca activitate de completare cu întreaga clasă, aduce variație în procesul de instruire a copiilor, făcându-l mai atractiv. Produsele create de elevi la geografie sunt foarte diverse: obiecte (modele, colecții, tablouri, filme foto și video, materiale didactice etc.), idei, probleme, teste, proiecte, programe pentru utilizarea computerului, lucrări literare (poezii, proză, jocuri didactice, șarade, triade), lucrări grafice (desene, scheme de reper), ziare de sinteză, etc. În geografie, jocul va fi introdus în lecție în concordanță cu conținutul lecției. Profesorul pregătește înainte de lecție materialele, formulează întrebările și răspunsurile, stabilește regulile și modul de desfășurare a al jocului, iar în lecție organizează elevii, stabilește rolurile, explică regulile și modul de desfășurare. Observând comportamentul elevilor când se joacă se constată că ei iubesc competiția, activitatea în echipă și că au un comportament cinstit. Jocul geografic este o activitate ce se poate desfășura în clasă sau în afara lecțiilor, în cercul de geografie. Este o metoda activă de însușire și consolidare a cunoștințelor. Conținuturile acestei activități completează pregătirea și sporește interesul elevilor pentru geografie, ajutând concomitent pe profesor în cunoașterea capacităților elevilor. Jocurile integrate în activitatea elevilor aduc varietate, veselie, previn monotonia și plictiseala. Dintre tipurile de jocuri geografice, mai cunoscute și des folosite la ore sunt următoarele:

Harta cu figuri (Dulama, 2002) - este o reprezentare a unui spațiu geografic prin mici desene schematică. Elevii nu au nevoie de calități deosebite pentru desenatul hărții deoarece se utilizează simboluri simple.

Turul galeriei (Kagan, 1992) - este o tehnică prin care participanții expun într-o galerie crochiurile (schemele) - cu Bulgaria, de exemplu - după care fiecare elev face turul galeriei și-și exprimă părerea în scris pe marginea posterelor. Crochiurile sunt realizate pe grupuri de câte patru, timp de 7 minute.

Călătoria misterioasă: efectuarea unei excursii (imaginare) cu o destinație necunoscută; ghidarea este prin bilete indicatoare ale punctelor cardinale; activități misterioase pe parcurs.

Puzzle - (reconstituirea ansamblului unei țări)

Scaunul fierbinte (un elev stă în fața clasei pe un scaun și colegii îi pun pe rând câte o întrebare).

Concluzii. Integrarea jocurilor în lecțiile de geografie pentru elevii de ciclul primar și gimnaziu, mai ales, are multiple valențe formative și asigură transferul de competențe facil prin diferitele metode utilizate individual sau în alternanță.

BIBLIOGRAFIE

1. Bejat, M., „Factorii individuali și psihosociali ai creativității” în *Creativitatea în știință, tehnică și învățământ*, coord. M. Bejat, E.D.P., București, 1981
2. Cosmovici, A., *Psihologie generală*, Ed. Polirom, Iași, 1996
3. Roco, M., *Creativitate și inteligență emoțională*, Ed. Polirom, Iași, 2001
4. Roșca, Al, *Creativitatea*, Ed. Enciclopedică, București, 1972
5. Dulamă, Maria Eliza, *Didactica geografiei*, Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 1996
6. Dulamă, Maria Eliza, *Strategii didactice*, Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2000
7. Dulamă, Maria Eliza, *Modelul învățării depline a geografiei*, Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2004
8. Dulamă, Maria Eliza, *Metodologie didactică*, Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2006
9. Paraschiv, V., *Mentoratul în geografie*, Ed Pim, Iași, 2012

**IV.
INTERDISCIPLINARITATE ȘI COMPETENȚE
TRANSVERSALE**

Dobrogea istorică în viziunea lui Nicolae Bălcescu, în anul 1850 Nicolae Bălcescu's perspectives on the 1850 historical Dobrogea

Sîngeorzan Volumia¹⁵

Rezumat. Istoriografia românească modernă a tratat cu justificat interes și cu prestigioase rezultate toate legăturile de ordin economic, politic și de ce nu spiritual dintre toate țările românești, care au fost surori de-a lungul timpului. Totuși o umbră a dominat legăturile acestor țări cu teritoriul istoric dintre Dunăre și Marea Neagră, teritoriu care a fost pur și simplu smuls Țării Românești, din perioada sfârșitului de domnie a lui Mircea cel Bătrân și recuperat în anul 1878, în urma Războiului de Independență. În vasta opera a marelui istoric Nicolae Bălcescu se întâlnesc o serie de probleme legate de lucrurile pe care marele om le împărtășea prietenului său Ion Ghica în anul 1850 pe când se afla la Paris, spunându-i că avea intenția de a se stabili în Dobrogea măcar pentru un an.

Cuvinte-cheie: *Nicolae Bălcescu, istoriografia românească, Dobrogea istorică*

Abstract. Modern Romanian historiography has reasonably treated with interest and outstanding results all the economic, political and why not spiritual connections between all Romanian countries, which have been so-called sisters throughout time. However, a shadow dominated the connections of these countries with the historical territory between the Danube and the Black Sea, that was simply snatched from Wallachia, since the end of Mircea the Elder's reign and recovered in 1878, following the War of Independence. In the vast work of the great historian Nicolae Bălcescu, a series of problems are encountered related to the things that the great man shared with his friend Ion Ghica in 1850 when he was in Paris, telling him that he intended to settle in Dobrogea at least for a year.

Keywords: *Nicolae Bălcescu, Romanian historiography, historical Dobrogea*

Din opera ilustrului istoric și revoluționar Nicolae Bălcescu, o valoare inestimabilă o are corespondența pe care a avut-o cu Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica, corespondență purtată între stepele Dobrogei, Constantinopol și Paris, în prima jumătate a anului 1850, în care sunt dezvăluite o seamă de idei revoluționare referitoare la Principatele române.

Trebuie de amintit că în acest an, valorificând bunele relații cu autoritățile turcești, Ion Ghica a facilitat lui Ion Ionescu de la Brad organizarea în Dobrogea a binecunoscutei, „excursii Agricole”, din care a rezultat broșura intitulată: „Voyage agricole dans le plaines de la Dobrouja” publicată la Constantinopol. Textul integral în limba română a fost reprodus de-abia în anul 1922, în Analele Dobrogei, fără comentarii. În același an, periodicul dobrogean a cuprins și lucrarea lui Nicolae Iorga: „Cele trei Dobrogi”, în care istoricul formula unele idei bazate pe materialul amintit. Când în anul 1943, V. Slăveanu publica și corespondența dintre Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica din perioada 1846-1874¹⁶, contemplând corespondența dintre Ion Ghica și Nicolae Bălcescu cuprinsă în operele publicate ale acestuia, se acumulasera suficiente date pentru o analiză temeinică a legăturilor organice, multilaterale dintre Dobrogea și restul teritoriului românesc înainte de unirea sa cu România.

Preocupările revoluționarilor de la 1848 în legătura cu Dobrogea, încep într-un anumit

¹⁵ Profesor – Hârșova, jud Constanța, e-mail: singeorzanvolumica@yahoo.com

¹⁶ V. Săveanu, *Corespondența dintre I. Ionescu de la Brad și I. Ghica 1846-1874*, Acad. Rom., București, 1943

fel, fortuit chiar din acel an când Ion Brătianu și Costache Rosseti, fugind probabil din captivitate, și-au găsit adăpost la Isaccea, într-o casa de români dobrogeni. Vorbind în broșura sa, despre „păstorii români,, care vin din Transilvania și dau valoare pământurilor necultivate din Dobrogea¹⁷, Ion Ionescu de la Brad, consemna fenomenul altoirii noului element păstoresc pe fondul românesc autohton. Se realiza astfel ceea ce Constantin C. Giurescu numește „...o nouă sinteză românească...”, înmănunchind trăsăturile ce caracterizează fiecare ramură a entității noastre etnice¹⁸.

Așadar, se presupune că prezența elementului românesc din Principate și Transilvania este mult mai veche, de vreme ce se ajunsese să pună bazele unei însemnate economii păstorești și negustorești, întemeind sate și năzuind spre o viața spirituală căreia în această regiune îi ducea mare lipsă. Într-adevăr, istoriograful ungar, Nicolae Bethlem îi amintește pe mocani trecând în Dobrogea, pe la 1662,¹⁹ pentru ca tratatul de la Kuciuk-Kainargi din anul 1774, să cuprindă o clauză specială privind pe românii transilvăneni ce păstoreau aici²⁰. Este foarte cunoscut faptul că aparatul administrativ turcesc n-a fost niciodată capabil să stăpânească cu toate atributele un teritoriu atât de întins. În schimbul dărilor pe care le percepeau, turcii au fost dispuși să manifeste o toleranță religioasă și națională, destul de largă față de supușii de alte origini. Probabil acestui lucru se datorează rămânerea lor pentru totdeauna pe teritoriul dobrogean. Chiar în anul care ne reține atenția, Ion Ionescu de la Brad semnala trecerea în dreapta Dunării a câtorva sute de „familii de țărani din Valahia”²¹ alungate de cârmuitor.

N. Iorga s-a oprit cu mare interes asupra acestui aspect din istoria poporului român, dar și a Dobrogei, interpretându-l ca o mărturie a legăturilor neîntrerupte între om și vatra de formare a națiunii sale. Din condica de milostenii a bisericii Azaclău-Galați, datând de la mijlocul secolului al XIX-lea, istoricul extrage nume de locuitori ai satelor din Dobrogea „particulare regiunii ardelene a Carpatilor”²² și comentând pe de altă parte, călătoria de studii a agronomului român, el reține ca un fapt demn de toată atenția, existența unor puternice așezări la Niculițel, Ostrov, Câșla, Groapa Ciobanului, Rasova, Seimenii Mici, și Seimenii Mari, grup de sate românești, cu oameni cu mare sete de învățătură. În ceea ce privește pe locuitorii lor, visteria aulică nu înțelege să renunțe la marile venituri, pe care îndeletnicirea acestor oameni vrednici le aducea prin plata dărilor. La rândul lor autoritățile otomane îi considerau supuși ai Porții, de unde un conflict serios între Viena și Constantinopol. Mocanii aveau să construiască în anul 1828 și să reconstruiască în anul 1856 biserica românească de la Babadag²³, puternic centru religios musulman. În anul 1843, ieromonahul Visarion, român din Făgăraș, care fusese 30 de ani tipograf la Neamț, zidește mănăstirea Cocoș, iar succesorul său din Poiana Sibiului, o rezidește și o înzestreață cu toată averea lui²⁴. Momentele esențiale ale istoriei românilor din veacul al XIX-lea au un profund ecou în această regiune, realitate de natură să provoace serioase griji stăpânirii turcești. Bunăoară în anul 1821, când în Țara Românească regimul boieresc turco-fanariot se clătina sub acțiunile marelui comandant Tudor Vladimirescu, autoritățile turcești au luat toate măsurile pentru a împiedica un contact al mocanilor din Dobrogea Otomană cu vestiții panduri. Este foarte probabil că la evenimentele din anul 1848

¹⁷ I. Ionescu de la Brad, *Excursiune agricolă în Dobrogea*, în „Analele Dobrogei nr. 1/1922, p.175

¹⁸ Constantin C. Giurescu, loc. cit.

¹⁹ St. Mateș, *Păstorii ardeleni în Principatele române*, Arad,1925 p. 187-188.

²⁰ „Analele Dobrogei”, nr.1/1922, p.231

²¹ V. Slăvescu, op. Cit., p. 51

²² N. Iorga, *Sate și oameni din Dobrogea românească la 1859*, în „Analele Dobrogei”, nr. 1/1922, p. 32

²³ I. Teodorescu, *Din trecutul Dobrogei*, 1892,p.16-17

²⁴ „Analele Dobrogei” nr. 3/1920, p.380.

din Transilvania să fi participat alături de Avram Iancu, ardelenii prizonieri din Transilvania și stabiliți în Dobrogea, cum ar fi cei din familiile Popeia, Găetan, Verzea, Sercășeanu și alții²⁵. În orice caz, doi ani mai târziu Ion Ionescu de la Brad găsea la Niculițel un exemplar din Proclamația de la Izlaz, iar locuitorii români simpatizau cu ideile pașoptiste. În satul Seimeni locuit de păstorii din Săcele, călătorul a întâlnit pe un anume Radu Jelea, abia întors din Ardeal și care le vorbea de ideile revoluționare de acolo. În toată Dobrogea Otomană, numele lui Avram Iancu era rostit cu mult respect. Știrile transmise din Dobrogea i-au trezit un viu interes lui Nicolae Bălcescu, făcându-l să-și lege speranțele de posibilitatea creării în această regiune a unei baze de propagandă revoluționară în apropierea Principatelor²⁶. Dobrogea oferea mediul etnic românesc activat de ideea națională, posibilități materiale furnizate de o populație suficient de înstărită cât și de libertatea relativă de acțiune, fiind cunoscută în zonă comunitatea concepțiilor și poziției lui Nicolae Bălcescu și Ion Ionescu de la Brad față de rezolvarea problemei țărănești, în anul 1848. În ideile agronomului de la Brad se putea observa crearea unor comunități agricole economice, plan în care s-ar fi încadrat și intenția lui Nicolae Bălcescu de a se stabili în zona Dobrogei. Deseori Ion Ionescu de la Brad vorbea de crearea unei „Californii românești” în Dobrogea, unde ideile revoluționare erau caracteristice. „Iubite Ghica, scria Bălcescu amicului din Turcia, scrisorile lui Ionescu m-au interesat foarte. Pe acolo ni se deschide un câmp felurit și bogat în care putem mult semăna și secara²⁷”.

Cât privește Dobrogea, corespondența revoluționarilor români pune în evidență și un alt aspect, deosebit de interesant. Este neîndoios că o Românie modernă ar fi pus implicit problema ieșirii la mare, necesitate resimțită și de alte state, care au dus o luptă îndelungată pentru îndeplinirea acestui deziderat. Cu gândul la acest lucru, Ion Ionescu de la Brad ar fi optat pentru un canal între Cernavodă și Constanța, iar Bălcescu sugera: „în loc de canal la Kiustenge, n-ar fi mai bine să fie un drum de fier”²⁸? Nu este lipsit de importanță acest dialog în corespondența celor doi. Ea va reveni și în viitor printre problemele mari ale României. În anul 1855, domnitorul Știrbei reactualizează această chestiune pentru ca în anul 1864, Alexandru Ioan Cuza, să ajungă la concluzia fermă că România avea nevoie de un port maritim.

Proiectele revoluționarilor români de a folosi Dobrogea ca bază de acțiune în Principate, nu s-au putut realiza însă. După anul 1850 condițiile istorice din Europa lăsau să se întrevadă faptul că o nouă revoluție n-ar mai putea avea loc, iar crearea unor state naționale se va împlini prin alte mijloace. Bălcescu, care se lăsase captivat o clipă de perspectiva proiectului dobrogean, devenea tot mai mult victima răului care-l măcina, stingând zi de zi flacăra ce dădea oricărui proiect viață arzătoare și strălucitoare. Înainte de a apune, scrutând viitorul poporului ce-l născuse, cu uimitorul său instinct vizionar, s-a oprit, nu de loc întâmplător și asupra pământului dobrogean unde, așa cum spunea Nicolae Iorga „n-am răsărit pe nepregătite, într-un ceas de noroc războinic sau de chibzuială diplomatică, deoarece așezările noastre pe ambele maluri sunt din cele mai vechi și niciodată părăsite”²⁹.

²⁵) „Viata Salceana” nr. 5 din 1931, p. 32

²⁶) Ion Ghica, op.cit., vol.II, p.245

²⁷) N. Bălcescu, op.cit., p. 321

²⁸) N. Iorga, *Poporul românesc și marea*, Valeni de Munte, 1938, p.5

²⁹ N. Iorga, *Poporul românesc și marea*, Vălenii de Munte, 1938, p.5

Concluzii. Iată de ce afirmăm cu tărie că marele nostru istoric și revoluționar Nicolae Bălcescu a avut într-adevăr o viziune asupra evenimentelor desfășurate în perioada abordată, asupra Dobrogei ca provincie istorică.

BIBLIOGRAFIE

1. Rădulescu A., Bitoleanu I., *Istoria românilor dintre Dunăre și mare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979
2. Bitoleanu, I., Dumitrașcu, Gh., *Nicolae Bălcescu, Opere vol IV, Corespondență*, Editura Academiei RPR, 1964
3. Ciachir, N., Dumitrașcu Gh., „Un dialog istoric între Dobrogea și Transilvania”, *Revista Tomis*, nr.11, 1968
4. Giurescu, C.C., *Istoria Românilor*, Ed., Albatros, București, 1975
5. Ghica, I., Amintiri din pibegie după 1848, *Analele Dobrogei nr.1*, 1922
6. Teodorescu, I., „Din trecutul Dobrogei, 1892”, în *Analele Dobrogei nr.1*, 1922
7. Sîngeorzan, Volumia, *Podișul Hârșova*, Edit. Hotprint Industry, Constanța, 2017
8. Slăvescu, V., *Corespondența dintre Ion Ionescu de la Brad și I. Ghica 1846-1874*, Editura Academiei Române, București, 1943

Frontiera româno-sovietică (1919-1934). Percepții parlamentare The Romanian-Soviet border (1919-1934). Parliamentary perspectives

Filipescu Radu ³⁰

Rezumat. La sfârșitul Primului Război Mondial, deputații români au perceput Nistrul drept o falie complexă. Partea română l-a considerat o graniță de stat, în timp ce pentru sovietici el a fost doar o delimitare provizorie. O dovadă a neîncrederii în vecinul din Răsărit era propunerea unor deputați privind schimburi de populație, colonizări cu caracter etnic. Basarabia se confrunta cu lipsa vechilor deșeură rusești. Această realitate, ca și menținerea stării de asediu de-a lungul Nistrului erau percepute drept consecințe nefaste ale tensiunilor româno-sovietice. Realitățile din Basarabia erau privite cu atenție, în condițiile în care percepții ale realităților sovietice vizibile pe malul stâng al Nistrului ar fi putut pune în inferioritate România față de statul vecin.

Cuvinte cheie: *Basarabia, Nistru, Uniunea Sovietică, Transnistria.*

Abstract. At the end of the First World War, the Romanian deputies perceived the Dniester as a complex fault. The Romanians considered it a state border, while for the Soviets it was only a provisional border. A proof of distrust in the Eastern neighbor were the proposals of some deputies regarding population exchanges, ethnic colonization. Bessarabia was facing the lack of old Russian outlets. This reality, as well as keeping the state of siege along the Dniester, were perceived as unfortunate consequences of the Romanian-Soviet tensions. The realities in Bessarabia were looked at carefully, taking into account the fact that the perceptions of the Soviet realities visible on the left bank of the Dniester could have put Romania in an inferior position compared to the neighboring state.

Keywords: *Bessarabia, Dniester, Soviet Union, Transnistria*

Granița de pe Nistru a fost analizată în perioada mai sus-amintită, în Adunarea Deputaților de la București, din diverse puncte de vedere: etnic, militar, economic și ideologic³¹. Vom căuta, în continuare, să prezentăm câteva dintre aceste aspecte.

Între anii 1918 și 1934, România și Rusia Sovietică nu au întreținut relații diplomatice. Divergențele legate de statutul Basarabiei au făcut ca, în această perioadă, orice încercare de reconciliere să eșueze³². Frontiera de pe Nistru a fost practic o „izobară politică”, menită să fixeze, pentru un timp oarecare, echilibrul între două presiuni³³. După anul 1918, cei mai mulți dintre politicienii români au considerat Nistrul drept graniță naturală³⁴, în timp ce vecinul estic

³⁰ Profesor doctor în domeniul Istoriei, Școala Gimnazială „Profesor Mihai Dumitriu”, Valea Lupului, Județul Iași.

³¹ Vezi Radu Filipescu, *Percepția frontierei româno-sovietice în Parlamentul României (1919-1934)*, în *Acta Moldaviae Septemtrionalis*, VII-VIII, 2008-2009, Muzeul Județean Botoșani, p. 239-252.

³² Ministrul de externe, I.G. Duca, declara în ziua de 3 aprilie 1924 că „România actuală este gata -să se știe- să reia raporturi normale cu Rusia Sovietică, dar cu alte hotare decât acelea ale României actuale, oricare ar fi bunăvoința, nu numai a acestui guvern, dar a oricui, sunt sigur că nu se poate ajunge la nici o înțelegere”. Dezbaterile Adunării Naționale Constituante a Deputaților, (în continuare DANCD), ședința din 3 aprilie 1924, în *M Of*, nr. 86, din 15 mai 1924, p. 2319.

³³ O constatare generală aparținând geografului francez Jacques Ancel. *Apud* Ilie Bădescu, ș.a., *Sociologia și geopolitica frontierei*, București, Editura Floarea Albastră, 1995, p. 65.

³⁴ În anii 1919-1920, au fost speranțe privind obținerea întregului Banat și a unor teritorii mai mari din Crișana istorică, în condițiile în care soarta acestora era dezbătută în cadrul Conferinței de Pace de la Paris. În cazul

a depus toate eforturile pentru a se reveni la vechea frontieră, pe Prut. O posibilă extindere teritorială a statului român spre est a fost amintită sporadic de către politicieni basarabeni, fie pe un ton entuziast³⁵, fie pragmatic³⁶.

În condițiile întreruperii relațiilor diplomatice româno-sovietice, cetățenii români nu puteau trece legal frontiera de la Nistru, pentru simplul motiv că pașaportul românesc își pierdea valabilitatea pe teritoriul statului vecin³⁷. Totuși, au existat încercări de reglementare a diferitelor probleme apărute la graniță. Deși nu întrețineau relații diplomatice, România și U.R.S.S. au semnat în 1923 un acord privind măsurile și procedeele întreprinse pentru prevenirea și aplanarea conflictelor pe Nistru³⁸. Inițial, în Parlament, oficiali ai Ministerului de Externe de la București au salutat acest acord, considerându-l „în plină aplicațiune”³⁹. Cu toate acestea, în perioada 1919-1934, pe Nistru au existat multe incidente, ciocniri armate izolate, încercări de trecere frauduloasă a frontierei în caz de refugiu, contrabandă sau spionaj, transformând această graniță în cea mai dificilă dintre cele ale statului român interbelic⁴⁰.

În aceste condiții, în afară de trecerile frauduloase ale frontierei soldate cu victime (refugiați din U.R.S.S., respectiv simpatizanți bolșevici care doreau să plece în est), problema cetățenilor sovietici de origine română a fost una extrem de delicată. Pe parcursul întregii perioade la care ne referim, guvernele de la București au avut o atitudine rezervată față de problemele etnicilor români de peste Nistru. Orice gest în apărarea lor ar fi fost privit cu suspiciune de U.R.S.S., în condițiile lipsei relațiilor diplomatice cu statul român⁴¹. De aceea, acțiunile trebuiau făcute „fără nici un gând ascuns și potrivnic față de vecinii noștri [statul sovietic, n.n], care, desigur, nu vor putea vedea în îngrijirea lui decât un gest de omenească dragoste față de aproapele oropsit, gest lipsit de orice intenție de manifestare politică”⁴².

teritoriilor estice, s-a sperat recunoașterea internațională doar a Basarabiei, nu și a teritoriilor de peste Nistru. În iulie 1921, Nicolae Iorga afirma că „granițele noastre de la răsărit sunt depline [...] la apus însă, granițele noastre nu sunt întregi”. Dezbaterile Adunării Deputaților (în continuare DAD), ședința din 8 iulie 1921, în M Of, nr. 143, din 21 februarie 1922, p. 3647.

³⁵ Într-un exces de entuziasm, referindu-se la alungarea trupelor bolșevice peste Nistru în 1918, fruntașul basarabean Pantelimon Halippa considera că doar lipsa de putere a armatei române a făcut ca aceasta să nu ajungă la Nipru, limită a „ființei etnice” a poporului român. DAD, ședința din 12 decembrie 1919, în M Of, nr. 11, din 14 decembrie 1919, p. 102.

³⁶ Într-un climat general de îngrijorare, național-liberalul basarabean Gherman Pântea saluta apariția Republicii Sovietice Socialiste Autonome Moldovenești, în cadrul Ucrainei Sovietice, și afirma că „mai devreme sau mai târziu” moldovenii de peste Nistru vor vota unirea cu „Țara Românească, precum a făcut și Republica Moldovenească dintre Prut și Nistru”. DANCD, ședința din 1 decembrie 1924, în M Of, nr. 27, din 20 decembrie 1924, p. 444.

³⁷ În pașapoartele românești era stipulată observația „sauf la Russie”. Alexandru Murad Mironov, 1934. *Deschiderea de legații la București și Moscova*, în „Magazin Istoric”, nr. 5/2000.

³⁸ Încheiat la Tiraspol în ziua de 20 noiembrie 1923. *Relațiile româno-sovietice. Documente*, vol. I, 1917-1934, Editura Enciclopedică, București, 1999 (în continuare *Relațiile...*), p. 207 și urm..

³⁹ Afirmația ministrului român de externe. DANCD, ședința din 20 martie 1924, în M Of nr. 73, din 5 aprilie 1924, p. 1967. Și subsecretarul de stat din cadrul Ministerului de Externe amintea același fapt. DANCD, ședința din 17 iunie 1924, în M Of nr. 106, din 11 iulie 1924, p. 2907.

⁴⁰ Mihai Caliniuc, Nicolae Ciobanu, *80 de ani în misiune la frontieră*, București, Editura Ministerului de Interne, 1999, passim.

⁴¹ În timpul secetei din 1928, care a lovit mai ales bazinul Nistrului, deputatul Gheorghe Popp considera că ar trebui găsită o modalitate de a oferi ajutoare transnistrenilor. Național-țărănistul considera că ajutoarele oferite Basarabiei vor mări suferințele populației din Transnistria „la ideea că mântuirea este atât de aproape și că totuși, din pricina unui râu prefăcut în hotar, prin șubredele așezări ale spiritului omenesc, ei trebuie să cadă victimă deosebirilor geografice, deși rasa, limba și conștiința națională îi apropie atât de mult de cei care locuiesc dincolo de Nistru” în România. DAD, ședința din 18 ianuarie 1929, în M Of, nr. 17, din 6 februarie 1929, p. 437.

⁴² *Ibidem*.

În timpul secetei din 1928, care a lovit mai ales bazinul Nistrului, deputatul Gheorghe Popp considera că ar trebui găsită o modalitate de a oferi ajutoare nu numai populației din Basarabia, ci și transnistrenilor⁴³. Cu toate acestea, statul sovietic a refuzat orice fel de ajutor venit din partea României. Sovieticii replicau că aspectele referitoare la „foamete nu sunt atât de tragice și numai acei care refuză nu au ce mânca”⁴⁴. La rândul lor, reprezentanții guvernului român afirmau cu precauție că românii transnistreni nu sunt cetățeni ai României, ci ai Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene⁴⁵. Existau promisiuni conform cărora guvernul va încerca „fără zgomot” să rezolve problemele acestora, o dezbatere publică riscând să tensioneze și mai mult relațiile cu Uniunea Sovietică⁴⁶. După masacrul din pădurea Olănești, Nicolae Iorga, atunci șef al guvernului, anunța că va prezenta cazul în fața Societății Națiunilor, frecventată în ultima vreme de delegații sovietice, deși își exprima pesimismul în legătură cu efectele demersului său⁴⁷. Se respecta promisiunea lui Alexandru Vaida-Voevod, din 1919, de a se acționa prin intermediul organizațiilor internaționale⁴⁸.

O dovadă a eșecului reconcilierii româno-sovietice a fost ideea schimbului de populații. În condițiile în care refugiați de peste Nistru, în special români transnistreni, încercau să pătrundă în România și simpatizanți bolșevici încercau să ajungă în U.R.S.S., în viziunea parlamentarilor români de diferite orientări politice, soluția era cea amintită mai sus⁴⁹. Deputatul N. Bosnief-Paraschivescu, cunoscut jurist, sugera ca acest schimb de populații să se desfășoare prin intermediul Ligii Națiunilor sau a unui popor „amic”⁵⁰. Era cunoscut schimbul de populații dintre Grecia și Turcia, sub egida respectivei organizații. La rândul său, Nicolae Iorga oferise exemplul provinciilor Alsacia și Lorena, ai căror cetățeni au putut alege țara unde să se stabilească⁵¹.

Ideile amintite mai sus au rămas la stadiul de simple propuneri. În aceste condiții, o alternativă propusă în ședințele parlamentare a fost colonizarea sistematică a etnicilor români în zona granițelor, „un gard viu” format din țărani români, de la Nistru până la Tisa⁵². În zona Nistrului, deputatul basarabean Teodor Iacobescu considera aceste colonizări drept „un interes superior de stat”⁵³. Cu toate acestea, pentru oficialități s-a urmărit în special colonizarea zonelor „unde hotarele erau descoperite în lipsa unei apărări naturale”, Cadrilaterul și Câmpia de

⁴³ Vezi nota 12.

⁴⁴ *Relațiile...*, p. 415.

⁴⁵ Afirmarea lui Constantin Argetoianu, ministrul Finanțelor și ad-interim la Interne. DAD, ședința din 26 februarie 1932, în M Of, nr. 51, din 12 martie 1932, p. 1919-1920.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ În noaptea de 23 februarie 1932, peste 40 de români transnistreni care doreau să se refugieze în România, au fost împușcați de grănicerii sovietici. DAD, ședința din 26 martie 1932, în M Of, nr. 70, din 14 aprilie 1932, p. 2784.

⁴⁸ Alexandru Vaida-Voevod, președinte al Adunării Deputaților, adresa un salut tuturor românilor aflați în afara hotarelor țării. El regreta faptul că România „nu a avut fericirea să-i strângă la pieptul ei de mamă”, dar îi asigura că țara noastră, prin intermediul Ligii Națiunilor, va căuta să îi ajute, în condițiile în care „dibăcia diplomatică nu s-ar dovedi destul de ducătoare la scop”. Dezbaterile Adunării Deputaților, (în continuare DAD), ședința din 28 noiembrie 1919, în M Of, nr. 7, din 4 decembrie 1919, p. 63.

⁴⁹ Nicolae Iorga a fost unul dintre adepții acestei variante. DANCD, ședința din 15 noiembrie 1924, în MOF, nr. 15, din 28 noiembrie 1924, p. 190.

⁵⁰ „Să plece în Rusia toți acei care cred că acolo pot să trăiască mai bine și să vină din Rusia toți moldovenii ca să se așeze în locul lor, aici”, afirma deputatul respectiv. DAD, ședința din 26 februarie 1932, în M Of, nr. 51, din 12 martie 1932, p. 1919.

⁵¹ DANCD, ședința din 15 noiembrie 1924, în MOF, nr. 15, din 28 noiembrie 1924, p. 190.

⁵² Afirmarea deputatului bănățean I. Conciatu, deputat național-liberal. DANCD, ședința din 28 noiembrie 1924. M Of, nr. 25, din 16 decembrie 1924, p. 356.

⁵³ DANCD, ședința din 14 noiembrie 1923, în MOF, nr. 11, din 27 noiembrie 1923, p. 96.

Vest⁵⁴. Tensiunile de la Nistru generau teamă în rândul deputaților basarabeni, atunci când prezentau realitățile etnice din provincie. Orașul Tighina era unul dintre „centrelor minoritare”⁵⁵ iar județul Hotin avea o populație „pe jumătate străină”⁵⁶. Aceste aspecte erau menționate în contextul curențelor administrației românești din zonele respective⁵⁷.

În Adunarea Deputaților de la București, Nistrul era considerat o barieră, „un fel de dublu zid politic, național, vamal”⁵⁸. Dacă relațiile diplomatice nu erau încă posibile, opoziția, în special cea țărănistă, le separa de cele comerciale. Era utilizată, în mod peiorativ, sintagma „zid chinezesc”⁵⁹. Erau prezentate schimburile comerciale sovieto-britanice, o realitate care avea consecințe defavorabile pentru România⁶⁰. Se considera că un acord economic româno-sovietic ar fi posibil, în pofida lipsei relațiilor diplomatice, deoarece U.R.S.S. „răvnește la grânele” basarabene⁶¹. În aceste condiții, în prima jumătate a deceniului al treilea, doctorul Nicolae Lupu critica lipsa de pragmatism a puterii, arătând că „toate țările”(sic) au luat comerțul cu sovieticii fără să fi recunoscut guvernul de la Moscova⁶².

Aceste realități erau prezentate de către autoritățile române omologilor sovietici tocmai în scopul de a grăbi reluarea relațiilor comerciale⁶³. Ceea ce deputatul țărănist nu știa sau nu dorea să recunoască era faptul că sovieticii nu erau interesați de un astfel de acord cu România⁶⁴. De altfel, nici guvernele național-țărăniste de la București care au urmat îndelungatului regim liberal, nu au reușit reluarea comerțului cu U.R.S.S.. Doctorul Nicolae Lupu, care în anii guvernării liberale criticase lipsa unui acord cu sovieticii, accepta, în 1930, că aceasta se datorează „opoziției rusești de a găsi un aranjament oarecare”⁶⁵. Ca o ironie a sortii, în martie 1931, Vlad Dimitriu, deputat al majorității național-țărăniste, comenta profiturile excelente ale companiilor engleze, cehoslovace, italiene, care importau grâu, zahăr și petrol sovietic; ale

⁵⁴ Teza de doctorat a lui Ion Iavorschi, *Colonizarea în România*, 1937, p.75, nota 1.

⁵⁵ Constatarea lui Eugen Adamovici. DANCD, ședința din 27 mai 1924, în M Of, nr. 93, din 3 iunie 1924, p. 2559.

⁵⁶ Constatarea lui Grigore Cazacliu. DANCD, ședința din 28 noiembrie 1924, în M Of, nr. 4, din 4 noiembrie 1924, p. 21.

⁵⁷ Radu Filipescu, *op. cit., passim*.

⁵⁸ Cuvintele lui Take Ionescu, ministru de externe și *ad-interim* la finanțe. Afirmația dorea să justifice de ce Nistrul a împiedicat invazia de ruble în vremurile tulburi de la sfârșitul Primului Război Mondial. În schimb, dinspre Apus, coroanele au invadat „cu cea mai mare ușurință pentru că era comunicație și la un moment dat nu se știa unde este granița”. DAD, ședința din 4 august 1920, în M Of, nr. 39, din 13 august 1920, p.792.

⁵⁹ Expresia doctorului Nicolae Lupu. DANCD, ședința din 28 noiembrie 1923, în M Of, nr. 21, din 15 decembrie 1923, p. 321.

⁶⁰ Grâul din Uniunea Sovietică era preferat de britanici în dauna celui românesc și sovieticii erau practic înarmați de către Apus. Se arăta că o societate britanică a importat timp de trei săptămâni în Anglia „30 cargoboturi de grâu”, exportând „gazuri axfixiante, aeroplane și mașini de război, pe care aliații noștri le trimit în Rusia, căci negustorilor de acolo puțin le pasă de noi, să câștige numai la taraba lor”. DANCD, ședința din 28 noiembrie 1923, în M Of, nr. 21, din 15 decembrie 1923, p.322.

⁶¹ Afirmația țărănistului basarabean Ion Buzdugan. DANCD, ședința din 12 noiembrie 1923, în M Of, nr. 10, din 21 noiembrie 1923, p. 75.

⁶² DANCD, ședința din 30 noiembrie 1923, în M Of, nr. 23, din 19 decembrie 1923, p.364.

⁶³ Într-o scrisoare a șefului diplomației sovietice, Ghiorgi Cicerin, în septembrie 1923, se amintea „mare[a] însuflețire” cu care un oficial român a exprimat intenția guvernului său de a avea relații comerciale cu U.R.S.S.. Aceasta în condițiile în care autoritățile din România se confruntau cu un adevărat „asalt” al comercianților nemulțumiți din dreapta Nistrului. *Relațiile...*, p. 206.

⁶⁴ În septembrie 1923, Ghiorgi Cicerin afirma în particular că „un tratat comercial complet și definitiv ar contribui la consolidarea Basarabiei în cadrul României”. El considera că pentru U.R.S.S. ar fi fost de dorit „doar o înțelegere comercială provizorie și limitată, cu amendamentul că ea nu soluționează chestiunea referitoare la reglementarea frontierei”. *Ibidem*, p. 203.

⁶⁵ DAD, ședința din 12 mai 1930, în M Of, nr. 53, din 4 august 1930, p. 2227.

societăților de navigație ungurești care transportau pe Dunăre mărfuri sovietice⁶⁶. Statele occidentale reluseră de la începutul deceniului al treilea relațiile diplomatice cu statul bolșevic. Cehoslovacia și Ungaria nu aveau în acel moment relații diplomatice cu Uniunea Sovietică. Dar pentru guvernele național-țărăniști, ca și pentru cele liberale, în ceea ce privea relațiile economice cu U.R.S.S., politica „trece[a] înaintea oricăror interese comerciale”⁶⁷.

Este cunoscut faptul că marea bogăție a Basarabiei erau viile și livezile sale. După unire, în condițiile în care produsele basarabene își aflau cu greu locul pe piața românească, vechile debușee ale provinciei din Imperiul Rus erau regretate de oamenii politici basarabeni. Dumitru Bogos, deputat de Lăpușna, amintea că înainte de război, provincia de peste Prut „exporta” în Rusia fructe în valoare de un miliard de lei⁶⁸. Se critica politica guvernului român, care nu acordă nici o atenție „Basarabiei agricole”, prezentându-se situații disperate. Grigore Cazacliu prezenta starea economică precară din județul Orhei⁶⁹. Era semnalată defrișarea de vii și arderea de livezi⁷⁰. Doctorul Daniel Ciugureanu constata motivul principal al acestei probleme, faptul că granița dinspre Răsărit este închisă atât politic, cât și economic⁷¹. Această realitate era regretată de întreg spectrul politic românesc, inclusiv social-democrații și extrema dreaptă. Social-democratul bucovinean G. Grigorovici recunoștea suferințele basarabenilor care au avut „legături economice în Rusia [înainte de 1914, n.n.]”⁷². Profesorul ieșean A.C. Cuza, cunoscut pentru opiniile sale net anticomuniste, prezenta în mod optimist perspectivele unei ipotetice politici estice de „marmeladă” a României⁷³. Cu toate acestea, nici după reluarea relațiilor diplomatice din 1934, fructele și vinul din Basarabia nu au recâștigat piața sovietică. În a doua jumătate a deceniului al patrulea, fructele din Basarabia erau exportate în vestul Europei și în Africa⁷⁴.

De asemenea, la doi ani de la Unire, unele produse deficitare în Basarabia, aduse cândva din alte regiuni ale Imperiului Rus, lipseau din gospodăriile țărănești. În anul 1920, Daniel Ciugureanu menționa lipsa petrolului și a sării în subsolul Basarabiei. În condițiile închiderii graniței economice dinspre Răsărit, el considera natural ca aceste produse să fie aduse din „regatul vechi”⁷⁵. În anul 1928, exploatările de sare din lacurile sărate basarabene erau încă nefuncționale, din varii motive⁷⁶. Și în deceniul următor erau constatate aceleași realități⁷⁷.

⁶⁶ Vlad Dimitriu declarase revoltat că România face politica „unui stat aliat [Franța, n.n.] care este la 3000 de km. și care consumă petrol rusesc ca și cum noi n-am avea petrol”. DAD, ședința din 20 martie 1931, în M Of, nr. 68, din 23 martie 1931, p. 1695.

⁶⁷ Replica a aparținut lui Grigore Gafencu, coleg de partid. *Ibidem*.

⁶⁸ DAD, ședința din 28 noiembrie 1930, în M Of, nr. 8, din 11 decembrie 1930, p.96.

⁶⁹ Potrivit spuselor deputatului țărănist Grigore Cazacliu, „cei mai bogați oameni din județul Orhei”, probabil agricultori sau comercianți, erau muritori de foame. DANCD, ședința din 28 octombrie 1924, în M Of, nr. 4, din 4 noiembrie 1924, p. 22.

⁷⁰ DANCD, ședința din 18 noiembrie 1924, în M Of, nr. 17, din 2 decembrie 1924, p. 230.

⁷¹ Observația doctorului Daniel Ciugureanu. DAD, ședința din 21 februarie 1920, în MOF, nr. 49, din 2 martie 1920, p. 825.

⁷² DAD, ședința din 9 aprilie 1932, în MOF, nr. 83, din 12 mai 1932, p. 3844.

⁷³ „În ziua când vom putea intra în Rusia ca să furnizăm vinurile și fructele noastre întregii sale populații de 140 de milioane de oameni, în ziua aceea veți vedea d-voastră ce debușeu enorm se va deschide țării noastre”. DAD, ședința din 28 mai 1930, în MOF, nr. 59, din 26 august 1930, p. 2920.

⁷⁴ Anton Moraru, *Istoria românilor: Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău, 1995, p. 221.

⁷⁵ DAD, ședința din 21 februarie 1920, în MOF nr.49, din 2 martie 1920, p. 825. Cel puțin cinci luni mai târziu, aceste produse încă lipseau de pe piața basarabeană, conform afirmațiilor deputatului Ion Pelivan. Acesta avertiza că populația locală, nemulțumită, ar putea manifesta sentimente nostalgice față de perioada anterioară unirii cu România. DAD, ședința din 10 iulie 1920, în MOF nr 18, din 15 iulie 1920, p. 282.

⁷⁶ Eugeniu N. Giurgea, *Din trecutul și prezentul Basarabiei*, București, 1928, p. 204.

⁷⁷ Semnalate de exemplu de către deputatul Victor Eftimiu. DAD, ședința din 24 noiembrie 1932, în MOF nr 7, din 30 noiembrie 1932, p. 71.

În fond, râul Nistru în sine reprezenta un obiect al litigiului diplomatic româno-sovietic. Partea română îl considera frontieră naturală iar cea sovietică un râu interior din cadrul U.R.S.S.⁷⁸. În aceste condiții, niciun acord nu a putut fi posibil, în condițiile în care partea română ar fi dorit „drepturi comune asupra fluviului [sic, n.n.]”, iar sovieticii înțelegeau că aceasta ar fi echivalat cu recunoașterea unei frontiere existente *de facto*⁷⁹. Navigația pe Nistru nu a fost reluată, cel puțin până în anul 1934. Autoritățile române ar fi dorit o reluare grabnică a circulației vaselor, aceasta fiind „absolut necesară” exportului de produse basarabene⁸⁰. Pe Nistru se transportau, înainte de 1914, cereale, materiale de construcții și alte bunuri⁸¹. În Adunarea Deputaților era evocată perioada antebelică, când existau legături strânse între cele două maluri iar vechea graniță de pe Prut era mult mai permisivă⁸². După 1918, datorită tensiunilor de la graniță, a fost introdusă starea de asediu, privită cu ostilitate de populația locală, inclusiv de către etnicii români. Această stare a fost menținută și în timpul guvernelor național-țărăniște, ca o dovadă a menținerii stării tensionate la graniță⁸³.

În perioada antebelică, localități basarabene riverane Nistrului erau frecventate de lumea artistică a Imperiului Rus⁸⁴. Doctorul Nicolae Lupu amintea că „în toate zilele pluteau pe el [Nistru, n.n.] vapoare și vaporase care ajutau la înflorirea vieții orașului [Soroca, n.n.] și care făceau și legătura poștală cu Odessa”. Soroca era un „centru civilizată” unde pictorii și literații din Odessa și Harkov își petreceau vacanțele⁸⁵. După 1918, orașul respectiv devenise o „stațiune climaterică de interes local”⁸⁶. Parlamentarii români constatau faptul că Nistrul devenise un râu „pustiu”⁸⁷, „un canal mort, păzit de sentinele și brăzdat de șuierăturile gloanțelor”⁸⁸. În 1928, Eugeniu N. Giurgea, subdirector general al Institutului Geodezic al României, constata faptul că, datorită lipsei navigației, Nistrul nu mai fusese dragat „de ani de zile”, fapt care împiedica navigația nu numai din punct de vedere politic, cât și tehnic⁸⁹. În această situație, cel puțin la începutul deceniului al treilea, guvernul României considera că Prutul „e destinat să devină poate artera principală în cuprinsul Moldovei întregite”⁹⁰. În acest spirit, au existat în epocă idei de transformare a Iașului în port cu acces la Prut.

Pe întreg parcursul perioadei la care ne referim, lipsa cooperării bilaterale dintre România și U.R.S.S. se făcea simțită. Situația căilor de transport din Basarabia era discutată din perspectiva situației politice externe existente. Înainte de 1918, traseul acestora a fost gândit

⁷⁸ *Relațiile...*, p. 204.

⁷⁹ Motiv pentru care oficialitățile sovietice nu acceptau încheierea unui asemenea tratat. *Relații...*, p. 204.

⁸⁰ Fapt observat și de către unul dintre membrii delegației sovietice, în septembrie 1923, la Tiraspol. *Ibidem*, p. 205.

⁸¹ Eugeniu N. Giurgea, *op. cit.*, p. 248.

⁸² Doctorul Nicolae Lupu amintea că basarabenii puteau vizita România fără restricții. DANCD, din 28 noiembrie 1923, în M Of, nr. 21, din 15 decembrie 1923, p. 321.

⁸³ Teodor Iacobescu percepea „o stare de nevroză”, „o încordare grozavă” în zona graniței, datorită stării de asediu. Vezi Radu Filipescu, *op. cit.*, *passim*.

⁸⁴ În județul Hotin, pe malul Nistrului, N. Alexandri organizase înainte de 1914 o stațiune balneară pentru pictori. Iurie Colesnic, *Basarabia Necunoscută*, vol. III, Chișinău, Editura Museum, 2000, p. 274.

⁸⁵ DAD, ședința din 12 mai 1930, în M Of, nr. 53, din 4 august 1930, p. 2227

⁸⁶ Enciclopedia României: *Țara Românească*, vol. II, București, Imprimeria Națională, 1938, p. 420.

⁸⁷ Afirmația doctorului Nicolae Lupu. DAD, ședința din 12 mai 1930, în M Of, nr. 53, din 4 august 1930, p. 2227

⁸⁸ Constatarea deputatului Victor Eftimiu. DAD, ședința din 24 noiembrie 1932, în M Of, nr. 7, din 30 noiembrie 1932, p. 71.

⁸⁹ Eugeniu N. Giurgea, *op. cit.*, p. 248-249.

⁹⁰ Afirmația ministrului lucrărilor publice, Ion Petrovici. Cu acest prilej, se considera că navigația pe râul Prut trebuie „ajutată și dezvoltată”, ca o desăvârșire a unirii din 1918. DAD, ședința din 19 mai 1921, în M Of, nr. 96, din 5 iunie 1921, p. 2522.

cu scopul deservirii portului Odessa⁹¹. Deputatul țărănist Grigore Cazacliu amintea ironic faptul că gubernia rusească Basarabia a avut trei linii „păcătoase”, două fiind realizate în timpul Războiului Mondial⁹². Situația postbelică a căilor ferate din Basarabia a fost privită cu speranță, dar și critic. În decembrie 1923, deputatul Ion Simionescu, cunoscut profesor de geografie, saluta schimbarea ecartamentului larg, de tip rusesc cu cel românesc, mai îngust și își exprima speranța că această realitate va întoarce privirile basarabenilor dinspre est „spre interiorul țării”⁹³. De altfel, în condițiile date, specialiștii recomandau „o linie ferată interioară, care să nu atingă linia Nistrului”⁹⁴.

Pe de altă parte, deputații opoziției, în special basarabeni, deplângeau numărul redus de căi ferate din cuprinsul provinciei. În 1924, Grigore Cazacliu constata că administrația românească construisese doar linia Bălți-Ungheni⁹⁵. În 1925, ministrul comunicațiilor, generalul Arthur Văitoianu, a amintit că în acel moment se execută lucrări în cadrul liniei Chișinău-„Besarabskaia” [Basarabeasca, n.n.], în ciuda condițiilor de iarnă. Alt deputat țărănist, Ion Buzdugan, a replicat că pe linia Ungheni-Bălți-Ocnița „tot atât de strategică”, se circulă foarte greu⁹⁶. Cu alte ocazii, se considera, ironic, că această realitate este intenționat dorită de autorități, tocmai pentru a împiedica avansul unor forțe inamice în caz de conflict. Era oferit exemplul șoselei care leagă localitatea Ștefănești cu Nistrul, impracticabilă în acel moment⁹⁷. Specialiștii au recunoscut că prioritățile în construcția și refacerea unor căi ferate din Basarabia erau legate de „chestiuni de tactică militară”⁹⁸. Interesant este faptul că aspecte feroviare din Vechiul Regat erau privite după 1918 tot prin prisma noilor realități de la granița de est. În 1936, la doi ani după reluarea relațiilor diplomatice cu U.R.S.S.-ul, în Adunarea Deputaților se cerea realizarea liniei ferate Babadag-Tulcea, care ar fi putut continua linia Tulcea-Ismail, o posibilă rută spre Constanța a mărfurilor basarabene⁹⁹.

Orice aspect al vieții sociale și economice de pe malul românesc al Nistrului era privit cu grijă de parlamentarii de la București. Imaginea României trebuia să fie aceea a unui stat prosper, nu doar al unui stat cu granițe puternic fortificate. Diverși miniștri și deputați ai majorității percepeau cu satisfacție imaginea de „rai pământesc” a României pentru refugiații din Uniunea Sovietică¹⁰⁰, în condițiile în care pentru sovietici realitatea era diametral opusă¹⁰¹. În replică, deputații opoziției au arătat pericolul ca țărănul basarabean, dezamăgit de realitățile

⁹¹ Nicolae Petculescu, *Problema C.F.R.: istoric, completări, îmbunătățiri*, București, Cultura Națională, 1923, passim.

⁹² DANCD, ședința din 4 noiembrie 1924, în M Of, nr. 4, din 28 octombrie 1924, p. 24.

⁹³ DANCD, ședința din 24 decembrie 1923, în M Of, nr. 36, din 22 ianuarie 1924, p. 799.

⁹⁴ Eugeniu N. Giurgea, *op. cit.*, p. 238.

⁹⁵ DANCD, ședința din 4 noiembrie 1924, în M Of, nr. 4, din 28 octombrie 1924, p. 24.

⁹⁶ La cecerea oficialului să se lase în seama Ministerului problemele de strategie, deputatul țărănist a amintit ironic faptul că, în calitate de fost militar, are și el unele cunoștințe în domeniu. DANCD, ședința din 12 decembrie 1924, în M Of, nr. 42, din 21 ianuarie 1925, p. 946.

⁹⁷ DAD, ședința din 22 decembrie 1927, în M Of, nr. 38, din 28 februarie 1928, p. 959.

⁹⁸ Eugen N. Giurgea, *op. cit.*, p. 236.

⁹⁹ DAD, ședința din 23 noiembrie 1936, în M Of, nr. 3, din 2 decembrie 1936, p. 21.

¹⁰⁰ Ion Inuleț mărturisea că aceasta era impresia celor „care vin de peste Nistru”, o aluzie la nemulmirile basarabenilor privind viața cotidiană. DAD, ședința din 27 decembrie 1919, în M Of, nr. 22, din 22 ianuarie 1920, p. 296. Generalul Henri Cihoski, ministru de război amintea de grănicerii români care au fugit în U.R.S.S. și s-au întors de bună voie, „îngroziți” de realitățile de acolo. DAD, ședința din 11 februarie 1929, în M Of, nr.30, din 15 aprilie 1929, p. 886.

¹⁰¹ În ultimatumul sovietic din 1919 prin care se cerea României evacuarea Basarabiei se amintea de refugiarea în Ucraina Sovietică a mai multor mii de țărani din dreapta Nistrului, în special *români* (subl. ns.). Aceasta s-ar fi datorat abuzurilor administrației din noua provincie. Vezi *Relațiile...*, p. 41-42.

politico-economice, să devină un nostalgic al vieții de dinainte de 1918¹⁰². Pentru aceștia, „chestiunea Basarabiei” era „în primul rând [...] o chestiune de politică internă”¹⁰³, cu referire directă la politica guvernului liberal în acea provincie. Majoritatea parlamentară accepta că aceste realități trebuie schimbate, în condițiile în care de ele depindea siguranța națională a țării¹⁰⁴.

Considerăm că între 1918 și 1934, în lipsa unei cooperări transfrontaliere, cel puțin România a considerat realitățile din vecinătatea Nistrului o concurență de imagine. Aceasta avea aspecte spirituale și materiale. La începutul deceniului al patrulea, „Universitatea”¹⁰⁵ din Balta era percepută ca având „un oarecare caracter românesc, pentru a momi, a atrage pe unii din basarabeni”¹⁰⁶. În aceste condiții, profesorul ieșean Petre Andrei cerea fonduri pentru Universitatea din Iași, socotită o „fortăreață culturală puternică”, care „să facă pe toți, și pe cei puțini care or fi înclinați să privească spre răsărit, să-și îndrepte atenția și privirea spre acest centru al românismului cultural, spre Iași”¹⁰⁷. În același spirit, în august 1932, ridicarea unui „locaș sfânt” într-un sat situat lângă graniță era percepută de către Teodor Iacobescu drept un gest de sfidare „în fața revoluționarilor [sic!] de pe Nistru”¹⁰⁸. Era adusă în discuție starea considerată a fi precară a trupelor de grăniceri români, în comparație cu cele sovietice¹⁰⁹. Deputatul basarabean se întreba „ce proces sufletesc se petrece în sufletul simplu al țăranului nostru”, privind această stare de fapt¹¹⁰. Un alt exemplu era situația unui dig de pe Nistru, „formidabil” în partea sovietică și abandonat în partea română, care cauza inundații frecvente în zona Tighinei. Preotul I. Spinei, deputat de Tighina, menționa acest dig, situat în zona Chițcani. Digul fusese început cu un an în urmă și abandonat. Revărsările periodice ale Nistrului, datorită consolidărilor din partea sovietică, afectau „cu o dublă putere” țărmul românesc¹¹¹.

¹⁰² Această eventualitate, cu toate urmările ei negative, era prezentată de Ion Mihalache, în 1922. DAD, ședința din 18 februarie 1922, în M Of nr. 142, din 7 iulie 1922, p. 3587. Ion Pelivan considera că, la o comparație simplistă a prezentului cu trecutul, avantajele vieții materiale din Imperiul Rus erau evidente. Vezi nota 46.

¹⁰³ În fața „republicii moldovenești de peste Nistru trebuie opusă o Basarabie cu viață liberă, prosperă, cu cetățeni care să aibă dragoste față de acest Stat” (statul român, n.n.), afirma deputatul țărănist Virgil Madgearu. DANCD, ședința din 1 decembrie 1924, în M Of, nr. 27, din 20 decembrie 1924, p.441.

¹⁰⁴ Țărănistul Ion Buzdugan afirma că românii trebuiau să fie „un popor sănătos și puternic”, capabil să edifice „în Orient cetatea românismului și a civilizației latine”. Toată Adunarea a aplaudat acest discurs, iar ministrul de finanțe, național-liberalul Vintilă I.C. Brătianu a promis că guvernul va căuta o rezolvare a acestor probleme. DANCD, ședința din 12 noiembrie 1923, în M Of, nr. 10, din 21 noiembrie 1923, p. 72.

¹⁰⁵ Se pare că era vorba despre un „politehnicum moldovenesc”. N. P. Smochină, *Republica Moldovenească a Sovietelor*, București, Editura Cartea Românească, f.a., p. 20. Această instituție nu este menționată în alte studii privind Transnistria.

¹⁰⁶ DAD, ședința din 2 mai 1932, în MOF., nr. 96, din 11 iunie 1932, p. 2409.

¹⁰⁷ *Ibidem*.

¹⁰⁸ Majoritatea Camerei s-a opus, considerând că toate localitățile sinistrate din cauza inundațiilor din acea vară trebuiau ajutate în mod egal, fără preferințe. Deputatul național-țărănist a replicat, apreciind situația aceluia sat din comuna Slobozia, județul Soroca, drept „excepțională”, fiind situat pe malul Nistrului, „în vecinătatea Sovietelor”. DAD, ședința din 24 august 1932, în M Of, nr. 16, din 29 august 1932, p. 385.

¹⁰⁹ Teodor Iacobescu prezenta cazuri în care trupele române cerșeau hrană prin satele basarabene. El mărturisea că nu a avut ocazia să vadă starea de lucruri de peste Nistru, dar considera veridice aceste surse. Tot el adăuga că „politică meschină a sovietelor” era de a oferi hrană și echipament grănicerilor lor „spre a arăta soldaților noștri că la ei soldații sunt mai bine îngrijiți”. DANCD, ședința din 13 decembrie 1924, în M Of, nr. 44, din 23 ianuarie 1925, p. 1008-1009. Generalul George Mărdărescu, ministrul de război, considera că nu are cunoștință despre realitățile din armata română semnalate dar le-a considerat veridice, considerând că vina aparține superiorilor acelor soldați. *Ibidem*.

¹¹⁰ *Ibidem*.

¹¹¹ DAD, ședința din 23 iunie 1930, în M Of, din 3 octombrie 1930, p. 4635.

Așadar, la sfârșitul Primului Război Mondial, deputații din Parlamentul de la București au perceput Nistrul drept o falie complexă care izola țara noastră de Rusia Sovietică din mai multe puncte de vedere. Partea română l-a considerat o graniță de stat, în timp ce pentru sovietici el a fost doar o delimitare provizorie. În aceste condiții, cel puțin până în 1934, respectivul râu a fost considerat o iminentă linie de front. O dovadă a neîncrederii în vecinul din Răsărit erau propunerile unor deputați privind schimburi de populație, colonizări cu caracter etnic, dovada lipsei unei armonii politice și sociale de o parte și de alta a Nistrului.

Lipsa unor relații economice era regretată, mai ales în condițiile în care Basarabia se confrunța cu lipsa vechilor debușee rusești. Această realitate, ca și menținerea stării de asediu de-a lungul Nistrului erau percepute drept consecințe ale tensiunilor dintre România și U.R.S.S.. Toți deputații români doreau modificarea acestei stări de fapt. Unii considerau că schimbările ar putea fi realizate imediat, alții sperau că va fi posibil în perspectivă.

În aceste condiții, ridicarea nivelului de trai al simplului cetățean basarabean era considerată o măsură menită să evite răspândirea propagandei bolșevice. De asemenea, în Adunarea Deputaților s-a urmărit atenuarea anumitor percepții ale realităților sovietice vizibile de pe malul drept al Nistrului, care ar fi putut pune în inferioritate România față de statul vecin.

Putem observa o continuitate politică în ceea ce privește percepția frontierei de la Nistru, indiferent de doctrinele partidelor ajunse la guvernare. O privire atentă percepe diferența dintre obișnuitele dispute politice și înțelegerea problemelor de securitate națională ale României. În condițiile împlinirii idealului național, cel puțin în partea estică a României, deputații ar fi dorit ca Nistrul să reprezinte un simplu râu, care să unească, economic și cultural, cele două maluri. Realitățile politice au impus o percepție total diferită, reflectată în dezbaterile Parlamentului.

BIBLIOGRAFIE

Cărți cu ISBN

Caliniuc, Mihai, Ciobanu, Nicolae, *80 de ani în misiune la frontieră*, București, Editura Ministerului de Interne, 1999

Colesnic, Iurie, *Basarabia Necunoscută*, vol. III, Chișinău, Editura Museum, 2000

Enciclopedia României: *Țara Românească*, vol. II, București, Imprimeria Națională, 1938

Giurgea, N., Eugeniu, *Din trecutul și prezentul Basarabiei*, București, 1928

Iavorschi, Ion, *Colonizarea în România*, 1937

Moraru, Anton, *Istoria românilor: Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău, 1995

Petculescu, Nicolae, *Problema C.F.R.: istoric, completări, îmbunătățiri*, București, Cultura Națională, 1923

Smochină, N.,P., *Republica Moldovenească a Sovietelor*, București, Editura Cartea Românească, f.a.

*** *Relațiile româno-sovietice. Documente*, vol. I, 1917-1934, Editura Enciclopedică, București, 1999

Publicații

Monitorul Oficial, partea a III-a, Dezbaterile Adunării Deputaților, 1919- 1934 (între 1922 și 1926 Dezbaterile Adunării Naționale Constituante a Deputaților);

Articole publicate în periodice

Filipescu, Radu, *Percepția frontierei româno-sovietice în Parlamentul României (1919-1934)*, în „Acta Moldaviae Septemtrionalis”, VII-VIII, 2008-2009, Muzeul Județean Botoșani;

Mironov, Murad, Alexandru, 1934. *Deschiderea de legații la București și Moscova*, în „Magazin Istoric”, XXXIV, nr. 5/2000.

Modificări inerente pe harta politică provocate de Rusia împotriva statelor din vecinătatea apropiată

Inherent changes on the political map caused by Russia against the neighboring countries

Maxim Vasile¹¹², Paraschiv Viorel¹¹³

Rezumat: Prezentul articol scoate în evidență cele mai importante argumente, care au declanșat modificări pe harta politică în perioada secolului XX la fel și în perioada de față prin politica agresivă a Rusiei față de statele din vecinătatea apropiată. Sunt evaluate cele mai concludente exemple, care în ultimă instanță pot declanșa dezmembrarea Imperiului Rus și apariția de noi state pe Harta Politică a Lumii.

Cuvinte-cheie: *argumente, declanșat, perioadă, politică, dezmembrare, vecinătate*

Abstract: This article highlights the key reasons, which triggered changes on the political map during the 20th century as well as in the present period through Russia's aggressive policy towards the neighboring countries. The most conclusive examples are evaluated, which may trigger the dismemberment of the Russian Empire and the setting of new states on the Political Map of the World.

Keywords: *reasons, triggered, period of time, politics, dismemberment, neighborhood*

Sub aspect retrospectiv harta politică suportă în permanență modificări calitative și cantitative, mai cu seamă în perioada secolului XX când apariția de noi state sunt motivate de dispariția unor mari imperii coloniale – habsburgic, otoman, țarist, britanic, francez, olandez.

Bipolarizarea mediului social economic și politic în perioada postbelică, favorizează apariția a două modele economice și politice de tip capitalist și socialist, cu amprentă integraționistă pentru ambele sisteme. Procesul de internaționalizare și globalizare a mediului economic și politic se realizează prin crearea CEE pentru Europa Occidentală și CAER pentru statele socialiste, preponderent Est Europeene, la fel și blocurile militare Nord Atlantic – NATO, având drept scop, de a opune rezistență extinderii geopolitice a sistemului politic și militar socialist, creat de către U.R.S.S. prin Tratatul de la Varșovia.

Căderea iminentă a sistemului economic de tip comunist în cadru statelor Europei de Est, accelerată de către unificarea celor două state Germane, prin consemnământul politicii de restructurare (*glasnosti*) garbaciiovistă, provoacă în ultimă instanță și dispariția imperiului sovietic. Acest fenomen de ordin geopolitic, a scos în evidență anumite dezechilibre și disfuncționalități (provocate încă de la fazele incipiente, de către fostele structuri de securitate sovietice, subordonate Rusiei), care sunt reflectate și în cadrul noilor state, ce-și găsesc spațiul geografic, pe noua hartă politică.

Astfel, Republica Moldova este prima entitate statală din fostul spațiu ex-sovietic, ce se confruntă cu procese și dislocări secesioniste artificiale, susținute de către Moscova, care finalizează cu un conflict militar. Semnarea unui acord de încetare a ostilităților militare impus

¹¹² Vasile Maxim Dr, conf. univ Universitatea Pedagogică de Stat, Ion Creangă din Chișinău, maxivali@yahoo.com

¹¹³ Viorel Paraschiv Dr. în geografie, profesor la Liceul Tehnologic Economic de Turism din Iași, str. Milcov, nr. 18A, email: paraschiv03@gmail.com

la condițiile și interesele Rusiei, facilitează apariția pe harta politică a Republicii Moldova, a unui spațiu geopolitic nerecunoscut la nivel internațional, cu denumirea de Republica Moldovenească Transnistreană.

Figure 1. Teritoriul Republicii Moldova în contextul conflictului regional

Astfel, structurile de securitate rusești se impun în Georgia acaparând Osetia de Sud și Abhazia după același model transnistrean.

Ucraina cade sub incidența agenturii de securitate rusă, încă de la faza incipientă de existență ca stat independent, astfel încât Rusia își asumă și titulatura de protectorat al existenței Ucrainei, ca entitate pe harta politică, ca urmare a denuclearizării militare, prin transmiterea focoarelor nucleare Rusiei (conform acordului de la Budapesta, din anul 1992)

Agresivitatea și pretențiile teritoriale față de Ucraina, sunt elucidate de autorii prezentului articol, încă din cadrul unei conferințe Internaționale din 2008 cu genericul „Mediul și Dezvoltarea Durabilă” (70 de ani de la fondarea Facultății de Geografie) în urma prezentării lucrării cu titlul „Model de Integrare a Republicii Moldova în UE” unde se stipulează dorința acerbă a Rusiei de acaparare a peninsulei Crimeea. Această premoniție se realizează în 2014, când spațiul respectiv trece forțat sub controlul Rusiei, care ocupă teritoriul dat, datorită unui fals plebiscit cu tentă constituțională rusească (prin admiterea fastuoasă a Crimeei în componența Federației Ruse). Statele Occidentale nu au luat o poziție dură față de acest incident geopolitic, fapt care a provocat Rusia de a-și continua politica expansionistă în estul Ucrainei, prin crearea unor enclave secesioniste în Lugansk și Donețk. Ucraina încearcă să opună rezistență militară împotriva Rusiei, care încearcă să promoveze acordul de la Minsk în care Kievul, trebuia să semneze de fapt pierderile teritoriale și din regiunea de Est, care cădeau totalmente sub controlul Rusiei.

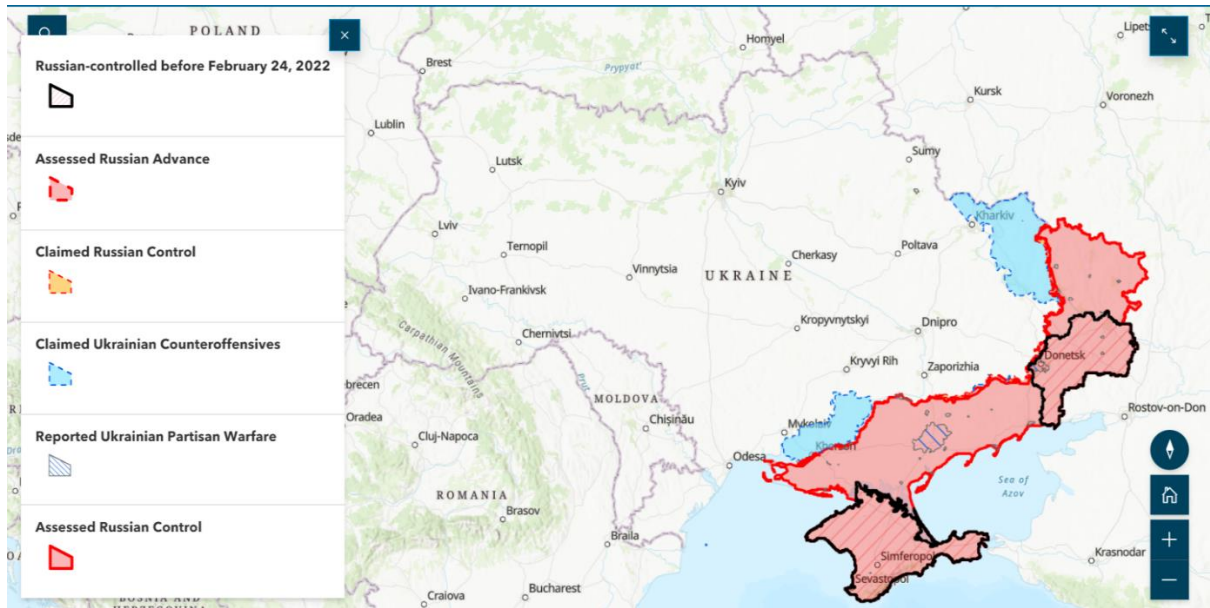

Figure 2. Assessed Control of Terrain in Ukraine as of April 11, 2023, 3:00 PM ET
 Sursa: <https://storymaps.arcgis.com/stories/36a7f6a6f5a9448496de641cf64bd375>

Agresiunea Federației Ruse din data de 24 februarie 2022 împotriva Ucrainei, scoate din amorțeală statele Europene, care de fapt reușesc în scurtă perioadă de timp, să se solidarizeze cu poporul ucrainean, prin susținerea militară și financiară. De recunoscut, că rădăcina pivotantă în susținerea Ucrainei ca stat rezistent împotriva agresiunii ruse, revine în primul rând SUA. De reamintit, că în primele faze incipiente militare, provocate de Rusia în Ucraina, SUA au stat în expectativă și numai după eroizmul și rezistența opusă de ucraineni, față de agresor a obligat administrația americană de a acorda ajutor dezinteresat Ucrainei.

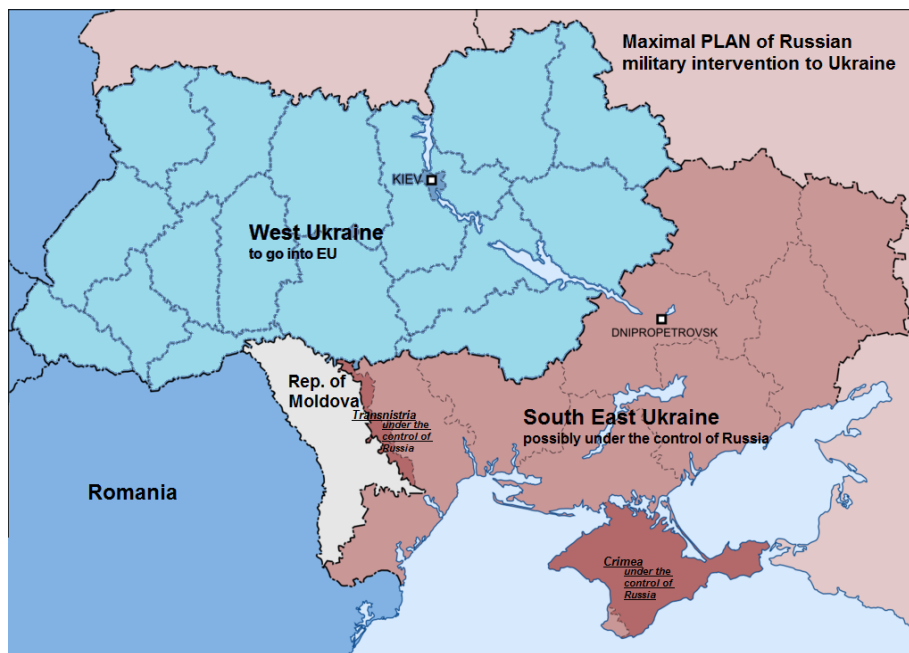

Figure 3. The Maximal Plan of Russia's military intervention in Ukraine.

Sursa: <http://www.eode.org/eode-think-tank-geopolitics-putin-moves-his-pawns-on-the-grand-chessboard-and-proposes-the-neutralization-of-kyiv-and-moldova/>

Efectele social-economice și militare dezastruoase din cadrul Rusiei (declanșate de embargourile politice, economice și financiare) susținute de majoritatea statelor lumii occidentale prin solidarizarea cu Ucraina, demonstrează incapacitatea militară a celei de a doua armate din lume, condusă de regimul agresiv putinist.

Căderea regimului politic putinist se poate realiza numai în cazul în care Ucraina va continua să fie susținută sub aspect militar, economic și financiar până la sfârșitul războiului cu victoria finală de partea ucraineană. De menționat, că viitorul UE în particular și a Europei în general, cu noi modificări calitative de pe harta politică este strâns legată de înfrângerea regimului putinist de la Moscova.

Substituirea regimului totalitar din Rusia cu un regim democratic poate fi realizat numai în condițiile în care populația majoritară va realiza că războiul provocat împotriva Ucrainei este în detrimentul Rusiei, iar continuarea acestui conflict armat poate declanșa, în ultimă instanță, destrămarea ultimului imperiu existent pe harta politică. Riscul dezintegrării Rusiei poate provoca apariția pe harta politică a unor noi entități politice statale, atât în cadrul spațiului geografic asiatic, cât și eurocaucazian din actuala Federație Rusă.

Autorul american Thomas E. Graham, în cadrul unui articol cu titlul “The prospect of Russian disintegration is low” încearcă să demonstreze anumite similitudini dintre ex-URSS și Federația Rusă în vederea eventualei dezmembrări. Se încearcă impunerea anumitor argumente de ce nu poate fi tratată Rusia ca fostul spațiu sovietic. Astfel în conformitate cu constituția sovietică, republicile unionale aveau dreptul de a părăsi uniunea (în realitate această prerogativă era imposibil de realizat). Ucraina și Belarusia aveau un statut special în cadrul ONU, fapt care stimula o poziție autonomă aparentă în cadru URSS.

Statele Baltice au fost tratate de majoritatea statelor Occidentale, ca spațiu geopolitic anexat, iar structurile statale interbelice se aflau în exil, fapt pentru care încercau să-și demonstreze existența și viabilitatea în calitate de opozanți ai regimului sovietic. Autorul mai sus amintit demonstrează vulnerabilitatea hotarelor existente de astăzi în cadrul Federației Ruse, fapt care nu poate fi considerat drept o prerogativă în vederea accelerării dezintegrării (pretenții teritoriale reciproce mai cu seamă în cadrul spațiului caucazian, având drept exemplu relațiile dintre Cecenia și Ingușetia).

Un alt argument, deși nu pare plauzibil, este dominarea ethnosului autohton de către populația rusofonă, fapt care poate stopa fenomenul secesionist (în Republica Bureată ethnosul autentic alcătuiește 25%, iar 75% revine rușilor). În spațiul geografic din Saha Iacuția ethnosul autentic alcătuiește 60%, rușii fiind la un nivel de 40%. Această entitate federală poate servi drept un eventual subiect nou pe harta politică. Nu sunt excluse apariția altor entități noi statale pe harta politică în care etnosul rus să fie dominant. Existența acestor state, din punct de vedere geopolitic, pot îndeplini funcția de “state tampon” raportate la alte puteri geoeconomice cum ar fi Japonia și China. Astfel în anii 1920-22 pe teritoriul Federației Ruse a existat un subiect cu tentă statală cu denumirea de Republică a Extremului Orient.

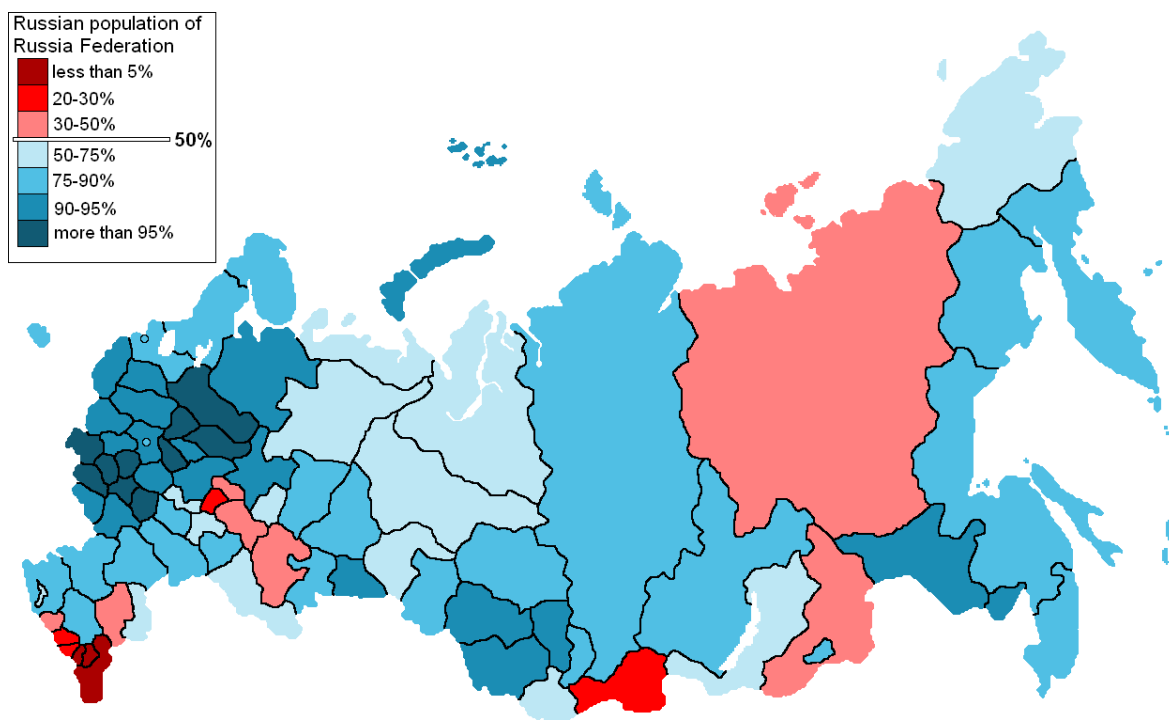

Figure 4. Distribution of Russians, 2010

Sursa:

https://en.wikipedia.org/wiki/Ethnic_groups_in_Russia#/media/File:Ethnic_Russian_population_in_the_Russian_Federation.png

Cea mai sensibilă zonă cu pretenții secesioniste este considerat Daghestanul, ce reprezintă un spațiu eterogen, cu o populație polietnică, în care avarii sunt majoritari cu peste 635 de mii, darghinții peste 357 de mii, cumâcii peste 300 mii, lezghinii peste 275 mii, rușii sunt peste 140 mii, azerii alcătuiesc în jur de 90 mii, cecenii peste 75 mii, nogaii peste 30 mii. Este cunoscut faptul, că majoritatea populației daghestaneze nu acceptă regimul fundamentalist islamic, fapt care-i unește în condiție de criză sau risc de conflicte cu substrat religios.

Tatarstanul poate să-și demonstreze entitatea statală în condițiile în care dezmembrarea Rusiei este iminentă. Pe parcursul anilor '90 se încerca impunerea cunoașterii istoriei tătarilor de către alolingvi, în special de ruși, la fel și limba, care se vroia trecută la grafia latină.

De asemenea este important de menționat faptul, că unele noi entități statale se pot forma și în regiuni unde ethnosul autohton este minoritar față de cel rusesc, Kazahstanul, care la cucerirea independenței avea în propria componență puțin sub 40% din populație de etnie kazahă, fiind precedentul istoric care confirmă această posibilitate.

Figure 5. O interpretare a unei posibile destrămări a Federației Ruse
 Sursa: <https://i.redd.it/51bqkpkzd3q71.png>

„Rusia se va dezintegra sau va deveni un stat eșuat până în 2033?”. Aceasta a fost întrebarea pusă unui grup de 167 de experți ai *Consiliului Atlantic* din Statele Unite, 77 răspunzând “Da” acestei întrebări (aproape 50%).

Invazia rusească pe scară largă a Ucrainei a eșuat să îndeplinească obiectivele majore ale Kremlinului și a accelerat procesul de dezintegrare statală. Analistul fundației “Jamestown”, Janusz Bugajsky, considerând că Rusia este aproape de sfârșitul ciclului său imperial și că formula sa curentă își pierde drastic din avânt. Nu a mai existat o perioadă, de la colapsul Uniunii Sovietice, unde Rusia să se confunde cu un număr așa de mare de crize simultane. Care la momentul de față includ inadmisibilitatea guvernului de a garanta o dezvoltare economică sustenabilă, disparități crescânde dintre Moscova și periferiile țării și nu în ultimul rând perspectiva unei înfrângeri (sau cel puțin un impas) în domeniul militar ce va rezulta în sancțiuni economice exponențial de severe.

Concluzii. Argumentele ce sugerează colapsul inerent a Federației Ruse nu este doar un scenariu abstract. Cu siguranță acesta nu este un eveniment de proximitate finalitate, însă mărimea gigantului rusesc, resursele sale umane, militare și naturale fac din această perspectivă un prognostic real. Implicațiile haosului militar, politic și economic din ultimele zile, sugerează un eventual colaps a Federației Ruse cu un scenariu al dezmembrării statului imperial într-o multitudine de state.

BIBLIOGRAFIE

Maxim V., „Unele aspecte geopolitice legate de infrastructura căilor de transport din Basarabia”, în *Politica Marilor Puteri în Balcani și Europa Centrală - Materialele simpozionului internațional*, Chișinău 2014, In Honorem Gheorghe Gonța, p.404-409. ISBN 978-9975-115-14-8. Chișinău, 2013.
 Maxim, V., „Aspecte de integrare economică prin prisma rețelelor de transport din cadrul Republicii Moldova”, în *Progrese în teoria deciziilor economice în condiții de risc și incertitudine*, Iași, Tehnoprogres, România 2013, Vol. XXIII, pp. 68-74. ISBN 978-606-687-043-6.

Maxim V., „Fenomene integraționiste din cadrul Europei de Sud - Est: aspecte Geopolitice”, în cadrul lucrărilor Seminarului Geografic Internațional „Dimitrie Cantemir”, din 16-18 octombrie 2015 Iași, România.

Maxim V., Buga O., „Similitudini între Geografia Politică și Geopolitică cu referință la Republica Moldova” în *Teoria și practica administrării publice*. Materiale ale conferinței științifico-practice cu participare internațională 20 mai 2016 pp.173-176. ISBN 978-9975-3019-6-1. Chișinău 2016.

Maxim V., „Similitudini Economice și Politice între cele două state Românești”, în cadrul lucrărilor Seminarului Geografic Internațional “Dimitrie Cantemir”, 20-23 octombrie 2016 Iași, România.

<https://storymaps.arcgis.com/stories/36a7f6a6f5a9448496de641cf64bd375>

<http://www.eode.org/eode-think-tank-geopolitics-putin-moves-his-pawns-on-the-grand-chessboard-and-proposes-the-neutralization-of-kiev-and-moldova/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Ethnic_groups_in_Russia#/media/File:Ethnic_Russian_population_in_the_Russian_Federation.png :

<https://i.redd.it/5lbqpkzd3q71.png>

Opere literare care - și corespund (I) Corresponding literary works (I)

Burghelia Ionelia¹¹⁴

Rezumat. Articolul este o abordare paralelă a două personalități ale literelor din culturi total diferite și din perioade diferite care au marcat literaturile țărilor lor. Dominanta comună a operelor analizate are reverberații care trimit spre interdisciplinaritate și mondializare a societății actuale.

Cuvinte-cheie: *literatură, cultură, Amos Oz, Ion Creangă*

Abstract. This article is a parallel approach to two personalities from totally different cultures and periods of time who marked the literatures of their countries. The common dominance of the analyzed works has reverberations that send towards interdisciplinarity and globalization of today's society.

Keywords: literature, culture, Amos Oz, Ion Creangă

Ion Creangă și Amos Oz, doi scriitori care au trăit în perioade de timp diferite, aparținând unor popoare și unor culturi diferite – română și evreiască - au abordat în scrierile lor, „Dănilă Prepeleac” , respectiv „Sumki” , aceleași teme: familia, societatea, norocul, devenirea, aventura.

Procedeele de realizare a personajului principal, în fiecare din cele două creații epice menționate, este similar: fața și reversul, perspective prezentate în manieră plină de inventivitate și de savoare. În prima parte a celor două opere, cea dintâi fiind o poveste spumoasă, iar cealaltă un micro-roman, protagoniștii sunt naivii lumii în care trăiesc, fie că este vorba de propriile familii, fie că ne raportăm la mediul social din care fac parte, în care actanții se străduiesc să se integreze; în partea a doua a textului, fiecare din cei doi protagoniști, Dănilă și Sumki, depășesc eticheta sub semnul căreia se află existența lor, descoperindu-și adevărata identitate, profunzimile lor sufletești, mentale și morale. Și, nu în ultimul rând, aceștia află și își asumă că pot fi diferiți de ceilalți oameni, având dreptul să nu se simtăamnați din acest motiv.

Ideea de a da un nume atât de inspirat eroului poveștii sale, reflectă marea inspirație a celui mai talentat dintre povestitorii literaturii române – Ion Creangă. „Prepeleacul” nu este altceva decât un par, așadar un ram desfrunzit, înfipt în pământ, în care se pun, la țară, oalele spălate, spre a se usca; prăjina aceasta bifurcată, înfiptă în pământ, constituie axul în jurul căruia se clădește căpița de fân, aceasta fiind o altă menire a „prepeleacului” . De asemenea, sârma pe care se întind rufele spălate este înălțată cu un prepeleac. Etimologia termenului este necunoscută, dar din conținutul cuvântului rezultă că obiectul acesta „ cu crăcane” este amplasat, după cum se manifestă voința altcuiva, într-un loc al curții sau, poate, chiar în spatele casei, unde femeile pun hainele la zvântat. Cel de-al patrulea sens al cuvântului este de „scară rudimentară formată dintr-un stâlp prin care sunt trecute cuie lungi de lemn, care servesc drept trepte”. Acest înțeles ni-l dezvăluie, iarăși, pe Dănilă, ca pe un ins călcat în picioare de ceilalți,

¹¹⁴profesor de limba română la Școala Gimnazială „O.D. Renea” – Focșani, județul Vrancea, e-mail: ioneliaburghelia@yahoo.com

obișnuiți să nu le pese de sentimentele sau de frământările lui. Fratele cel căpătuit al personajului nu se mai obosește să înțeleagă de ce *istalalt* acționează numai anapoda. Acest lucru arată că de la cea mai mică vârstă, Dănilă a fost catalogat, după care familia / comunitatea nu s-a mai chinuit să-și dea explicații despre faptele lui, realizate „pe dos” față de normă. Răspunsul fratelui mai mare, cel „harnic, grijuliv și chiabur”, când mezinul îi împărtășește pășaniile sale, este de fiecare dată la fel: „Mă, da drept să-ți spun, că mare nătărău mai ești!”. Dezaprobarea rămâne la stadiul de verbalizare, însă întâiul născut nu propune o cale de ameliorare a situației, lăsându-l pe Dănilă „să se scalde în apele lui”.

„Sumki” este tot o poreclă, așa că personajele își corespund și prin acest aspect. Protagonistul din micro-romanul (apărut în anul 1977) aparținând lui Amos Oz este copilul unic al unei familii evreiești, crescut în spiritul unei rigurozități și cu o prea mare severitate din partea tatălui. Întâmplările sunt plasate în Ierusalimul ocupat de britanici încă, după Al Doilea Război Mondial. Băiatul are unsprezece ani, iar la sărbătoarea Shavuot primește de la unchiul său excentric, Tzemah, care întrupează spiritul liber al omului, depășind regulile inutile și procustiene pentru ființa umană, o bicicletă. Acest dar îl va pune pe copil în situația de a experimenta aventuri care altfel i-ar fi fost complet inaccesibile. Cognomenul cu care se pricopsește i se trage de la aceea că le împărtășește colegilor săi o dorință pe care o are: aceea de a porni într-o aventură de explorare a unor zone îndepărtate, la muntele Moab, pe care să-l escaladeze, să vadă culmile Himalayei, iar apoi să se îndrepte spre deșerturile Africii. Izvoarele râului Zambezi, din Obangi-Shari, reprezintă punctul *terminus* al călătoriei, întrucât înseamnă de fapt întâlnirea cu sine, cel care s-a lepădat de formalități, de conveniențe și de toate aspectele induse, neautentice ale personalității sale.

Este de remarcă faptul că atât Dănilă, cât și Sumki, se confruntă cu frica de familia în fața căreia greșește, cu rușinea de a nu fi făcut lucrurile conform așteptărilor oamenilor din jur, cu abandonul – căci primului i se sugerează de către fratele său să ia calea călugăriei, iar pe cel de-al doilea tatăl îl palmuiește, fără a aștepta vreo mărturisire sau o explicație din partea fiului, care apare acasă deposedat de bicicleta sa marca Raleigh. Reacția lui Sumki este să fugă cât mai departe. De asemenea, cititorul intuiește la personajul lui Creangă bullyingul pe care acesta l-a îndurat, chiar dacă ne raportăm doar la porecla pe care el a primit-o din partea consătenilor. Se știe însă că aproape niciodată „agresorii” nu se limitează doar la etapele incipiente ale bullyingului, trecând cu rapiditate de la vorbe, la fapte. Iar Dănilă al nostru devine PREPELEACUL tocmai fiindcă este tratat ca un obiect pe care-l muți de colo, colo și căruia i se dă o utilitate sau rămâne la stadiul de lucru de decor.

Ne aflăm tot în limitele primei părți a fiecăreia din cele două scrieri. Să urmărim puțin cum anume ajung protagoniștii să piardă ceea ce au ei pe lume mai scump și, mai ales, să înțelegem de ce. Dănilă este îndemnat de fratele mai mare să vândă perechea de boi „mari și frumoși” și să-și cumpere „alții mai mici”, iar cu banii rămași să obțină și un car. Însă fiindcă lui „îi mâncau câinii din traistă”, face în repetate rânduri troc și ajunge să dea boii pe un car fără animale de povară, apoi să schimbe carul pe o capră, după care dă cornuta pe un gânsac, pe care-l oferă în schimbul unei sacoșe goale. Ajuns la poarta celui cu care s-a sfătuit, nevenindu-i nici lui a crede cât de păgubos a judecat și a acționat, protagonistul îi oferă fratelui punga: „ - Îți dau și dumitale punga asta, că eu n-am ce face cu dânsa. ” . Însă „ Gura păcătosului adevăr grăiește”, căci, la finalul întâmplărilor, mucalitului sătean chiar nu-i va trebui punga, primind de la diavoliile ale căror domenii voia a le transformate în lăcaș dedicat divinității - „ un burduf de bivoli plin cu bani”. Grație acestei victorii asupra vrăjmașului, protagonistul „s-a desfătat până la adânci bătrânețe, văzându-și pe fiii fiilor săi împrejurul mesei

sale. ” . Poate că învingerea diavolilor nu e altceva decât biruința lui Dănilă asupra mentalității lumii sătești în care trăiește. El, PREPELEACUL, a înălțat culmea de rufela o distanță considerabilă, lăsându-i pe toți să-l privească, admirativ de astă dată: a reușit să-și asigure o bunăstare considerabilă, biruind cele mai inveterate forțe din această lume, anume cele care te mutilează lăuntric. Ar mai fi ceva de precizat. De multeori, familia și lumea căreia aceasta îi este subscrisă, te învață aproape mereu să încerci *să ai*, dar nu și să te străduiești *să fii*. Personajului eponim îi reușesc ambele, ordinea fiind inversă, fiindcă Dănilă *este* din ce în ce mai mult *el însuși*, cu cât se îndepărtează de mediul care l-a stigmatizat. Și, *fiind*, ajunge în mod fericit și la *a avea*.

În paralel, personajul eponim din romanul „Sumki” este înșelat de cei din jur, mai întâi de prietenul Aldo, care încheie chiar un contract, potrivit căruia bicicleta primită cadou de protagonist devine proprietatea lui, el necedând o întregă jucărie, ci doar o parte din trenulețul electric și din șinele acestuia. Desigur, cu o locomotivă mică, de rezervă, nu cu aceea maiestuoasă care fascina pe orice privitor. Sumki își modifică planurile de călătorie, imaginația fără frâu îl face să vizualizeze drumul străbătut în uluitoarea jucărie, căci și închipuirea e o formă de a te deplasa în spațiu și timp. Huliganul clasei, Goel Germanski, îl lasă fără prețioasa jucărie, obligându-l să accepte un câine-lup, al cărui nume, Paznic, ar fi trebuit să-i dea de gândit lui Sumki. Desigur că mârșăvia lui Goel este și mai mare, fiindcă îl șantajează pe băiat că îi va face publice textele scrise pentru fata de care este îndrăgostit. Apoi îi promite că îl va primi în frăția RĂZBUNĂTORILOR, îi vorbește la persoana a doua și-l face să se simtă cel mai fericit om: „numai sufletul din pieptul meu ciripea ca o pasăre nebună, am un lup, am un lup, am un lup tânăr... ”. Imaginația îl face pe Sumki să se vadă pornit în călătoria prin junglă, către izvoarele râului Zambezi, luptând cu un trib de canibali și salvat de Paznic al său, care în realitate, la primul șuiert scos de adevăratul și singurul stăpân, Goel, scapă din șnurul cu care fusese legată cutia cu trenulețul, dispărând fără urmă și lăsându-l pe exploratorul nostru închipuit „singur și cu mâinile goale” . „Mie ce mi-a rămas? ” , se întreabă el. „Doar o bucățică din panglica cu care Aldo Castelnuovo a legat cutia trenulețului, iar Goel Germanski, gâtul câinelui. Asta-i viața. ” . Cum nici Dănilă nu s-a întors cu mâna goală de la târg, nici băiatul acesta nu rămâne chiar fără nicio comoară, fiindcă în curtea sinagogii în care se dusese pentru a reflecta, găsește o ascuțitoare metalică, căreia mintea copilului îi va atribui nu doar ascuțirea creioanelor, ci o vede „pe post de tanc în timpul luptelor cu nasturi pe care le purtam pe covor” .

Tatăl, însă, nu va înțelege și nici nu-i va da copilului șansa să se justifice. Va clarifica situația cu palma, iar copilul își va dori să fugă de acasă, din oraș și să nu se mai întoarcă niciodată. În ziua aceea suferise prea multe abuzuri, unul de la prietenul său chiar, Aldo, pe care el nu concepe, însă , a-l trăda, întrucât acest lucru ar fi însemnat ca fiul afaceriștilor Castelnuovo să fie drastic pedepsit.

În partea a doua a celor două creații literare narative lucrurile iau o întorsătură neașteptată, iar protagoniștii vor avea prilejul să-și arate adevărata identitate. Unul va găsi în sine puterea, răspunsul de a nu mai fi nătărăul satului. Acesta este mucalitul, versatul Dănilă Prepeleac. Vom vedea și cum se explică această nouă ipostază a personajului. Sumki, fiind un copil de doar unsprezece ani, va avea nevoie de un model uman, echilibrat, care să-l trateze ca pe un egal de o vârstă mai fragedă. Și poate că tocmai naivitatea lui, pe care nici el nu și-o explică prea bine, alături de generozitatea și de asumarea urmărilor (pedepsei din partea tatălui) , vor constitui pentru el o șansă. Iar aceasta va veni din partea tatălui fetei de care el este

îndrăgostit, Esti. Ipostaza celor doi protagoniști de ființe reabilite va fi prezentată în partea a doua a acestui studiu.

V.
MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE GEOGRAFICE. PROIECTE ȘI
PROGRAME. GEO-TURISM

La Wieliczka, în universul unic al celei mai cunoscute saline din Polonia At Wieliczka, in the unique universe of the most famous Polish salt mine

EpureTeodor¹¹⁵

Rezumat. La doar 10 km S de Cracovia, într-un spațiu de un pitoresc aparte se află cel mai reprezentativ obiectiv turistic din Polonia, cel puțin așa este considerat acest spațiu subteran de o extindere remarcabilă. Această salină are o vârstă care se apropie de un mileniu, lungimea totală a galeriilor depășește 300 km, un ansamblu de șantiere subterane, care au fost cândva active, 3000 de camere. Adâncimea maximă până la care se coboară este de 327 m. Coborând, cu ajutorul ghizilor în acest spațiu unic ai posibilitatea să te familiarizezi atât cu modul în care se exploata sarea în diferite momente ale istoriei, să cunoști puțin din istoria Poloniei, să te reculegi în capelele subterane și să încerci anumite stări specifice traiului din adâncuri terestre. Localitatea în care se află salina este deosebit de cochetă iar peisajul este plăcut.

Cuvinte cheie: *Wieliczka, salină, univers subteran, puțuri de exploatare, turism.*

Abstract. Only 10km S of Krakow, in a particularly picturesque environment, there is the most representative tourist attraction in Poland, at least that's how this remarkable underground area is considered. This salt mine has an age approaching a millennium, the total length of the galleries exceeds 300 km, a set of underground construction sites, which were once active, 3000 rooms. The maximum depth is 327 m. By descending, with the help of the guides in this unique space, you have the opportunity to familiarize yourself with how salt was exploited in different historical eras, to know a little about the history of Poland, to relax in the underground chapels and to experience certain states specific to living in the depths of the earth. The town where the salt mine is located is particularly charming and the landscape is nice.

Keywords: *Wieliczka, salt mine, underground universe, mining wells, tourism.*

Introducere. Mina de sare de la Wieliczka este una dintre cele mai cunoscute din Polonia, dată fiind și vârsta sa venerabilă de peste 900 de ani, extinderea excepțională a galeriilor și numeroasele provocări la care ești supus odată cu pătrunderea în acest spațiu unic. Mina a fost inclusă în anul 1978 pe lista UNESCO, care include cele mai valoroase obiective naturale și culturale ale umanității. Practic, la fiecare pas ai ocazia să studiezi modul în care se extrăgea sarea în diferite perioade istorice, să cunoști uneltele rudimentare din perioada medievală și utilajele moderne din perioada actuală. Alături de acest aspect pur tehnologic, parcursul galeriilor îți oferă și marea șansă să te reculegi în capelele subterane, respectiv capela Sfânta Kinga, unde se află și o statuie dăltuită în sare a papei Ioan Paul al II-lea, capela Sfânta Cruce și capela Sfântu Ioan, numeroase culoare și galerii, lacuri subterane. Când traseul subteran este aproape de final ai și surpriza unui mic concert simfonic, care coboară parcă pe o scară care vine de nicăieri și se termină în adâncuri. Coborârea în mină se face prin puțul Danilovicz, iar dintre cele mai interesante spații amenajate în subteran menționăm sala Ursula, din care se desprind mai multe galerii, aici exploatarea s-a făcut începând din anul 1649 timp de aproape 40 de ani, camera Cazimir cel Mare, unde putem remarca folosirea cailor în exploatarea sării, sala Kunegunda, unde putem remarca macheta unei așezări neolitice, primii

¹¹⁵ Profesor de geografie și limba franceză în Școala Gimnazială *Adrian Porumboiu* din Muntenii de Jos, județul Vaslui / Liceul Teoretic *Emil Racoviță* Vaslui, e-mail: epureteodor67@yahoo.com

locuitori ai acestor locuri, capela Sfânta Cruce, cu o impresionantă icoană dăltuită în sare, capela Sfintei Kunegunda, un spațiu generos, cu candelabre pe schelet din lemn și elemente din cristale de sare, este un loc amenajat pentru slujbe, cu bănci și spații de rugăciune, camera Erasm Baracz, unde se află un lac salin de un albastru-turcoaz, surprinzător dar și camera Weimar cu un lac salin mai mare de formă rectangulară, camera Warszawa (Varșovia) un spațiu foarte vast în care se organizează diferite evenimente culturale. Pentru că parcursul este destul de lung (cel puțin 2 ore, fără timpii de așteptare) aproape de ieșire se află un restaurant subteran și o sală cu suveniruri și bănci pentru odihnă sau pentru servirea unui sandwich. Revenirea la suprafață se face cu ajutorul unui lift iar sus te așteaptă un mare spațiu din care poți cumpăra suveniruri sau poți admira istoria salinei. În prezent salina este aproape exclusiv spațiu turistic, deși se mai extrag mici cantități de sare. Anual peste un milion de turiști vizitează mina iar tururile ghidate pentru turiștii străini este programat în limbile engleză, germană, franceză, italiană, rusă și spaniolă, în sezonul cald între 7:30 și 19:30 iar în sezonul rece între orele 8:00 și 17:00.

Fig. 1 Panouri de informare

Fig. 2 Intrarea principală pentru turiști individuali

Discuții. Este a doua zi din anul 2023, după un minunat, dar scurt sejur la Cracovia, ne pregătim să părăsim Polonia dar mai avem un important obiectiv, Mina Wieliczka. Plecăm la ora 9 din Cracovia și ajungem foarte repede, deoarece între cele 2 localități nu sunt mai mult de 10 km. Încă de la primii pași îmi place foarte mult locul, este o curățenie de farmacie, un mare parc pe care îl traversăm într-un urcuș ușor, apoi avem în față construcțiile care prevestesc existența unui vast spațiu de lucru atât subteran cât și de suprafață. Așteptăm, pentru că sunt foarte multe grupuri, dar, iată, că ne preiau cei 2 ghizi Martyn și Ursula (fig. 3), ni se atașează instrumente de ascultare pentru că trebuie să fim atenți atât la explicații cât și la unele reguli importante privind circulația în astfel de spații subterane (fig. 1 și 2). Ne adunăm în fața unei uși masive din lemn, parcurgem un culoar și apoi începem circuitul, dincolo de culoarele înguste ne așteaptă surprize plăcute, camere-muzeu, ansambluri sculpturale, machete și utilaje în mărime naturală, scări din lemn de urcat sau coborât. Dacă întâlnim alte grupuri așteptăm pentru a nu aglomera parcursul apoi repornim, spațiile de reculegere și rugăciune nu lipsesc, unele sunt chiar foarte generoase, dar avem ocazia să ascultăm și sunetele indicibile ale unei muzici care parcă ar coborî de undeva din neant pentru a ne încânta simțurile. Nimic nu lipsește pentru ca spectacolul să fie total, avem și camere în care cândva se exploata sarea, avem spații de odihnă, avem spații comerciale, dar mai presus de toate avem ocazia să ne exersăm capacitățile noastre motrice. Ne oprim demai multe ori dar cel mai mult stăm în capela Sfânta Kinga (fig. 4), un spațiu destul de vast în care nu știi ce să admiri mai mult, frumusețea

tablourilor votive, statuetele din sare ale unor personalități sau sfinți, sau candelabrele cu elemente din cristale de sare. Mai avem puțin și ne pregătim să ieșim, urcăm în grupuri mici cu un lift care ne scoate într-un magazin de suveniruri (fig. 5) apoi ne pregătim să părăsim și aceste locuri în așteptarea altor minunate surprize ale acestei ierni atât de atipice.

Fig. 3 Ghida noastră

Fig. 4 Capela Sf. Kinga

Fig. 5. Magazin de suveniruri..... picante

Odată ajunși din nou la lumină avem timp să admirăm, din mers, locurile, clădiri cu acoperișuri colorate, străzi bine conturate și o vreme de primăvară. Trecem prin locul de baștină a lui Karol Woityla (Papa Ioan Paul al II lea), apoi ne apropiem de Munții Tatra dar putem zări și piscurile mai scunde ale Beskizilor și cunoscuta stațiune Zakopane, la Nowy Targ oprim pentru a ne cheltui eventualii zloți, dar și pentru a admira crestele semețe ale Munților Tatra împodobiți cu zăpada unei ierni parcimonioase (fig. 6).

Fig. 6. Zăpada de la granița dintre Polonia și Slovacia

Concluzii.Unul dintre reperele cele mai căutate din Polonia este și ocna Wyeliczka situată la mică distanță de minunatul oraș Cracovia. Este un spațiu deosebit de bogat în elemente de tot interesul care ne introduc în atmosfera unui univers subteran unde munca era deosebit de solicitantă. Este un loc demn de tot interesul pentru că este bine amenajat, pentru elementele inedite pe care le adăpostește, pentru amai vedea și altceva, pentru a te informa. Situaarea la mică distanță de Cracovia, face din acest obiectiv o destinație foarte căutată. În cele peste 3000 de camere poți descoperi lucruri care îți trezesc mereu interesul deși parcursul turistic nu cuprinde decât o mică parte din acestea.

BIBLIOGRAFIE

Agnieszka Wolanska, *Wieliczka- ancienne mine de sel-itineraire touristique*- Maison D'Edition KarpatyAndrzejLaczynski, Krakow, 2016

Simpozioane geografice omagiale internaționale la Iași, în 2023 International tribute geographical symposia in Iasi (2023)

Paraschiv Viorel¹¹⁶, Voicu Cristina Georgiana¹

Rezumat. În acest an post-pandemic s-au reluat cu participarea directă două simpozioane de tradiție pentru lumea geografică ieșeană, în organizarea Departamentului de Geografie al Facultății de geografie și Geologie din Universitatea „Alexandru Iona Cuza” din Iași. Aceste două evenimente științifice au fost dedicate mentorilor acestor simpozioane în timp, respectiv profesorii emeriti Ioan Donisă și Liviu Apostol.

Cuvinte-cheie: *GIS, mediu, cercetare, devotament științific*

Abstract. In this post-pandemic year, two traditional geographical symposia in Iași were resumed with direct participation, organized by the Department of Geography at the Faculty of Geography and Geology of Alexandru Iona Cuza University of Iași. These two scientific events were dedicated to the mentors of these symposia over time, the emeritus professors Ioan Donisă and Liviu Apostol respectively.

Keywords: *GIS, environment, research, scientific commitment*

Simpozionul Internațional de Sisteme Informaționale Geografice și Teledetecție, ediția a XXIX-a, 30 martie 2023 - In memoriam Prof. Univ. Emerit dr., DHC Ioan Donisă -.

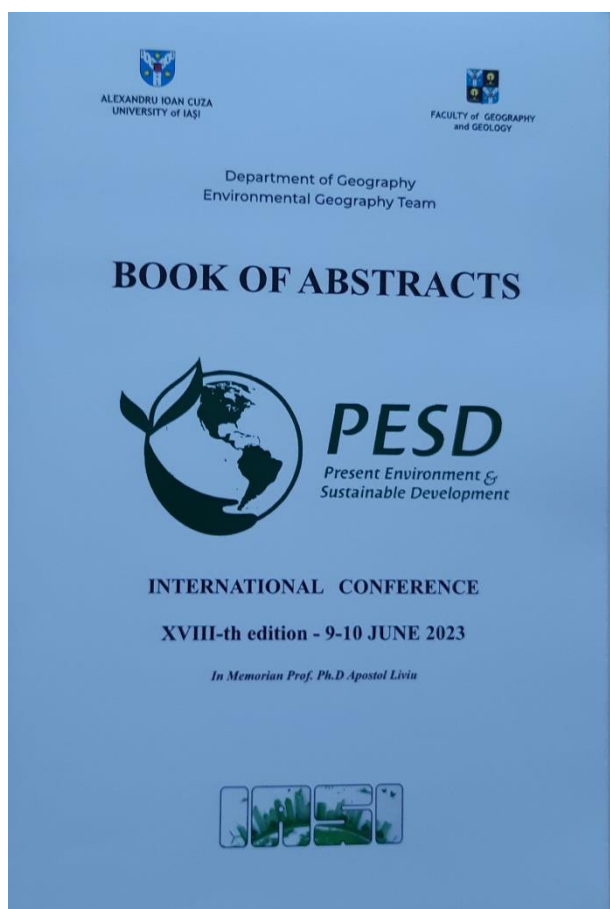
S-a desfășurat sub denumirea „Backup Edition SIG 2023” și a fost organizat de către Departamentul de Geografie din Facultatea de Geografie și Geologie, în parteneriat cu Asociația *Envirogis*.

Au fost înscrise 38 de lucrări științifice, realizate 120 de cercetători grupați grupați pe 4 secțiuni. Participanții au provenit majoritar din instituțiile partenere ale simpozionului, ce a fost organizat pentru prima dată la Iași de profesorul Ioan Donisă în 28 octombrie 1993. Partenerii consecvenți ai simpozionului sunt: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și fosta Universitatea de Stat din Tiraspol cu sediul la Chișinău, Institutul de Ecologie și Geografie al Academiei Moldovei, Academia România Filiala Iași, Universitatea Tehnică „Gh. Asachi” din Iași, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj Napoca, Universitatea Agrară de Stat din Republica Moldova, Asociația Geo-Spațial București. Din

partea familiei profesorului Ioan Donisă, a doamnei profesoare Angelica Donisă, a fost transmis un

¹¹⁶ Redacția revistei, e-mail: paraschiv03@gmail.com și voicucristina2004@yahoo.fr

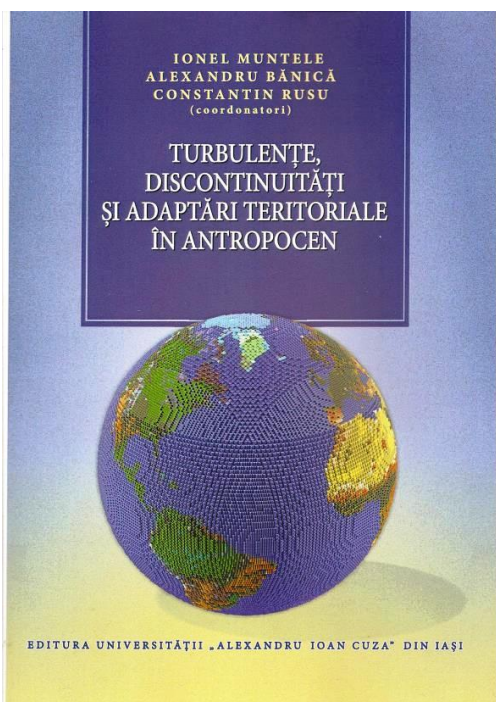
mesaj de susținere pentru evenimentul științific, însoțit de mulțumirile adresate organizatorilor pentru faptul că nu au uitat de activitatea depusă de soțul său în universitatea ieșeană.

Conferința Internațională *Present Environment and Sustainable Development*, ediția a XVIII-a, a fost dedicată memoriei **Prof. univ. dr. emerit Liviu Apostol** de numele căruia se leagă evoluția manifestării științifice și a revistei conferinței, indexată internațional ISI.

Din partea familiei profesorului Liviu Apostol a fost prezentă și a rostit un mesaj emoționant fiica acestuia, Livia Farcaș. Conferința a fost organizată în zilele de 9-10 iunie 2023 și a avut o aplicație de teren de o zi în județul Neamț. Au fost înscrise 83 de comunicări pe secțiuni, realizate individual sau în echipă de 221 de cercetători. Participarea internațională a fost mai ales din Republica Moldova și Ucraina, acolo unde profesorul Apostol a avut numeroase și rodnice contacte științifice, dar și din India. O secțiune foarte densă a fost cea de „postere”, cu numeroase cercetări interdisciplinare și de actualitate, cu o prezentare încântătoare din punct de vedere grafic și cartografic.

**VI.
RECENZII. NOTE**

**Ionel Muntele, Alexandru Bănică,
Constantin Rusu (coordonatori)**
***Turbulențe, discontinuități și adaptări
teritoriale în Antropocen***
**Editura Universității „Alexandru Ioan
Cuza” din Iași, 2022, 197 pag., ISBN 978-
606-714-731-5**

Acest volum cuprinde comunicările susținute la Simpozionul de Geografie organizat la Filiala Iași a Academiei Române, în cadrul Zilelor Academice Ieșene din octombrie 2021, dedicat aniversării a 80 de ani de către Prof. univ. dr. membru corespondent al Academiei Române, Alexandru Ungureanu.

Volumul cuprinde 9 articole, care analizează subiecte de actualitate științifică pentru geografie și

societate în general:

- *Rolul inovației în creșterea capacității și capabilităților de reziliență la dezastre*, de Alex. Bănică și Ionel Muntele;
- *Transformări ale conceptului de multi-hazard și ale manifestărilor sale sub impactul pandemiei Covid-19*, de Andra-Cosmina Albulescu, A. Grozavu și Daniela Larion;
- *Impactul pandemiei Covid-19 în România: context, disparități teritoriale și reziliență*, de I. Muntele, A. Bănică, Simona-Andreea Ursache (Dumitriu);
- *Discontinuități ale incidenței principalelor cauze de deces în Europa, în perioada 1990-2017*, de Simona-Andreea Ursache (Dumitriu), V.R. Gabor, I. Muntele;
- *Turbulențe, disparități și factori determinanți în dinamica aglomerațiilor urbane din Europa*, de I. Muntele, A. Bănică, Marinela Istrate;
- *Moștenirea industrial-minieră, factor de dezvoltare locală*, de Marinela Istrate, A. Rusu, Alina-Violeta Munteanu
- *Capital uman din România: tipare teritoriale și importanța economică*, de Daniela-Andreea Damian, M. Eva, C. Iașu;
- *Analiza solurilor cu exces de săruri din șesul Bahluiului în sectorul Banu-Brătuleni*, de Cristina-Oana Stan, R.G. Pârnău, B. Roșca.

Ionel Boamfă i-a dedicat un emoționant articol Profesorului Alexandru Ungureanu la 80 de ani.

Cuvântul înainte semnat de profesorul univ. emerit Constantin Rusu susține ideile propagate din prezentul volum, realizând o succintă trecere în revistă a noțiunii ”Antropocen” cu toate determinările și derivațiile sale spațiale și temporale.

Dr. Paraschiv Viorel
- Redacția -

Ioan MĂRCULEȚ (coordonator), *România – 32 de superlative fizico-geografice*, Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București, ISBN 978-973-0-38081-1, București, 2023, 51 pag.

Lucrarea „România – 32 de superlative fizico-geografice” – apărută în anul 2023, a fost realizată prin contribuția a 13 elevi din clasele a IX-a și a X-a ale Colegiului Național „Ion Luca Caragiale”, București, sub coordonarea prof. dr. Ioan MĂRCULEȚ și cu sprijinul cercetătoarei dr. Cătălina MĂRCULEȚ – constituie un volum ce prezintă 32 dintre cele mai relevante recorduri și singularități aparținând geografiei fizice: munți, podișuri, dealuri, câmpii, defileuri, peșteri, păduri etc. din România.

La conceperea și finalizarea lucrării au contribuit prof. dr. Ioan MĂRCULEȚ (Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București), cercet. dr. Cătălina MĂRCULEȚ (Institutul de Geografie al Academiei Române), Halil Ibrahim ARTUT (cl. a X-a I), Antonia Maria BLEBEA (cl. a X-a I), Bianca-Elena BURLACU (cl. a X-a I), Matei COMĂNESCU (cl. a X-a I), Diana Alexandra Corneanu (cl. a X-a I), Filip ENACHE (cl. a X-a I), Natalia IORDACHE (cl. a X-a H), Sara IORDACHE (cl. a X-a H), Medeea-Ana MITROI (cl. a X-a J), Maria Gabriela PÂRVU (cl. a X-a H), Mircea POPESCU (cl. a IX-a J), Alessia Maria VASILACHE (cl. a X-a I) și Maria Theodora ZEVEDEI (cl. a X-a I).

Volumul, prin cele 32 de recorduri și singularități geografice naționale, se adresează atât persoanelor pasionate de geografie, cât și celor interesate de a afla mai multe aspecte despre țara noastră, România, iar pentru realizarea sa autorii au consultat numeroase cărți și articole de specialitate, site-uri pe internet ș.a. ce se regăsesc în capitolul *Bibliografie*.

La realizarea în forma actuală a lucrării, autorii au fost sprijiniți de un colectiv alcătuit din editor și referenți: Prof. gr. I. Andreia Bodea (Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București), Conf. univ. dr. Marius-Laurențiu Lungu (Universitatea „Ovidius”, Constanța), Prof. gr. I. Ramona Costache (Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București), Prof. dr. Liliana Matasariu (Colegiul Național „Sfântul Sava”, București) și Prof. gr. I. Cristiana Mihaela Miron (Școala Gimnazială nr. 7, București).

Lucrarea se încheie cu un rezumat în limba engleză, tradus de prof. dr. Anca Vulcanescu-Florea și prof. dr. Daniela Tănăsescu, din Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București.

**Artut Halil Ibrahim, elec în clasa a X-a I
Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București**

PE MALURILE PRUTULUI

- *revistă bianuală de educație geografică* -

DRAGI PRIETENI,

Revista noastră este un proiect de educație și cultură geografică prin intermediul unei publicații a românilor din țară și diaspora! Prutul, din nefericire, pentru istoria ultimilor 200 de ani, a reprezentat o barieră naturală împotriva poporului român și, tocmai de aceea, proiectul nostru trebuie să dea un imbold al regăsirii noastre ca neam...!

Revista va fi patronată pentru început de Societatea Geografică „Gheorghe I. Năstase”, dar și de ONG-uri din România care se oferă să sprijine activitatea redacției. Va apărea în format electronic pe o pagină proprie și va fi administrată de un colectiv editorial și un consiliu de administrație. Vor funcționa redacții la Iași, Chișinău și Cernăuți. Comitetul științific al revistei va cuprinde personalități științifice ale geografiei românești. Un număr de cca 10 corespondenți și colaboratori externi va fi afiliat redacției (din SUA, Canada, Australia, Italia, Marea Britanie, Spania, Franța, Grecia ș.a.)

TERMENELE LIMITĂ DE PRIMIRE A ARTICOLELOR ÎN REDACȚIE sunt **15 iunie și 15 noiembrie**. Cele două numere/an vor apărea având drept reperele temporale: Ziua națională a tuturor românilor (1 decembrie) și solstițiul de vară.

Vă rugăm să ne trimiteți articolele numai în format electronic pe adresa de e-mail: **paraschiv03@gmail.com**, respectând următoarele cerințe de tehnoredactare:

- a) textul se scrie cu diacritice, pe format A4 standard, font *Times New Roman*, mărimea 12, margini egale 2 cm, distanța dintre rânduri va fi de 1.15. Preferabil ca lucrările să aibă un număr par de 2 - 10 pagini;
- b) titlul lucrării va fi scris cu font mic *Times New Roman* 14 pt, bold, centrat, urmat de două rânduri libere;
- c) numele și prenumele fiecărui autor se va scrie cu *Times New Roman* 12 pt, bold, centrat, la două rânduri sub titlu (exemplu: Voicu Cristina¹, Marin Viorel²).
- d) textul va fi însoțit de un scurt rezumat în limba română (maxim 150 cuvinte) și de 3-5 cuvinte-cheie, *Times New Roman* 11 pt, la 1,15 spațiere, care vor fi traduse de redacție în limba engleză;
- e) elementele foto, cele grafice și cartografice, vor fi color/alb negru și înserate explicativ în text, cu trimitere directă la informația letrică (figura/foto/tabelul nr.....). Definirea lor se face cu *Times New Roman* 10 pt., bold doar titulatura, cum ar fi: Figura sau Fotografia. Pentru *Tabel* folosim italic simplu, TNR 10 pt;

Exemplu:

Fig. nr. 1. Tip de sat risipit în Culoarul Rucăr - Bran (Măgura). Foto: arhiva personal/Ch. Ottley – preluare din...

Atenție: în textul articolelor acolo unde sunt menționate informațiile despre imagine/tabel/grafic se face trimitere la acestea, direct –foto nr. 1- sau în paranteză rotundă (foto nr. 5/fig. 3/tabel 2)...

f) în subsolul primei pagini se vor menționa datele despre autor/autori: ocupația și titlul academic (după caz), instituția de proveniență, adresa instituției, numărul de telefon și adresa de e-mail pentru corespondență.

g) Bibliografia se va alcătui conform normelor internaționale ISO 690-2:2004 și ISO 690:2010, după următorul model de ordonare alfabetică:

BIBLIOGRAFIE

(scris cu majuscule, bold, corp 11, centrat, câte un spațiu liber între litere), apoi un rând liber.

Model de întocmire- font 11 TNR, la 1,15 spațiere -:

- Cărți cu ISBN:

Paraschiv, V., *Evoluția spațială și temporală a peisajului în Depresiunea Giurgeului*. Editura Pim, Iași, 2014, 359 pag.

- Articole publicate în periodice (cu ISSN)

Niculița, G. ” Probleme de metodică a geografiei matematice, cu aplicare la teritoriul Republicii Moldova”, în revista *Pe malurile Prutului* nr. 1 (1), Iași, 2023

- Teze de doctorat nepublicate

Covăsneanu, A., *Regiunile de dezvoltare în România europeană. Între deziderat politic și realitate teritorială*. Teză de doctorat, Universitatea ”Al. I. Cuza” Iași, 2011

Pagini web

Model:

Titlu. Editor sau organizație, dacă se cunosc, data publicării, dacă este disponibilă [data vizitării]. Disponibil la: <URL>

- Nu preluați informații din surse web fără autor deoarece există riscul ca în acele texte să nu fie citate corect sursele, sau informațiile respective să nu aibă valoare științifică reală!

h) În cazul studiilor ample sau teme de doctorat acceptăm și lucrări mari, de peste 10 pagini;

i) structura articolelor științifice trebuie să fie cea clasică: Introducere, Discuții și Concluzii

j) la terminarea redactării lucrării verificați dacă ați menționat concluziile, bibliografia și rezumatul + cuvintele cheie (3-5).

- *Suntem interesați și de articole integral realizate în limbi străine prin intermediul acestora calitatea revistei noastre va crește și articolele dvs vor deveni și mai cunoscute.*

- Dacă un articol a fost susținut la o manifestare științifică nu uitați să precizați acest aspect în text (sau în nota de subsol) sau în poșta electronică de înaintare către noi, urmând să facem precizările care se impun în revistă. O condiție a publicării este ca dumneavoastră să acceptați faptul că redacția revistei își rezervă dreptul de a face o rearanjare în pagină și corecturile tehnoredacționale care se impun. Nu intervenim științific în text fără acordul autorului/autorilor!

- Redacția noastră vă poate trimite, *la cerere*, pe adresa dv. de e-mail, un atestat sau adeverință care atestă depunerea și apariția articolului pe care trebuie doar să-l listați.

-Nu excludem faptul ca, în cazul unor evenimente geografice importante la care suntem parte, să tipărim revista la o editură acreditată CNCSIS.

- Nu publicăm articolele care nu respectă condițiile anunțate în prezentul document.

- Revista „Pe malurile Prutului” publică gratuit articolele și nu condiționează în vreun fel apariția acestora.

Notă:

există probabilitatea ca redacția să vă trimită spre revizuire articolele! Asta nu înseamnă că acesta este nepublicabil, dar revizuirea autorului este o certitudine a unui management functional!

Coordonator proiect,
Viorel Paraschiv

Nr. 12 / 01 februarie 2023